

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Bc. Anna Szobonyová

Alternative für Deutschland

Diplomová práce

Praha 2017

Autor práce: **Bc. Anna Szobonyová**

Vedoucí práce: **Mgr. Jan Charvát, M.A., Ph.D.**

Rok obhajoby: 2017

Bibliografický záznam

SZOBONYOVÁ, Anna. *Alternative für Deutschland*. Praha, 2017 84 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce Mgr. Jan Charvát, M.A., Ph.D.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá německou politickou stranou Alternative für Deutschland (AfD) od jejího založení v roce 2013 až do jara 2017. Cílem práce je odhalit faktory úspěchu zkoumané strany. Širší teoretický rámec poskytuje podklad pro rozbor okolností vzniku a vývoje AfD a pro definici pojmu euroskepticismus a krajní pravice. AfD byla založena jako euroskeptická strana. Později se v souvislosti se změnou vedení začala profilovat jako krajně pravicová strana. Práce sleduje ideologický a programový vývoj AfD a volební úspěchy. Práce využívá průzkumy, které poskytly podrobná data o voličích. Tato data dala jasný obrázek o tom, jak voliči stranu vnímají a hodnotí. Odkryla také jejich volební preference a motivace. Závěrečná část práce analyzuje faktory úspěchu AfD prostřednictvím použití teoretického modelu strana poptávky a strana nabídky. Ten je aplikován na analýzu voličského jednání. Faktory úspěchy jsou vysvětleny na základě průniku strany poptávky a strany nabídky.

Abstract

This diploma thesis deals with the German political party Alternative für Deutschland (AfD) between its establishment in 2013 till spring 2017. The aim of this thesis is to find out factors and conditions relevant to the emergence and success of AfD. Conditions of the origin and development of the contemporary eurosceptic parties, far right parties and a definition of this ideological party families are analyzed on the background of a broader theoretical framework. AfD was established as an eurosceptic party in 2013. Party has turned its focus to immigration and Islam and became far right party in 2015. The thesis follows the ideological and program development of AfD and its electoral achievements. This thesis uses surveys with detailed information about voters and that gives a clear idea of how voters perceive and evaluate the party. At the end of this thesis is the analysis of the success factors of the party. The analysis uses the theoretical model of the demand side and the supply side.

Klíčová slova

Krajně pravicová strana, německý stranický systém, Alternative für Deutschland, euroskepticismus, migrace

Keywords

Right-wing party, Party system of Germany, Alternative for Germany, Euroscepticism, Migration

Rozsah práce: 184 117

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 31. července 2017

Bc. Anna Szobonyová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce Mgr. Janu Charvátovi, M.A., Ph.D, za jeho odbornou pomoc při tvorbě této diplomové práce. Rovněž děkuji mé rodině za podporu během celého studia.

Institut politologických studií

Teze diplomové práce

Řešitel: Bc. Anna Szobonyová

Studijní obor: Politologie

Typ práce: Magisterská práce

Akademický rok podání: 2015/2016

Předpokládaný termín dokončení: LS 2017

Název práce: Alternative für Deutschland

Vedoucí práce: Mgr. Jan Charvát, M.A., Ph.D.

Zdůvodnění výběru práce:

Alternative für Deutschland (dále jen AfD) jsme jako téma diplomové práce zvolili proto, že se jedná o krajně pravicovou stranu, která se v poměrně krátkém čase dokázala stát velmi úspěšnou. Povedlo se jí to navzdory tradičně složité pozici krajní pravice v německém stranickém systému. Stranický systém je zatížen dědictvím národního socialismu z období Třetí říše a to do značné míry stigmatizovalo krajní pravici. Proto bylo obtížné pro euroskeptické myšlenky získat volební podporu. Navíc podle některých pozorovatelů nedávnou ekonomickou krizi Německo přežilo relativně bez úhony a jeho vliv v rámci Evropy od konce války vrcholil. Vystává tedy otázka, proč se řada Němců uchýlila k volbě euroskeptické strany AfD.

Euroskepticismus se v Německu začal objevovat již před vznikem AfD. Dříve ale euroskeptické strany nenašly u voličů takovou podporu jako právě AfD. Podobnou měrou je to i s tématem anti-islamismu. AfD je považována za první německou stranu, která díky své euroskeptické orientaci získala výraznou volební podporu v regionálních, národních i evropských volbách. Po té, co se AfD začala orientovat ke krajní pravé části politického spektra a přibyla tematika anti-islamismu, strana ještě více posílila a dostala se do povědomí široké veřejnosti. Pomocí populistické rétoriky si AfD z anti-islamismu udělala jedno z hlavních témat a dokázala si tak získat nové voliče a sympatizanty.

Předpokládaný cíl:

Cílem práce je popsat a vysvětlit postavení AfD v německém stranickém systému. Výzkumnými otázkami předložené práce jsou: Jaké jsou faktory úspěchu AfD? Jakým způsobem se liší postavení AfD v jednotlivých německých spolkových zemích? Jak se AfD odlišuje od ostatních krajně pravicových stran v Německu?

Metodologie práce:

Pro předloženou práci byla zvolena metoda komparace. Vývoj AfD jsme se rozhodli rozdělit do dvou částí, které budeme v závěru komparovat. První část představuje vzhled do historie strany v letech 2013 až 2015 a druhá se zabývá vývojem AfD od roku 2015 do současnosti. K tomuto rozdělení jsme se rozhodli, protože rok 2015 považujeme za přelomový pro politický a ideologický vývoj AfD. V tomto roce došlo ke změně stranického vedení a posunu AfD směrem k anti-islámskému postoji. Strana tedy změnou vedení prodělala ideologický i programový posun, který se práce bude snažit zachytit. Od svého založení roku 2013 do 2015 lze AfD považovat čistě za euroskeptickou stranu. Po volbě nové předsedkyně roku 2015 u strany výrazně zesílily xenofobní a anti-islámské tendence.

Základní charakteristika tématu:

AfD je jednou z nejkonzervativnějších německých stran. Svůj konzervativní apel nejdříve projevovala v otázce dluhové krize EU a kritice měnové a fiskální integrace EU, a později v souvislosti s migrační krizí. AfD je považována za „chybějící linku“ mezi extrémní pravicí a zavedenými konzervativními stranami. Od svého založení roku 2013 do 2015 lze AfD považovat čistě za euroskeptickou stranu. Kritika AfD je zaměřena na fiskální a měnový režim EU a údajné selhání Maastrichtské smlouvy kvůli založení Evropské měnové unie a zavedení eura. Již od vzniku strany se v ní objevují vnitřní tenze a snaha některých členů o posun do krajní části politického spektra. Ve straně se vytvořily dva názorově odlišné tábory – jeden tábor představující konzervativní proud a druhý, který upřednostňoval nacionalismus a populismus. Nacionalismus a populismus se v programatice strany začaly výrazně objevovat po roce 2015, kdy došlo ke změně předsedy strany. Pod vedením Frauke Petry se AfD začala profilovat jako islamofobní pravicově-populistická strana.

AfD se daří získávat voliče, kteří jsou zklamaní politikou zavedených stran. Nejvýraznější přesun voličstva můžeme sledovat u CDU. Strana rovněž sbírá úspěchy u nevoličů. Můžeme v tom vidět snahu německých voličů o potrestání tradičních politických stran, a zároveň i to, že část obyvatelstva má pocit nezastoupení hlavními stranami. S tématem euroskepticismu si AfD získala řadu příznivců, nicméně až otevřený nesouhlas s migrační a azylovou politikou Německa otevřel straně dveře a doslova ji katapultoval mezi nejpoblábnější strany v zemi.

Předpokládaná struktura práce:

Práce je rozdělena do pěti kapitol, které se dále dělí na podkapitoly. Po úvodu, který má za úkol uvést čtenáře do dané problematiky a představit obsah a strukturu práce, následuje kapitola vysvětlující vznik a vývoj AfD. Vývoj AfD jsme se rozhodli rozdělit do dvou podkapitol představujících dvě časové periody. První část představuje vzhled do historie strany v letech 2013 až 2015 a druhá se zabývá vývojem AfD od roku 2015 do současnosti. K tomuto rozdělení jsme se rozhodli, protože rok 2015 považujeme za přelomový pro politický a ideologický vývoj AfD. Druhá kapitola se věnuje ideologickému zařazení strany a její programice. Třetí kapitola představí čtenáři postavení AfD v německém stranickém systému. V podkapitole se budeme zabývat volebními úspěchy strany, které souvisí s celkovým postavením AfD na německé politické scéně. Čtvrtá kapitola je věnována pozici AfD v jednotlivých německých spolkových zemích a výsledkům zemských voleb. Následuje závěr práce, který je syntézou předešlého textu, v rámci něhož dojde k zodpovězení výzkumných otázek.

Základní literatura:

Arzheimer, Kai (2015). The AfD: Finally a Successful Right-Wing Populist Eurosceptic Party for Germany? *West European Politics*, 38:3, P. 535-556.

Berbuir, Nicole – Lewandowsky, Marcel – Siri, Jasmin (2015). The AfD and its Sympathisers: Finally a Right-Wing Populist Movement in Germany? *German Politics*, 24:2, P. 154-178.

Decker, Frank (2014). Follow-up to the Grand Coalition. *German Politics and Society*, Issue 111, Vol. 32, No. 2.

Gebhardt, Richard (2013). Eine „Partei neuen Typs“? Die „Alternative für Deutschland“ (AfD) vor den Bundestagswahlen. *Forschungsjournal Soziale Bewegungen*.

Grimm, Robert (2015). The rise of the German Eurosceptic party Alternative für Deutschland, between ordoliberal critique and popular anxiety. *International Political Science Review*, Vol. 36(3), P. 264–278.

Häusler, Alexander – Teubert, Horst – Roeser, Rainer (2013). Die „Alternative für Deutschland“ – eine neue rechtspopulistische Partei? *FORENA* (Forschungsschwerpunkt Rechtsextramismus / Neonazismus Fachhochschule Düsseldorf).

Häusler, Alexander (Hrsg.) (2016). *Die Alternative für Deutschland: Programmatik, Entwicklung und politische Verortung*. Springer Fachmedien: Wiesbaden.

Mudde, Cas (2007). *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.

Nestler, Christian – Rohgalf, Jan (2014). Eine deutsche Angst - Erfolgreiche Parteien rechts von der Union Zur AfD und den gegenwärtigen Gelegenheitsstrukturen des Parteienwettbewerbs. *Zeitschrift für Politik*, Vol. 61, Issue 4, P. 389-413.

Stratfor Analysis. *The Refugee Crisis Redefines German Politics*. Mar 2016, P. 1-1.

Obsah

Úvod.....	1
1. Koncept euroskepticismu	4
1.1 Stranický euroskepticismus a jeho typologie	7
1.1.1 Typologie P. Taggarta a A. Szczerbiaka – tvrdý a měkký euroskepticismus.....	8
1.1.2 Typologie P. Kopeckého a C. Muddeho.....	9
2. Teoretické vymezení krajní pravice	11
3. Příčiny a podmínky úspěchu krajně pravicových stran	15
3.1 Strana poptávky (demand-side).....	16
3.1.1 Makro úroveň	17
3.1.2 Mezo úroveň.....	20
3.1.3 Mikro úroveň	22
3.2 Strana nabídky (supply-side).....	24
3.2.1 Vnější strana nabídky (external supply-side)	24
3.2.2 Vnitřní strana nabídky (internal supply-side).....	28
4. Analýza Alternative für Deutschland	31
4.1 Zakladatelské období (2013-2015).....	31
4.1.1 Ideologie a program AfD v zakladatelském období.....	34
4.2 AfD po roce 2015	39
4.2.1 Ideologie a program AfD po roce 2015.....	43
5. Volby a voličská podpora AfD.....	49
5.1 Analýza voličské podpory AfD ve federálních volbách v roce 2013.....	49
5.2 Analýza voličské podpory AfD ve volbách do Evropského parlamentu 2014.....	50
5.3 Analýza voličské podpory a výsledků voleb v jednotlivých státech federace.....	52
5.3.1 Hesensko	53
5.3.2 Sasko	53
5.3.3 Braniborsko	54
5.3.4 Durynsko	55
5.3.5 Hamburk.....	56
5.3.6 Brémy	57
5.3.7 Bádensko-Württembersko	58
5.3.8 Sasko-Anhaltsko.....	59

5.3.9	Porýní-Falc	60
5.3.10	Meklenbursko-Přední Pomořansko	61
5.3.11	Berlín	63
5.3.12	Sársko	64
5.3.13	Šlesvicko-Holštýnsko	65
5.3.14	Severní Porýní-Vestfálsko	67
5.3.15	Shrnutí	67
5.4	Rozdíl mezi západním a východním Německem v podpoře AfD	73
6.	Aplikace modelu strana poptávky a strana nabídky na případ Německa a AfD	77
7.	Závěr	82
	Summary	85
	Použitá literatura	86
	Seznam tabulek	95
	Seznam grafů	95
	Seznam obrázků	95

Úvod

V posledních letech můžeme sledovat sílící podporu radikálně pravicových stran po celé Evropě. Významný úspěch tyto strany zaznamenaly zejména ve Francii, Rakousku, Nizozemsku nebo Švýcarsku. Naopak v Německu se úspěšná krajní pravice objevila až v nedávné době v podobě Alternative für Deutschland (dále jen AfD). Ta se stala prvním politickým subjektem z této stranické rodiny, který dosáhl významných volebních zisků na regionální, zemské, federální i evropské úrovni. AfD patří ještě jedno unikum – od roku 1953 se žádné jiné nové straně nepovedlo krátce po svém založení získat tolik hlasů ve federálních volbách.

AfD byla založena jako euroskeptická strana v roce 2013. Jejímu vzniku předcházela krize eurozóny, která nastala v roce 2010. AfD vstoupila do prostoru, kde chyběla silná euroskeptická strana, což do značné míry napomohlo jejímu úspěchu u voličů. Nejdůležitějším tématem v zakladatelském období se stal kritický postoj k měnové politice EU. V roce 2015 došlo v souvislosti se jmenováním nového vedení k ideologické a programové proměně a strana se více posunula k pravému kraji spektra. V důsledku působení několika faktorů, kterým se v práci budeme podrobně věnovat, strana dosáhla výrazných volebních zisků. Největší úspěchy zaznamenala ve volbách v letech 2015 a 2016, tedy v době vrcholící uprchlické krize. Jelikož strana byla neúspěšnější po své proměně do krajně pravicové strany, bude se práce zabývat zejména faktory úspěchu až po roce 2015.

Oproti předloženému projektu diplomové práce došlo k úpravám ve struktuře textu, teoretickému rámci i cíli práce. Projekt předpokládal jako cíl práce popsat a vysvětlit postavení AfD v německém stranickém systému. Zodpovězení tří výzkumných otázek mělo být cestou k dosažení tohoto cíle: *Jaké jsou faktory úspěchu AfD? Jakým způsobem se liší postavení AfD v jednotlivých německých spolkových zemích? Jak se AfD odlišuje od ostatních krajně pravicových stran v Německu?* Z předpokládaných výzkumných otázek jsme nechali jen jednu: *Jaké jsou faktory úspěchu AfD?* Zodpovězení této otázky je cílem předkládané práce. Po hlubším studiu problematiky se domníváme, že zodpovězení všech výzkumných otázek by narušilo celistvost a jednotnou strukturu práce. Navíc by se dalo předpokládat, že každá z výše uvedených otázek by mohla být použita na samostatnou práci. Zaměření se jen na jednu konkrétní oblast přispělo k lepšímu pochopení daného tématu. K zodpovězení této výzkumné otázky bude použit výzkumný rámec založený na modelu strana poptávky a strana

nabídky. Tento model se doplní o analýzu voličského jednání, která odhaluje motivy volby AfD. Výsledné shrnutí dá odpověď na výzkumnou otázku.

V diplomové práci se využívá metoda komparativní případové studie. Předmětem analýzy je německá politická strana AfD. Na základě použití této metody budou charakterizována dvě vývojově odlišná období AfD. Práce, na rozdíl od projektu, obsahuje analýzu voličské podpory.

Původní struktura projektu byla založena na čtyřech kapitolách. První kapitola vysvětlovala vznik a vývoj AfD. Druhá se věnovala ideologickému zařazení strany a její programatice. Ve třetí kapitole bylo představeno postavení AfD v německém stranickém systému. Čtvrtá část se zabývala pozicí strany v jednotlivých spolkových zemích a výsledkům zemských voleb.

S ohledem na zkoumanou problematiku bylo nutné zařadit propracovanější teoretická východiska a analýzu voličské podpory AfD. Konkrétně se jedná o nové kapitoly „Příčiny a podmínky úspěchu krajně pravicových stran“, „Volby a voličská podpora AfD“ a „Aplikace teoretického rámce na případ Německa a AfD“. Tyto kapitoly jsou nezbytné pro zodpovězení výzkumné otázky. Zejména důležitou z tohoto pohledu je „Volby a voličská podpora AfD“, která se zabývá povolebními průzkumy voličů. Na základě průzkumů byla získána podrobná data o voličích, se kterými se v textu bude pracovat. Tato data dala jasný obrázek o tom, jak voliči stranu vnímají a hodnotí. Odkryla také jejich volební preference a motivace. Zůstaly zachovány zamýšlené kapitoly o historii strany a její současné podobě, o ideologickém zařazení a analýze programatiky. Naopak byla vypuštěna část popisující pozici AfD v jednotlivých spolkových zemích. V tomto ohledu bude pozornost věnována jen rozdílu mezi státy na úrovni výsledků voleb a voličského jednání. Krátce se rozebere rozdíl mezi východním a západním Německem ve smyslu analýzy voličů. Ve srovnání s projektem diplomové práce došlo k výrazným úpravám, nicméně tyto změny umožnily hlubší proniknutí do dané problematiky.

Nová struktura textu spočívá na úvodních kapitolách, které předkládají teoretický rámec, s nímž se dále pracuje. Jedná se o kapitoly vymezující termíny euroskepticismus a krajní pravice. U AfD lze identifikovat dvě zcela rozdílná vývojová období. V zakladatelském období se strana profilevala jako euroskeptická, po roce 2015 jako krajně pravicová. Z tohoto důvodu je vhodné pracovat v textu s termíny euroskepticismus a krajní pravice. Teoretická vymezení budou aplikována na případ AfD v obou jejích vývojových obdobích. Následující

kapitole se zabývá příčinami a podmínkami úspěchu krajně pravicových stran. V současné době existuje řada publikací, které se věnují úspěchu těchto stran. Cas Mudde však tyto přístupy analyzoval a vytvořil vlastní teoretické východisko. To je obsaženo v knize *Populist Radical Right Parties in Europe* z roku 2007. Jeho analýza bude použita jako teoretický rámec pro vysvětlení faktorů úspěchu AfD. Dále bude doplněna o studie Goldera, Rydgena aj. V další části se budeme zabývat analýzou AfD. Podkapitoly rozpracovávají její vývoj, ideologii a programatiku. K určení ideologie pomůže aplikace konceptů euroskepticismus a krajní pravice na AfD. Poté následuje analýza voličské podpory AfD ve federálních, evropských a zemských volbách. V závěrečné části se použije teoretický rámec Muddeho k aplikaci na případ Německa a AfD a na vysvětlení faktorů úspěchu této strany.

AfD není v porovnání s ostatními evropskými krajně pravicovými stranami v politické vědě věnována doposud přílišná pozornost. Zejména je to z důvodu, že se jedná o novou stranu, která si „své místo“ teprve hledá. V českém prostředí lze toto téma označit jako téměř neprobádané, ačkoliv se zde objevilo několik studií. Vzhledem k tomu, že se jedná o německou stranu, není příliš překvapující, že nejvíce publikací vyšlo právě v Německu. Z tohoto důvodu byla značná část materiálů čerpána z německých zdrojů. Širší teoretický základ byl získán z děl Muddeho *Populist Radical Right Parties in Europe* nebo Betzovo *Radical Right-Wing Populism in Western Europe*. Co se týká studia krajně pravicových stran, využijeme rovněž publikace Rydgrena, Eatwella a Goldera. Vhled do problematiky euroskepticismu poskytuje Leconte *Understanding Euroscepticism* a Taggartovo a Szczerbiakovo *Opposing Europe? The Comparative Party Politics of Euroscepticism*.

1. Koncept euroskepticismu

Již u samotného vysvětlení pojmu euroskepticismus se objevují problémy, protože tento koncept není jednoduché zcela jasně definovat. Problém ucelené definice potvrzuje i Topaloff. Ten uvádí, že je přesná definice euroskepticismu nemožné vytvořit. Definice totiž musí být současně ucelená a exkluzivní. Topaloff odkazuje ke slavnému sociálnímu teorému Kennetha Arrowa v politické ekonomii, který uvádí, že žádná definice v sociálních vědách nemůže bezpečně tato dvě kritéria (ucelenost a exkluzivitu) obsahovat v rovnocenném měřítku. S tímto problémem se potýkají všichni vědci v sociálních vědách¹.

Kvůli samotné povaze euroskepticismu je pro vědce jeho výzkum skutečnou výzvou. V první řadě není euroskepticismus stabilním politickým fenoménem. Není jednoduché ho klasifikovat, sledovat nebo měřit. Proto mnoho studií, jež se zabývají euroskepticismem, je velmi deskriptivní povahy a vyhýbají se užití teoretických modelů. Sdílení euroskeptické perspektivy politickými elitami a veřejností napříč všemi členskými státy EU značí to, že je tento fenomén úzce navázán na politický proces integrace a důležitosti vlastní národní identity. Analýza euroskepticismu jako politické strategie vyžaduje zohlednění komplexity rozhodování politických elit. Mnoho teorií má tendenci determinovat zisky a ztráty související s evropskou integrací a dávat je do souvislosti se stranami, které jsou buď pro-unijní, nebo anti-unijní. Vytvořit definici euroskeptických stran založenou na jednotné kategorii je podle Topaloffa velmi problematické. Podle něj je obtížné vytvořit kategorii jen na základě její opozice k EU, když se jednotlivé strany liší ve své politické orientaci, ideologii i programatice². Tento problém vyzdvihují i Havlík s Kaniokem (2006).

Termín euroskepticismus je složen ze slova „skepticismus“. Z historického hlediska je to filozofie pocházející z antického Řecka. Skepticismus ve starém Řecku byl vytvořen jako opozice k praktické zkušenosti a společnému smyslu. Pokud se budeme držet této definice, tak euroskepticismus nelze nezbytně vnímat jen jako nepřátelství k evropské integraci. Euroskeptici jsou lidé, kteří předkládají téma evropské integrace ke skeptickému zkoumání. V tomto smyslu euroskepticismus oponuje „dogmatu“ užší unie a hodnotí EU jen za její zásluhy. V dnešním politickém a akademickém diskurzu se euroskepticismus stal

---

¹ TOPALOFF, Paul, 2012, s. 17.

² TOPALOFF, Paul, 2012, s. 19-22.

rovnocenným s mnoha odlišnými formami opozice k evropské integraci. Paul Taggart byl jeden z prvních, který euroskepticismus začal považovat za rovnocenný³.

Euroskepticismus je novým termínem, který odkazuje ke skepsi k EU nebo evropské integraci. Oxfordský slovník definuje euroskeptika jako osobu, „*kteřá je proti rozšíření moci Evropské unie*“⁴. Tento termín nebyl v prvních letech existence projektu evropské integrace používán, ačkoliv ideje a myšlenky odmítající evropský integrační proces se objevovaly již na počátku samotného projektu integračního procesu. O oponentech integrace se nemluvilo v intencích „euroskepticismu“ či „anti-evropského“ přístupu⁵. Oponenti integrace tedy byli nazýváni jako nacionalisti, „anti-marketeers“ (ti, kteří kritizovali společný trh ve Velké Británii), nebo jednoduše komunisté. Nicméně některé koncepty z euroskeptického diskurzu již existovaly, například „eurokrat“. Euroskepticismus jako termín se poprvé objevil v britské veřejné debatě ohledně evropské integrace v polovině 80. let. Poprvé byl publikován v článku The Times v roce 1985, který pojednával o dokončení společného trhu⁶.

Termín byl později popularizován tehdejší britskou premiérkou Margaret Thatcher v jejím dnes velmi slavném projevu přezdívaném „Bruges speech“. Tento projev se stal klíčovým pro výstavbu opozičního postavení Velké Británie k EU. Na Collage of Europe přednesla svůj projev, ve kterém se zabývala otázkou pokračující evropské spolupráce a integrace⁷. Významným bodem bylo odkazování k principu suverénních státních jednotek. Tento princip se v proslovu objevoval několikrát. Snažila se vyzdvihnout podstatu suverénních nezávislých států, které nesmí být uzurpovány centralizací evropských institucí⁸. Thatcher ve svém projevu poukazovala na jedinečnost národních tradic, zákonodárné moci a symbolů národní pýchy, které jsou odlišné v jednotlivých zemích a které jsou zdrojem evropské síly napříč stoletími. Důraz na státní suverenitu, integritu a územní celistvost se staly esenciálním opěrným bodem hnutí zaměřujících se proti integračním tendencím⁹.

Na počátku 90. let byl euroskepticismus jen součástí domácích debat Velké Británie o evropské integraci, v důsledku ratifikace Maastrichtské smlouvy se ale termín rozšířil i do

³ LECONTE, Cécile, 2010, s. 5.

⁴ „A person who is opposed to increasing the powers of the European Union.“ Oxford Dictionary [online]. [cit. 8. 4. 2017]. Dostupné z WWW: <https://en.oxforddictionaries.com/definition/eurosceptic>.

⁵ DOBRESCU, Paul, 2012, s. 81–82.

⁶ LECONTE, Cécile, 2010, s. 3.

⁷ STARTIN, N. – USHERWOOD, S., 2013, s. 3.

⁸ THATCHER, Margaret. *Speech to the College of Europe ("The Bruges Speech")* [online]. [nedatováno] [cit. 8. 4. 2017]. Dostupný z WWW: <http://www.margaretthatcher.org/document/107332>.

⁹ BBC. *Thatcher's Bruges sérech 'not anti-EU' – formal aid* [online]. [nedatováno] [cit. 8. 4. 2017]. Dostupný z WWW: <http://www.bbc.com/news/world-europe-24301837>.

kontinentální Evropy. Zde se stal „catch-all“ synonymem pro jakoukoliv formu opozice nebo nechuti k EU. V britském kontextu euroskepticismus znamená spíše formu kulturního anti-evropanství než euroskepticismus. Význam euroskepticismu se v každé zemi liší, vždy ale odkazuje k nějaké verzi nepřátelství vůči EU. Euroskepticismus je velmi tvárný, reaguje na rozličné kulturní kontexty, historický vývoj, a dokonce je kompatibilní s jakoukoliv ideologií, od extrémní levice po extrémní pravici. Nesmíme ale euroskepticismus zaměňovat s ideologií, protože nevyjadřuje jednotný a stabilní soubor idejí. V mnoha ohledech je proto podobný populismu. Stejně jako populismus má také normativní dimenzi, která je často používána ve vnitrostranické soutěži. Velká část politiků propagující euroskeptické myšlenky se neoznačuje za euroskeptiky, ale za euro-kritiky. To samozřejmě nepomáhá k jasnému pochopení tohoto fenoménu¹⁰.

Podle Petra Kanioka se kritika evropské integrace stala pro politické strany relevantní s proměnou Evropského společenství (dále jen ES) na EU. Na podobu evropského integračního procesu měla zásadní dopad Maastrichtská smlouva, která tomuto projektu dodala zřetelně politickou dimenzi. Tento přechod z převážně ekonomicky zaměřené ES na politicky orientovanou EU otevřel nové dveře pro politický boj a novou vlnu kritiky. Nicméně euroskepticismus se objevoval již během éry ES. V počátcích evropské integrace se euroskepticismus nevyskytoval, nebyl totiž pro politické strany atraktivní. Transformace ES na EU a posun od ekonomické integrace k politické ale vedl ke vzniku euroskepticky orientovaných stran. Významným motivem pro vznik těchto stran byl také fakt, že v počátku byl do projektu zapojen jen zlomek evropských států, které tvořily poměrně homogenní skupinu. Rostoucí počet členských států ale znamenal rozrůžňování názorů a zvyšující se heterogenitu. Logicky se tak začaly objevovat takzvané třetí plochy a vzájemné neshody¹¹.

Havlík s Kaniokem¹² uvádějí, že kritika EU nemusí být nutně vlastní jen extremistickým nebo radikálním stranám, nacionalismu či populismu. Pokud někdo začne zpochybňovat politiky EU a evropskou integraci, nestaví se tím automaticky do opozice. Může to v mnoha případech znamenat jen snahu poukázat na aktuální problémy EU či nevhodnost směřování integračního procesu. Existují tak různé podoby opozice vůči EU.

Z tohoto důvodu má euroskepticismus tendenci být používán jako obecný termín, který má za cíl obsáhnout celou řadu kritických postojů proti evropské integraci a EU.

---

¹⁰ LÉCONTE, Cécile, 2010, s. 4-5.

¹¹ KANIOK, Petr, 2006, s. 9-10.

¹² Tamtéž.

V posledních letech se mnoho autorů snažilo termín euroskepticismus přesněji definovat s odkazem na jeho projev ve stranickém systému. Jedním z těchto autorů byl i Paul Taggart, který několik let zkoumal a měřil tento fenomén. Přišel s vlastní pracovní definicí, která byla založena na vyjádření myšlenky podmíněné nebo kvalifikované opozice, stejně jako na začlenění přímé a nekvalifikované opozice vůči procesu evropské integrace. Následně Taggart společně se Szczerbiakem přišli s konceptem tvrdého a měkkého euroskepticismu¹³.

1.1 Stranický euroskepticismus a jeho typologie

Za průkopníka výzkumu stranického euroskepticismu je považován Paul Taggart. Jeho první koncept kladl větší důraz na postoje k evropské integraci spíše než na postoje k členství v EU. Ten rozdělil politické strany do čtyř skupin podle míry výskytu. První skupinou jsou monotematické anti-evropské strany. Jedná se o *single issue party*, které jsou primárně zaměřeny proti evropské integraci a kritizují politiku EU. Jednotlivé strany se mohou výrazně lišit, spojuje je však několik znaků. V první řadě je to požadavek, aby jejich země vystoupila z EU. Za druhé tyto strany neusilují o zisk v národních parlamentních volbách, ale soustředí se na voliče až při volbách do EP. Za třetí je obtížné strany zařadit na pravo-levé škále. Druhou skupinu tvoří protestní strany, které přijaly euroskeptický postoj. Tyto strany primárně nebojují proti EU. Opozice k evropské integraci je až jejich druhotným tématem. Kritiku EU často do své programatiky přidaly až v reakci na vývoj integračního procesu a začlenění vlastní země do EU. Do třetí skupiny spadají strany establishmentu zastávající euroskeptický postoj. Běžně se tyto strany označují jako euroskeptické. Téma evropské integrace je pro ně sice důležité, nehraje ale zásadní roli. Čtvrtá skupina jsou euroskeptické frakce uvnitř stran establishmentu¹⁴.

Problematika stranického euroskepticismu začala být postupně obohacována řadou typologií a teorií. Vedle Taggarta se touto oblastí začalo zabývat mnoho dalších autorů. Mezi významné odborníky lze zařadit Alekse Szczerbiaka, Petera Kopeckého, Case Muddeho. Každý z autorů zabývajících se touto problematikou přirozeně na téma nahlíží svou vlastní optikou a vyzdvihuje jiné faktory. Tito autoři patří mezi respektované vědce v oblasti výzkumu euroskepticismu a jejich práce jsou vysoce ceněny.

V práci se více zaměřím na typologii Taggarta a Szczerbiaka a Kopeckého s Muddem. Nicméně všechny tyto typy jsou ideál typy, které jsou však podle autorů vhodné

¹³ SZCZERBIAK, Aleks – TAGGART, Paul, 2009, s. 6.

¹⁴ KANIOK, Petr, 2006, s. 10-13.

ke kvalitativní analýze pozic politických stran. V této kategorizaci představuje euroskepticismus postoj, který se staví pozitivně k základním principům evropské integrace, již však odmítá její současný vývoj. Kvůli své přílišné obecnosti se objevuje i kritika¹⁵.

1.1.1 Typologie P. Taggarta a A. Szczerbiaka – tvrdý a měkký euroskepticismus

Jednou z nejklassičtějších typologií euroskepticismu je typologie Taggarta a Szczerbiaka, kteří jsou považováni za průkopníky výzkumu této oblasti. Jejich výzkum je založen na rozlišení mezi tvrdým a měkkým euroskepticismem. Jedná se o „soft“, tedy měkký, a „hard“, tvrdý. Toto rozlišení vychází z různých motivací, které nutí strany ke kritice evropské integrace nebo fungování EU.

Autoři se ve své studii zaměřují na stranický euroskepticismus. Dvojice se domnívá, že některé stranické rodiny mohou výrazněji tíhnout k euroskepticismu. Není však pravidlem, že by příslušnost k dané rodině měla vliv na formování postoje k EU. Základem jejich teoretického přístupu se stalo rozdělení euroskepticismu na měkký a tvrdý. Během svého výzkumu totiž zjistili, že se euroskepticismus v jednotlivých zemích liší. Dříve se autoři klonili k poměrně zjednodušující definici euroskepticismu jako opozice k evropské integraci. Po rozšíření EU o země střední a východní Evropy musela být tato definice upravena. Zástupci tvrdého euroskepticismu odmítají EU a současnou podobu evropské integrace. Jejich politické postoje jsou v přímém rozporu s politikou Bruselu. Jako řešení tato skupina považuje vystoupení jejich země z EU¹⁶.

Podle Taggarta a Szczerbiaka existují dva způsoby jak poznat, zda je strana tvrdě euroskeptická. Za prvé je to *single issue anti-EU party*. Taková strana se mobilizuje výhradně proti EU a kritizuje její základní principy. Za druhé je nutné se podívat, jakým způsobem je opozice vůči EU zarámovaná. Například mohou být zdůrazňovány socialistické, populistické nebo konzervativní tendence dané euroskeptické strany v závislosti na jejím ideologickém umístění. Zároveň taková strana vyzývá k přepracování podmínek, za nichž je její země členem EU. V některých případech podporuje vystoupení vlastní země. Měkký euroskepticismus se vyskytuje u těch stran, které mají pouze určité námitky k procesu evropské integrace nebo členství v EU. Nestaví se principiálně proti evropské integraci¹⁷.

Způsob, jakým identifikovali měkký a tvrdý euroskepticismus, naznačuje určitou povahu euroskeptických postojů k evropské integraci. Euroskeptici vždy hodnotí „evropskou

¹⁵ VASILOPOULOU, Sofia, 2009, s. 5.

¹⁶ TAGGART, Paul – SZCZERBIAK, Aleks, 2002, s. 6.

¹⁷ Tamtéž, s. 6-7.

otázku“ ve vztahu k existujícím nápadům nebo otázkám. Pro tvrdé euroskeptiky může EU znamenat nepřítele, stejně jako například kapitalismus pro komunismus. Pro měkké euroskeptiky EU představuje problém, pouze tehdy, pokud je její vývoj v rozporu s jejich zájmy. Tvrdý euroskepticismus je méně častý ve vedení členských států než měkký. Samozřejmě ale existují výjimky¹⁸.

Taggart s Szczerbiakem uznávají, že rozlišování pouze na dva typy je ideálním případem. Existují totiž další nuance a odlišná míra tvrdého i měkkého euroskepticismu. Podle nich tyto dva typy euroskepticismu stojí na dvou krajích jedné škály a jsou jen jakýmsi teoretickým příkladem¹⁹. Později se autoři v reakci na rozsáhlou kritiku rozhodli pro reflexi vlastního teoretického přístupu. Uznali, že tato definice je poněkud těžkopádná a nedokáže pojmut jemné rozdíly mezi euroskeptickými stranami. Uvedli, že koncept tvrdého a měkkého euroskepticismu byl navržen jako pracovní definice pro vytváření základních srovnávacích empirických výzkumů o projevech euroskepticismu ve stranickém systému evropských států. V reakci na pozdější kritiku autoři uváděli, že definici představili v pracovní fázi a jejím hlavním smyslem bylo rozpoutat debatu v této oblasti²⁰.

1.1.2 Typologie P. Kopeckého a C. Muddeho

Taggartova a Szczerbiakova typologie kvůli přílišné extrémnosti pouze dvou případů přitahovala pozornost vědců a přirozeně se objevila celá řada kritiků. Mezi nejvýraznější kritiky patří Peter Kopecký a Cas Mudde. Ti považují původní Taggartovu a Szczerbiakovu typologii za příliš zjednodušující. Jejich kritika směřovala k definici měkkého euroskepticismu. Tuto definici považovali ze příliš inkluzivní. Pokud se budeme řídit touto typologií, tak do této skupiny lze řadit všechny strany, které vyjádří jakýkoliv nesouhlas s politikou EU. Kopecký s Muddem rovněž kritizovali dělení euroskeptických stran na tvrdé a měkké. Namísto této typologie nabídli svou vlastní, která klade důraz na dvě následující kritéria. Za první je to princip odevzdání suverenity směrem od národního státu k nadnárodním strukturám. Druhým faktorem je podpora/opozice dalšímu rozšíření suverenity EU. Na základě těchto dvou postojů rozlišili čtyři možné přístupy k euroskepticismu²¹.

¹⁸ TAGGART, Paul – SZCZERBIAK, Aleks, 2002, s. 8-9.

¹⁹ Tamtéž.

²⁰ SZCZERBIAK, Aleks – TAGGART, Paul, 2008, s. 7.

²¹ KANIOK, Petr, 2006, s. 15-16.

Základem je identifikace postoje k evropské integraci, tedy eurofilové a eurofobové. To je označeno jako *diffuse support* a vyjadřuje postoj k základním idejím EU²². Eurofilové vnímají evropskou integraci jako něco pozitivního, proto ji podporují. Též podporují institucionalizovanou kooperaci založenou na sdílené suverenitě a integrovanou liberální tržní ekonomiku²³. Dále je posuzován postoj k současnému stavu a směřování EU, který je buď pesimistický, nebo optimistický. Ten je pojmenován jako *specific support* a znamená postoj k běžnému fungování EU²⁴. Eurofobové tvoří opozici vůči EU, odmítají základní principy a ideje, na nichž je vystavěna EU. První typ je tedy poměřován podle míry ochoty předat část vlastní suverenity nadnárodní instituci a vědomého omezení části svých pravomocí. Druhý typ se zaměřuje na postoj k rostoucím pravomocím EU. Druhou dimenzi této typologie tvoří euro-optimisté a euro-pesimisté. Euro-optimisté se ztotožňují s aktuální podobou evropské integrace, zatímco euro-pesimisté ji odmítají²⁵.

---

²² KOPECKÝ, Peter – MUDDE, Cas, 2002, s. 300.

²³ KANIOK, Petr, 2006, s. 15-16.

²⁴ KOPECKÝ, Peter – MUDDE, Cas, 2002, s. 300.

²⁵ KANIOK, Petr, 2006, s. 15-16.

2. Teoretické vymezení krajní pravice

V oblasti výzkumu politických stran, které se nacházejí na pravém kraji politického spektra, nepanuje přílišná shoda na konkrétní definici. Někteří badatelé se kloní spíše k používání termínu krajní pravice, jiní vidí pod tímto stejným názvem extrémní pravici nebo radikální pravici. Vzhledem k panujícímu terminologickému zmatku je dost obtížné koncept uchopit. V kontextu jednotlivých politických systémů lze tento typ stran poměrně snadno odlišit od ostatních, nicméně vytvořit ucelenou definici je už obtížnější. V této oblasti se vyskytuje řada výzkumníků, kteří přinášejí vlastní pohledy a názory na danou problematiku. Zároveň se všichni shodují, že zatím není vytvořena univerzálně platná definice krajní pravice.

V posledních letech můžeme sledovat rostoucí počet krajní pravice, která k sobě přirozeně přitahuje pozornost veřejnosti, politiků i badatelů. V důsledku toho byla vytvořena celá řada prací na toto téma, včetně mnoha koncepcí a typologií. Jednotlivé definice se od sebe ale v některých případech liší i přes to, že zkoumají stejné téma. Problémy přináší i fakt, že vzhledem k nejasné definici krajní pravice je jako krajní pravice označováno stále více stran, které se přímo do této skupiny neřadí. Děje se tak například v médiích. Média navíc termíny volně zaměňují.

Z těchto důvodů je velice obtížné uchopit termín krajní pravice. V oblasti výzkumu těchto stran však existují práce, které jsou velmi dobře hodnoceny, například koncept nizozemského politologa Case Muddeho. Jeho teoretické vymezení je velmi dobře uchopené a dostatečně široké. Mudde poukazuje na to, že tento typ stran nemá anti-demokratický nebo anti-systémový charakter, který by podkopával politický systém. Jeho definici radikální pravice jsem se v práci rozhodla použít.

Vzhledem k absenci univerzální definice krajní pravice a nejasnostem v této oblasti, jsem se rozhodla v této části představit několik skupin stranických rodin stojících u pravého kraje politického spektra. Při četbě literatury jsem se dokonce setkala s odlišnými definicemi jednotlivých pravicových stran. Mezi nejčastější pojmy patří extremismus a radikalismus. Z toho důvodu zde uvedu krátké vysvětlení jednotlivých termínů.

Problém jasné definice extremismu uvádí i J. Charvát (2007). Extremismus bývá často zaměňován s radikalismem a nedostatečně se mezi nimi rozlišuje. Obecně lze extremismus ale chápat jako jakoukoliv ideologii nebo aktivitu, jejichž cílem je boj proti stávajícímu

politickému systému a jeho úplné nahrazení. Extremismus se vyznačuje nedemokratickými nebo diktátorskými tendencemi a porušováním lidských práv²⁶.

Podle Charváta trpí pojem extremismus vágností, proto má i příliš široký obsah²⁷. Bergsdorf dodává, že ačkoliv se politické vědy vždy snaží o vytvoření přesné definice, ne vždy má fenomén jasné rysy. V zásadě ale můžeme určit tři základní znaky extremismu. Za prvé se extremisté „domnívají, že ve své doktríně našli jediný pravdivý pohled na svět; jejich nárok na pravdu je kategorický“²⁸. Za druhé „vehementně bojují proti jiným zájmům, hodnotovým stupnicím a životním formám; je pro ně charakteristický rigorismus ve formulacích i v jednání. Přitom se vždy upnou na nějakého „obětního beránka“ (či spíše universálního viníka), jež stylizují do jediného původce hlavních zlořádů“²⁹. Za třetí „je pro extremisty obtížné akceptovat demokratický pluralismus: jsou heterofobní“³⁰. Proto nalezneme extremisty na obou stranách stranického spektra, existuje tedy extremismus pravicový a levicový.

„V důsledku kombinace svého kategorického nároku na pravdu, antipluralismu a rigorismu obracejí se extremisté nejen proti konkrétní podobě liberálního politického řádu, ale pohrdají (kromě hlavních procedurálních pravidel) i základními hodnotami liberální demokracie; staví se především proti fundamentální rovnosti všech lidí nezávisle na rasových a třídních rozdílech, nezávisle na náboženství a národnosti.“ Extremismus se vyznačuje jednak anti-demokratickými metodami, ale také anti-demokratickými cíli. To je v rozporu s podstatou liberální demokracie³¹.

McGowan také upozorňuje na definiční problém, stejně tak na odlišnosti a množství termínů. Objevují se termíny jako pravicový extremismus, fašismus, neonacismus nebo neofašismus. Velkým problémem se pak stává zaměňování pojmů, která mohou být mylně považovány za synonyma. Pravicový extremismus je v současné době obecně uznávaný pojem a „užívá se ve vztahu k veškerým stranám, organizacím a jednotlivcům, jejichž sebeurčení a aktivity vykazují většinu následujících rysů, popřípadě všechny: nacionalismus, etnocentrismus, xenofobii, zvláště skryté za závojem antisemitismu a rasismu, antipluralismus, antikomunismus, antiparlamentarismus, militarismus, uvažování soustředěné

---

²⁶ CHARVÁT, Jan, 2007, s. 13.

²⁷ Tamtéž.

²⁸ BERGSDORF, Harald, 2004.

²⁹ Tamtéž.

³⁰ Tamtéž.

³¹ Tamtéž.

na právo a pořádek, touha po autoritativním státu vedeným jediným člověkem, nezřídka sympatie ke konspiračním teoriím, přijímání násilí jako přiměřeného prostředku politického jednání“³². Rysy se mohou u jednotlivých stran i osob lišit. Každý odborník se navíc může při výzkumu soustředit na jiné rysy. McGowan uvádí, že pomocí obecného průzkumu 36 hlavních definic bylo odhaleno, že hlavními složkami pravicového extremismu jsou rasismus, xenofobie, nacionalismus, anti-demokracie a víra v silný stát³³.

Pro tyto strany používá Betz označení radikální pravicově populistické strany (*Radical Right-Wing Populist Parties*). Ty se snaží distancovat od neo-fašistů a neo-nacistů. Podle Betze většina radikálních pravicových stran odmítá zavedený socio-kulturní a socio-politický systém a jejich obhajobu svobodného trhu a drastického omezení role státu. Jsou mezi pravicovými stranami prvními, kteří odmítají individuální a sociální nerovnost, sociální integraci marginalizovaných skupin a apelují na xenofobii ve společnosti bez důrazu na rasismus nebo anti-semitismus. Jejich jednání je často populistické. Většina radikálně pravicových stran se snaží smíchat klasický liberalismus v ekonomických otázkách spolu s některými prvky extrémní nové pravice. Nedávné volební trendy ukazují nebývalý úspěch pravice napříč Evropou. Těmto stranám se podařilo v mnoha evropských zemích dosáhnout vysokých met – mají zastoupení v národních parlamentech i Evropském parlamentu a ve vládách. Rovněž mají silné základy na regionální úrovni³⁴.

Pro krajní pravici je typický důraz na nacionalismus, který je zakořeněný v mýtech o vzdálené minulosti. Program je zaměřen na posílení národa vytvořením etnicky homogenní skupiny a návratu k tradičním hodnotám. Důraz na ochranu vlastní kultury a identity představuje v současnosti jednu z hlavních charakteristik krajní pravice. Podle ní dochází k ohrožení národní identity v souvislosti s příchodem imigrantů, zejména těch z muslimských zemí³⁵. Typickým prohlášením se stává „Británie pro Brity“, „Bulharsko pro Bulhary“. Přístup krajní pravice uplatňuje vnitřní homogenizaci a vnější výlučnost. To znamená snahu o vyloučení přistěhovaleckých skupin, převážně ilegálních s kriminálním pozadím³⁶. Krajní pravice se snaží imigranty přestavit jako hrozbu. K tomu používá argumenty, že přistěhovatelci jsou hlavní příčinou zvýšené kriminality, nezaměstnanosti, sociálního napětí a zneužívají

---

³² MCGOWAN, Lee, 2004, s. 18-19.

³³ MCGOWAN, Lee, 2004, s. 19.

³⁴ BETZ, Hans-Georg, 1994, s. 3-4.

³⁵ RYDGREN, Jens, 2007, s. 244.

³⁶ MUDDE, Cas, 2007, s. 140.

sociální dávky. Vysoký počet přistěhovalců s sebou nese podle nich tlak na pracovní trh a trh s bydlením³⁷.

Vedle xenofobie a kritiky přistěhovalectví je pro radikální strany charakteristický konzervatismus. Je poměrně obtížné definovat konzervatismus, ale panuje shoda, že tento koncept vyjadřuje snahu ochraňovat status quo a návrat k minulosti. Nicméně co je konzervativní v jedné zemi a v určité době, může být progresivním na jiném místě v jiném čase. V odborné literatuře jsou ke konzervatismu řazeny vlastnosti jako autoritářství, tradicionalismus, religiozita a nacionalismus. S touto definicí konzervatismu je těžké vytvořit viditelnou hranici mezi touto stranickou rodinou a populistickými radikálně pravicovými stranami³⁸.

Tyto strany mají mít tendenci tíhnout ve větší míře k populismu. Někteří autoři uvádějí, že populismus je jedním z definičních znaků krajní pravice. Pro tyto strany je typické, že společnost rozdělují na dvě protichůdné skupiny – „čistý lid“ a „zkorumpované elity“. Populistická anti-establishmentová strategie měla značný vliv na úspěch krajní pravice. Strany ze skupiny „čistý lid“ vyloučily nejenom elity, ale i přistěhovalce nebo etnické menšiny. Pomocí kritiky establishmentu se prezentují jako subjekt, který bojuje proti převládajícím modelům politiky a dominanci stran³⁹. Navzdory převaze zavedených stran v systému se podařilo mobilizovat malou, ale významnou skupinu nespokojené populace. To se povedlo díky tomu, že se strany prezentují jako morální obhájci lidu a jejich socio-kulturních a ekonomických zájmů. Rovněž se tváří jako obránci před hrozbou zvenčí, tedy imigranty⁴⁰.

---

³⁷ RYDGREN, Jens, 2007, s. 245.

³⁸ MUDDE, Cas, 2007, s. 27-29.

³⁹ RYDGREN, Jens, 2007, s. 245.

⁴⁰ TAGGART, Paul, 2000, s. 74-75.

3. Příčiny a podmínky úspěchu krajně pravicových stran

V rámci komparativní politologie vznikla řada studií zabývajících se úspěchy krajní pravice. Příčiny úspěchů těchto stran byly zpracovány v několika studiích (Betz 1993, Ignazi 2006 aj). Později se objevilo několik autorů, kteří se tyto přístupy snažili uspořádat, analyzovat, odlišit a kriticky zhodnotit. Mezi ně patří Cas Mudde (2007), Roger Eatwell (2000) nebo Jens Rydgren (2007). Mudde teoretické přístupy shrnul ve své známé publikaci s názvem *Populist Radical Right Parties in Europe* z roku 2007. Tato kapitola se bude opírat o teoretický rámec obsažený v díle Muddeho. V další části bude představena analýza voličského jednání na úrovni evropské, národní i zemské. Teoretický rámec, který je v práci obsažen, budeme aplikovat na příklad Německa a AfD. Na základě předestřené rámce a analýzy voličů se pokusíme identifikovat důvody úspěchu AfD. Budeme se snažit určit, zda v Německu byla vytvořena poptávka po straně tohoto typu a co AfD voličům nabídla. Jinými slovy, jestli byly naplněny strana poptávky (*demand-side*) a strana nabídky (*supply-side*).

Mudde rozdělil řadu možných vysvětlujících příčin úspěchu krajní pravice do dvou skupin. První skupina klade důraz na stranu poptávky (*demand-side*), zatímco druhá na stranu nabídky (*supply-side*). Zároveň Mudde (též Eatwell 2000) rozlišuje mezi mikroúrovní, mezoúrovní a makroúrovní. Do strany poptávky zařadil sociálně-ekonomické a modernizační procesy, kam spadá ekonomická nebo politická krize, imigrace aj⁴¹. Rydgren stranu poptávky spojuje s nespokojeností občanů, jež se může projevat například ve vztahu k imigrantům, snížením pocitu bezpečí, sociálními změnami nebo kritikou vládní politiky. Úspěch krajní pravice je podmíněn poptávkou po tomto typu strany, která ve společnosti vznikne na základě určitých socio-ekonomických faktorů⁴².

Druhou skupinu představuje strana nabídky, jejíž úspěch je podmíněn stranou poptávky. Mudde rozlišuje mezi vnějšími a vnitřními faktory strany nabídky. Mezi vnější řadí institucionální, politické, kulturní a mediální podmínky. Do vnitřních faktorů patří ideologie, organizace a vedení strany⁴³. Rydgren považuje za hlavní podmínku úspěchu existenci struktury politických příležitostí (*political opportunity structure*). Stejný názor zastává i Roger Eatwell⁴⁴. Podle Miloše Brunclíka⁴⁵ se značně překrývají s faktory vnější strany nabídky a

⁴¹ BRUNCLÍK, Miloš, 2011, s. 113.

⁴² RYDGREN, Jens, 2007, s. 452.

⁴³ MUDDE, Cas, 2007, s. 202.

⁴⁴ EATWELL, Rodger, 2000, s. 422-423.

⁴⁵ BRUNCLÍK, Miloš, 2011, s. 113.

schopností stran zformulovat účinný program. Brunclík dodává, že propojením obou perspektiv lze úspěch radikálně pravicových stran interpretovat jako výsledek dvou podmínek, a to existence politických příležitostí, které vytvářejí vhodné prostředí pro úspěch těchto stran, a schopnosti stran tyto příležitosti využít.

O průniku strany poptávky a nabídky hovoří i Golder. Podle něj nemůžeme hledat úspěch krajní pravice buď na straně poptávky nebo straně nabídky. Jedná se o kombinaci obou faktorů. Pokud je strana nabídky otevřená a strana poptávky je vysoká, je krajní pravice úspěšná. Když je strana nabídky uzavřená a poptávka je nízká, krajní pravice úspěšná není. Všechny další kombinace také znamenají neúspěch kvůli nevhodným podmínkám. Pro úspěch krajní pravice je potřebná vysoká strana poptávky a otevřená nabídka⁴⁶.

Obrázek č. 1: Průnik strany poptávky a strany nabídky.

		SUPPLY	
		CLOSED	OPEN
DEMAND	HIGH	Failure	Success
	LOW	Failure	Failure

Zdroj: GOLDER, Matt. Far Right Parties in Europe. Annual Review of Political Science. 2016, vol. 19, s. 477-497.

3.1 Strana poptávky (demand-side)

Následující podkapitola navazuje na členění strany poptávky na makro, mezo a mikro úroveň podle Casa Muddeho.

⁴⁶ GOLDER, Matt, 2016, s. 20.

3.1.1 Makro úroveň

V rámci makro úrovně se Mudde zaměřil na to, do jaké míry má rozhořčení z modernizace, ekonomické situace, kultury, nedůvěry v politický systém nebo imigrace vliv na volební úspěch radikálně pravicových stran.

Několik studií spojuje úspěch těchto stran s nespokojeností, která vznikla během procesu modernizace. Základním předpokladem těchto studií je představa, že existuje malá část latentní podpory pro krajně pravicové hodnoty ve všech industriálních společnostech. Tato podpora zůstává latentní za normálních podmínek, přesto může být politizována a mobilizována během krize, která souvisí s procesem modernizace. Často je tato krize založena na sociálně-psychologických faktorech, a to tehdy, když nejsou jednotlivci schopni vyrovnat se s rychlou a zásadní společenskou změnou. Takoví lidé se pak obracejí na krajní pravici⁴⁷. Betz uvádí, že radikálně pravicové strany vznikly v důsledku hluboké transformace socio-ekonomické a socio-kulturní struktury západoevropské demokracie. Zaměřuje na pracovníky, kteří jsou nepříznivě ovlivněni dopady globalizace a přechodem na postindustriální ekonomiku. Tito lidé ztratili svou někdejší životní úroveň a objevila se u nich frustrace z vlády zavedených stran. V důsledku toho se přikloní k volbě krajní pravice. Typickým voličem je podle této teorie mladý muž s nízkou úrovní vzdělání, který je nezaměstnaný nebo pracuje manuálně⁴⁸.

V této souvislosti se hovoří o tzv. „modernization losers“ a tzv. „modernization winners“. Termín „modernization losers“ odkazuje na nezaměstnané lidi a nekvalifikované pracovníky, kterým hrozí nezaměstnanost. Empirický průzkum skutečně ukázal, že dělníci jsou nadměrně zastoupeni mezi voliči. Mnoho voličů krajní pravice lze zařadit do skupiny losers, ačkoliv se ve skutečnosti jedná pouze o zlomek z celkového počtu voličů těchto stran⁴⁹.

Mnoho dalších autorů dává úspěch radikálních pravicových stran do souvislosti s mírou nezaměstnanosti na národní a regionální úrovni. Mezi autory však panuje rozkol. Někteří uvádějí, že korelace mezi úspěchem těchto stran a nezaměstnaností nelze jednoznačně prokázat (například Norris 2005). Podle Norris nelze tento vztah prokázat ve všech zemích, které mají vysokou míru nezaměstnanosti. Uvádí příklad Švýcarska nebo Rakouska, kde panuje nižší nezaměstnanost, přesto tam je vysoká podpora krajní pravice. Podobně se k tomu

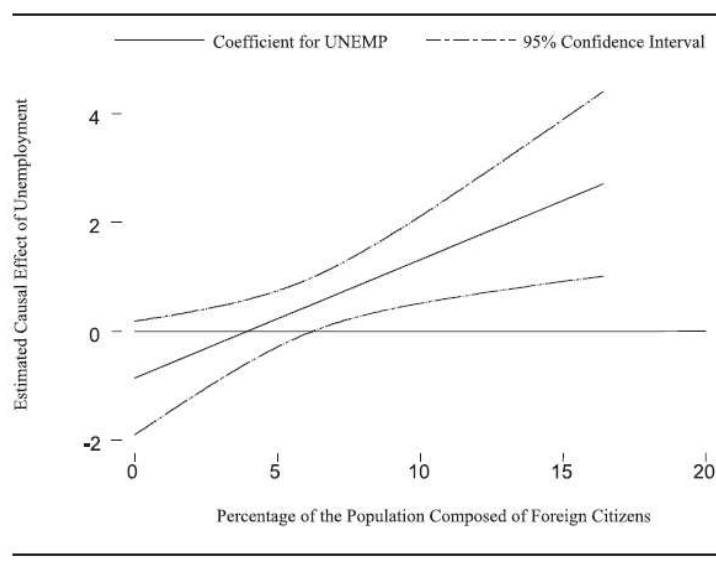
⁴⁷ GOLDER, Matt, 2016, s. 8-9.

⁴⁸ BETZ, Hans-Georg, 1994, s. 32.

⁴⁹ RYDGREN, Jens, 2007, s. 249.

staví i Mudde. Ten tvrdí, že by tyto strany dosahovaly úspěchu ve státech s vyšší nezaměstnaností, odmítá. Podle něho se v období ekonomické krize dostává toto téma do popředí všech politických debat. Z toho profitují převážně strany, které se zaměřují na oblast socio-ekonomických otázek, jako je nezaměstnanost⁵⁰. Golder⁵¹ předpokládá, že v případě vysoké míry nezaměstnanosti se voliči přesunou k levicovým stranám. Pokud si ale voliči myslí, že je nezaměstnanost způsobena vysokým počtem přistěhovalců v zemi, tak se spíše přikloní k volbě krajní pravice. Golder v této souvislosti zdůrazňuje argument, že nezaměstnanost zvyšuje pravděpodobnost volby krajní pravice, pokud je vysoká i imigrace. Podle Goldera tak téma nezaměstnanosti skutečně ovlivňuje počet hlasů získaných krajní pravici pouze tehdy, když cizinci tvoří více než 6,3 % celkové populace. Golder předpokládá, že voliči v jím testovaných případech reagovali na tvrzení krajní pravice, že nezaměstnanost je důsledkem vysoké míry imigrace, pokud v dané zemi žije dostatečně velký počet cizinců. Toto tvrzení shrnul do následující tabulky.

Graf č. 1: Vliv nezaměstnanosti na úspěch populistických stran v souvislosti s počtem cizinců.

Zdroj: GOLDER, Matt. *Explaining Variation in the Success of Extreme Right Parties in Western Europe*. *Comparative Political Studies*. 2003, vol. 36, no. 4, s. 432-466.

Řada teorií spojuje kulturní rozhořčení s úspěchem krajní pravice. Činí tak obvykle v kontextu teorie sociální identity. Tato teorie předpokládá, že jednotlivci mají přirozenou

⁵⁰ MUDDE, Cas, 2007, s. 205.

⁵¹ GOLDER, Matt, 2003, s. 455.

tendenci sdružovat se s podobnými osobami. Jejich společná touha po sebevědomí způsobí, že se začnou nadřazovat nad jiné skupiny. Strany krajní pravice jsou schopny využít tohoto potenciálu a povzbudit jednání pomyslně nadřazené skupiny tím, že zdůrazní (údajnou) neslučitelnost jejich kultury a hodnot s kulturou a hodnotami přistěhovalců. Někteří autoři dokonce argumentují, že doposud nebyla žádná krajně pravicová strana úspěšná bez toho, aby se chopila otázek týkajících se přistěhovalectví. Anti-imigrační postoj sice není jediným faktorem úspěchu krajní pravice, ale je bezesporu nejdůležitějším⁵².

Je však důležité si uvědomit, že negativní postoje vůči imigrantům se automaticky netransportují na negativní chování proti nim. Průzkumy jasně ukazují, že mnoho Evropanů se kriticky vyjadřuje k imigrantům, nicméně jen málo z nich dá hlas krajně pravicové straně. Toto chování může být způsobeno rozšířenými předsudky a diskriminací. Ve skutečnosti individuální motivace a kontext ovlivňují, zda anti-imigrační postoj skutečně vede jedince k volbě krajní pravice⁵³. Zároveň ne všichni voliči, kteří se rozhodnou pro volbu této strany, jsou odpůrci imigrace. Je ale empiricky prokázáno, že většina z nich dá hlas krajní pravici, protože nesouhlasí s přistěhovalectvím. Průzkumy odhalily, že větší část voličů tak činí, protože se obávají zvýšené konkurence na pracovním trhu kvůli přílivu imigrantů. Stejně obavy panují i v oblasti bydlení nebo sociálních dávek⁵⁴.

Dosud se autoři neshodli, zda kulturní kontext má vliv na volbu této skupiny stran. Zatímco některé studie zjistily, že počet cizinců v zemi měl dopad na podporu krajní pravice, jiné došly k závěru, že velikost přistěhovalčeských komunit nemá žádný dopad. Nicméně bylo zjištěno, že vnímané obavy z přistěhovalců se úměrně zvětšují v závislosti na velikosti komunit imigrantů⁵⁵. Průzkumy ukázaly, že pokud volič žije v blízkosti oblastí s vyšší nebo vysokou koncentrací neevropských přistěhovalců, má tendenci volit krajní pravici. Rydgren naproti tomu zjistil, že pokud voliči žijí v blízkosti velkého množství přistěhovalců v Dánsku a Nizozemsku, častěji se rozhodnou dát přednost této stranické skupině. Tuto skutečnost naopak nezjistil v Rakousku, Belgii, Francii nebo Norsku⁵⁶.

Podle řady teorií jsou pro krajní pravici typické xenofobie a obrana národa, kultury a národní identity. Stranou je většinou vyvolána obava z ohrožení. V souladu s teorií modernizace lze konstatovat, že rostoucí popularita xenofobie je důsledkem krize národních

---

⁵² GOLDER, Matt, 2016, s. 11.

⁵³ GOLDER, Matt, 2016, s. 12.

⁵⁴ RYDGREN, Jens, 2007, s. 250.

⁵⁵ GOLDER, Matt, 2016, s. 12.

⁵⁶ RYDGREN, Jens, 2007, s. 250.

identit způsobené transformací na multikulturní společnost. Mnoho lidí viní ze ztráty identity globalizaci, protože vymazává ostré hranice mezi jednolitými národními státy. Tyto skupiny se začnou obracet k nacionalismu, jako způsobu, který jim umožní najít nové ukotvení. Vzestup radikální pravice lze také vysvětlit rozšířením EU a posílením její role jako nadnárodního aktéra po implementaci Maastrichtské smlouvy. To nahrálo do karet vůdcům radikální pravice v Evropě, kteří začali tvrdit, že EU zhoršuje jejich národní postavení⁵⁷.

Betz vyzdvihuje, že mnoho studií o současné radikální pravici staví vznik a vzestup těchto stran do souvislosti se vzrůstající xenofobií a rasismem. Toto tvrzení koresponduje s empirickými důkazy, které uvádějí, že lidé podporující radikální pravici jsou znepokojeni imigrací. Lze tak naznačit, že úspěch této stranické rodiny je z větší části výsledkem sílící xenofobie v reakci na viditelný nárůst přistěhovalců a žadatelů o azyl v západní Evropě⁵⁸.

To potvrzuje i C. Mudde, který uvádí, že je pro tyto strany typická jistá forma nacionalismu, která zahrnuje již zmíněnou xenofobii i rasismus. V mnoha případech lze hovořit o islamofobii. Řada radikálních pravicově-populistických stran v západní Evropě do své programatiky zapojila anti-islámský sentiment. Hovoří o tom, že anti-islamismus je anti-semitismem 21. století. Zatímco židé byli na počátku minulého století vnímáni jako nepřátelé, dnes je tímto úhlavním nepřítelem pro západní Evropu muslim. Stejně jako u židů, je pojem muslim spojen s řadou předsudků, které už jen samotný název degradují. Islamofobie se ve výrazné míře objevila v západní Evropě po pádu Berlínské zdi. Teroristické útoky z 11. 9. 2001 a následující boj proti terorismu ještě více prohloubily tento sentiment. Ve výsledku není islamofobie vlastností pouze radikálních stran, ale stala se v západním světě mainstreamem. Nicméně radikální pravicově-populistické strany vynikají kvalitou i kvantitou své islamofobie⁵⁹.

3.1.2 Mezo úroveň

Mezo úroveň je podle Muddeho hůře vymežitelná, protože se částečně překrývá s makro a mikro úrovněmi. Eatwell⁶⁰ uvádí, že tuto úroveň nalezneme v lokálních strukturách jako je rodina, škola, politická strana aj. Existují teorie, které tvrdí, že příklon k radikální pravici se v rodině dědí. Podle těchto studií můžeme najít rodiny, ze kterých vzešla celá řada

⁵⁷ RYDGREN, Jens, 2007, s. 251.

⁵⁸ BETZ, Hans-Georg, 1994, s. 67.

⁵⁹ MUDDE, Cas, 2007, s. 84.

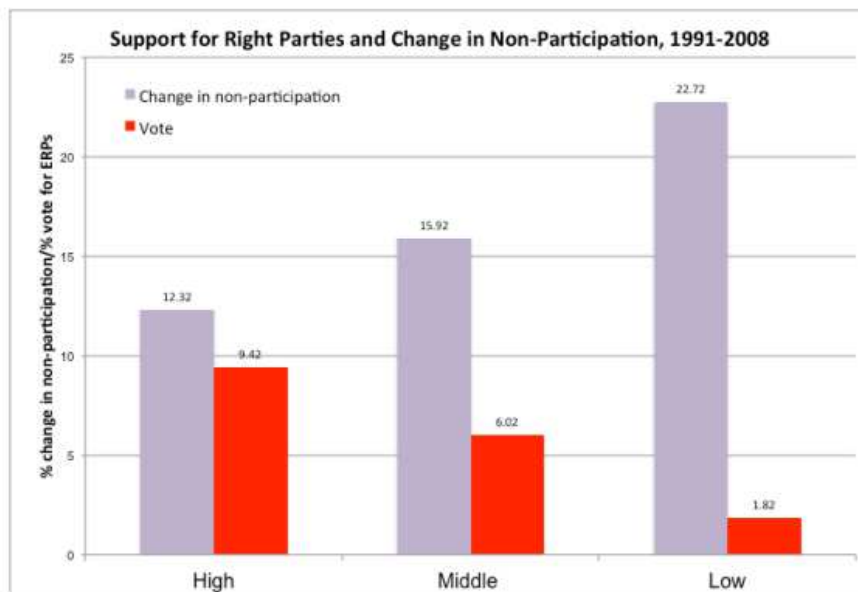
⁶⁰ EATWELL, Rodger, 2000, s. 430.

podporovatelů a voličů této stranické skupiny⁶¹. O důležitosti politické strany na mezo úrovni se zabýval Jens Rydgren⁶². Na základě výzkumu došel k závěru, že přítomnost radikálně pravicových stran může způsobit zvýšenou míru xenofobie a rasismu, protože mají vliv na myšlenkový rámec lidí a ovlivňují další politické činitele.

Občanskou participací, kterou lze zařadit do mezo úrovně, se zabývala Alina Polyakova. Ve své studii zkoumala vztah mezi úspěchem radikální pravice a mírou občanské participace. Na základě empirického výzkumu zjistila, že tento vztah skutečně existuje. V zemích, kde radikální pravice slavila nejvíc úspěchů, participace byla největší. Polyakova naznačila spojitost mezi trvalou občanskou participací a volební podporou radikálních pravicových stran. V grafu Polyakové můžeme vidět, že tam, kde byl největší volební propad radikální pravice, najdeme i pokles participace občanů. Naopak ve státech, které se vyznačovaly úspěchem těchto stran ve volbách, vidíme jen malý pokles participace⁶³.

Graf č. 2: Změny v ne-participaci a podpoře krajní pravice v zemích střední Evropy v letech 1991-2008

Zdroj: POLYAKOVA, Alina. *Explaining Support for Radical Right Parties in New Democracies: The Limits of Structural Determinants and the Potentiality of Civil Society*. Berkeley: University of Berkeley, 2012.

⁶¹ MUDDE, Cas, 2007, s. 217.

⁶² RYDGREN, Jens, 2007, s. 255.

⁶³ POLYAKOVA, Alina, 2012, s. 21-23.

3.1.3 Mikro úroveň

Podle Eatwella se mikro úroveň zabývá individuálními motivy jedince. Jádrem teorie musí být jasná analýza základních motivů individuálního chování. Pro mnoho teorií zaměřujících se na chování voličů se staly vděčným tématem tzv. protestní hlasy. Eatwell⁶⁴ dodává, že pravděpodobně nejčastější teorií úspěchu krajní pravice jsou právě protestní hlasy. To znamená, že strany nemusí mít vyhraněnou ideologii, kvůli které by byly voleny. Voliči je jednoduše volí, protože tím vyjadřují nespokojenost s mainstreamovými stranami.

Ačkoliv se krajní pravice nacházela na politické scéně poměrně krátkou dobu, byla mezi prvními stranami, které dokázaly získat výhody z rozkladu tradiční voličské loajality. Voliči byli rozčarováni stávajícími politickými stranami a ztraceli důvěru v politické instituce. Mnoho voličů volalo po změně a otočilo se zády vládnoucím politikům na vyjádření protestu. Roli zde také hrálo vzrůstající vzdělání a informovanost lidí a vzestup médií. Lidé se začali více zajímat o sociální a politický rozvoj a politické strany přestaly být hlavním zdrojem informací. Došlo zároveň k poklesu identifikace voličů se stávajícími stranami a politickým systémem. Výsledkem bylo, že některé segmenty populace se uchýlily k protestnímu chování a odevzdání hlasů radikální pravici⁶⁵.

V posledních dekádách minulého století se západoevropské státy potýkaly s problémem odlivu voličů. Bylo poměrně běžným jevem, že lidé mající právo účastnit se voleb, odevzdávali do volebních urn neplatné hlasy nebo nešli volit vůbec. V době konání prvních celoněmeckých voleb zůstalo doma 10 milionů voličů z bývalé Německé spolkové republiky, což je o 3 miliony více než ve volbách 1987. Počet neplatných hlasů stoupl ve stejných volbách z 358 000 na 380 000. Trend poklesu stranické loajality je znatelný ve většině států. Pro nevoliče je charakteristický menší zájem o politiku, chybějící identifikace se stranou a absence politické preference. Rovněž lidé, kteří jdou k volbám, ale odevzdají neplatný hlas, ukazují svůj nesouhlas. Jejich hlasy lze označit jako protestní. Tito voliči se obávají, že politické strany již nejsou schopny se vypořádat ani se základními problémy. Vnímají politiky jako osoby s nedostatkem kompetencí, integrity a vizí vyřešit palčivé problémy jako je kriminalita, degradace životního prostředí, nezaměstnanost nebo masová migrace. V kontextu vzrůstajícího pesimismu a odcizení veřejnosti zaznamenaly úspěch právě radikálně pravicové strany, které nabídly politickou alternativu⁶⁶.

⁶⁴ EATWELL, Rodger, 2000, s. 420.

⁶⁵ BETZ, Hans-Georg, 1994, s. 37-38.

⁶⁶ BETZ, Hans-Georg, 1994, s. 39-41.

Jednou z největších debat v oblasti výzkumu této stranické rodiny je, zda je její volba vyjádřením podpory nebo protestu. Podle interpretace médií záleží na „náladě veřejnosti“. V akademické oblasti se objevují dva názorové proudy, které se snaží vysvětlit voličskou podporu radikálních pravicově-populistických stran. Jeden proud zdůrazňuje predominanci xenofobie, což značí podporu, druhý hovoří o politickém odporu, to je protest. Voliči jsou tedy rozděleni do pomyslných dvou skupin. První skupina odevzdává hlas jako vyjádření podpory, druhá coby protest. Mnohem přesnější operacionalizace pojmu „protestní hlas“ spočívá v uvědomění si, že hlavními aktéry jsou strana a volič⁶⁷.

Dále existují dvě možnosti jak pojmout a chápat protestní hlasy v závislosti na tom, kterého hráče považujeme za důležitějšího. První úhel pohledu vnímá stranu jako základ protestu. Tedy že volič je individuální osoba, která se rozhodne pro volbu protestní strany. Druhý úhel říká, že v centru stojí volič. Ten skrze volbu strany vyjadřuje svůj protest. Mude se přiklání spíše k argumentu, že protestní hlas může být definován jako protest voliče. Protestní volič si může vybrat stranu, která podporuje jeho politický postoj, aby demonstroval svůj názor etablovaným stranám, a může být viděn jako někdo, kdo se snaží potrestat vládní strany. Vysvětluje to i tvrzení, že tento volič je náchylnější volit extrémní strany⁶⁸.

Některé radikální pravicově-populistické strany mohou být voleny a podporovány z obou důvodů – protestu i podpory. Pokud sdílí volič stejnou ideologii jako strana, jedná se o podporu, jestli volič odmítá mainstreamovou politiku, je to kvůli protestu. Jsou zde ale indikátory, podle kterých dominuje podpora. Z této perspektivy je důležité zdůraznit extrémní loajalitu voličů k úspěšným radikálním pravicově-populistickým stranám. Je logické, že čím je strana úspěšnější, tím má vyšší procento loajálních voličů. Klíčem úspěchu těchto stran je schopnost transformovat protestní voliče do loajálních voličů⁶⁹.

Autoři se také na této úrovni zabývali vlivem obav a nejistoty voličů na úspěch radikální pravice. Na obavy způsobené imigrací upozornil Betz, který uvedl, že velká část Evropanů je znepokojena silící přistěhovaleckou vlnou z kulturně odlišných států, která může skýtat pro křesťanskou Evropu problémy. V případě muslimských přistěhovalců došlo k rozšíření asociace islámu s netolerancí a fanatismem, což bylo výsledkem rostoucího militantního fundamentalismu. Strach z ohrožení západní civilizace islámem se začal

---

⁶⁷ MUDDE, Cas, 2007, s. 226.

⁶⁸ Tamtéž, s. 227.

⁶⁹ Tamtéž, s. 228-229.

v Evropě objevovat již od konce 80. let. Sílicí anti-islámské nálady a hrozba islámského fundamentalismu vedly k vytvoření pocitu strachu z muslimských přistěhovalců a islámu⁷⁰.

Radikální pravicově-populistické strany se tématu imigrace chopily poprvé na konci 80. let. O 10 let později téměř všechny strany této orientace měly ve své programatice zabudované anti-imigrační pozice. Téma imigrace se za tu dobu ve společnosti zredukovalo na single issue. Veřejnost si s přistěhovalectvím spojovala zvýšenou kriminalitu a nezaměstnanost a rostoucí náklady státu na správu sociálního systému. V této souvislosti začalo být přistěhovalectví vnímáno jako hrozba pro národní a kulturní identitu. Radikální pravicově-populistické strany apelovaly na toto nebezpečí imigrace, přestože liberální strany se snažily zdůraznit prospěšnost přistěhovalců v ekonomických aspektech⁷¹.

3.2 Strana nabídky (supply-side)

Mudde rozlišuje mezi vnějšími a vnitřními faktory strany nabídky. Mezi vnější faktory řadí institucionální, politické, kulturní a mediální podmínky. Do vnitřních faktorů patří ideologie, organizace a vedení strany⁷².

3.2.1 Vnější strana nabídky (external supply-side)

3.2.1.1 Institucionální kontext

Do institucionálního kontextu Mudde řadí volební systém a jeho vliv na úspěch radikální pravice. Povaha volebního systému může být podle řady autorů překážkou pro úspěch tohoto typu stran. Mohou existovat takové systémy, které se vědomě budou snažit o maximální ztížení podmínek vzniku a etablování radikálně pravicových stran. S myšlenkou, že většina systémů vytváří omezení pro nové nebo malé strany, přišel již Duverger. Ten se zabýval omezením těchto stran v systému. Mnoho studií se snažilo vyřešit otázku, zda má úspěch radikálně pravicových stran vazbu na podobu volebního systému. Doposud ale nebylo prokázáno, že by tomu tak skutečně bylo. Některé studie uvádějí, že volební systém nemá vliv na množství získaných hlasů. Mnoho radikálně pravicových stran již nelze považovat za malé strany a často mají roli v procesu formování vlády. V důsledku toho řada voličů nepovažuje svůj hlas za propadlý, pokud se rozhodnou pro volbu této strany. Další faktor, který nepodporuje teorii o vlivu volebního systému na úspěch tohoto typu strany, představuje

---

⁷⁰ BETZ, Hans-Georg, 1994, s. 93-95.

⁷¹ Tamtéž, s. 119.

⁷² MUDDE, Cas, 2007, s. 202.

porušenou schopnost voličů chovat se strategicky. Rovněž lze předpokládat motivaci pravicových voličů, kteří se rozhodnou pro volbu strany z ideologických a strategických důvodů⁷³.

3.2.1.2 Politický kontext

Důležitým tématem se stává tzv. „issue ownership“, tedy vlastnictví určitých témat. Pokud je radikálně pravicová strana schopna přesvědčit voliče o tom, že právě ona nabízí lepší řešení dané problematiky než ostatní strany, vzroste její atraktivita⁷⁴. To podporují i další teorie, které předpokládají, že radikálně pravicové strany si povedou dobře, když voliči budou považovat témata, která strany propagují, za zásadní.

Mainstreamové strany mohou přijmout tři strategie směrem ke krajní pravici – odmítavé, vstřícné, konkurenční. Odmítavá strategie zahrnuje ignorování otázek, které nastolila krajní pravice. Snaží se tak přesvědčit voliče, že se nejedná o důležité téma. Vstřícná strategie zahrnuje zaujetí podobného postoje. Konkurenční strategie zahrnuje přijetí také politické pozice, která je v rozporu s postojem krajně pravicových stran. To ve výsledku zvyšuje význam otázek, které vznesly tyto strany. První dvě strategie jsou navrženy tak, aby oslabily podporu krajní pravice. Třetí tuto podporu naopak posiluje. Stávající strany přijmou odmítavou strategii, pokud krajní pravice pro ně nepředstavuje hrozbu. Pokud je hrozbou, tak strana, která se cítí být nejvíce ohrožena, přijme vstřícnou strategii. Snaží se tak oslabit voličskou podporu krajní pravice tím, že zaujme stejný politický postoj. Tento teoretický rámec ukazuje strategie jednotlivých stran a snaží se vysvětlit jejich chování a vztah ke krajní pravici. Cílem zavedených stran je buď podpora, nebo konkurence. Ve výsledku mohou být posíleny nebo oslabeny pozice krajně pravicových stran⁷⁵.

Mudde v této souvislosti zdůrazňuje fenomén „kopírování“ mainstreamovými stranami. Mnoho výzkumníků obvinilo určité mainstreamové pravicové strany z napodobování politiky a rétoriky populistických radikálně pravicových stran, aby tak omezily vlastní volební propad nebo dokonce získaly větší volební podporu. Někteří autoři uvádí, že „kopírování“ postojů mainstreamem „legitimizuje“ radikální pravici a napomáhá jí k volebnímu zisku. V některých zemích, zůstává tento typ stran neúspěšným, protože je mainstreamové strany až příliš dobře okopírovaly⁷⁶.

---

⁷³ GOLDER, Matt, 2016, s. 13.

⁷⁴ MUDDE, Cas, 2007, s. 242.

⁷⁵ GOLDER, Matt, 2016, s. 14.

⁷⁶ MUDDE, Cas, 2007, s. 241.

Řada studií spojuje úspěch radikální pravice s povahou stranické soutěže. Jedna z teorií uvádí, že pro tyto strany se prostředí stává příznivým, pokud se hlavní politické strany sbližují v politickém prostoru. Za těchto podmínek se voliči obracejí k radikálně populistickým stranám, protože kritizují sbližování a spolupráci největších stran. Voliči se pro volbu těchto politických subjektů rozhodnou proto, že se jedná o vhodnou alternativu. Další teorie hovoří o tom, že radikálně pravicové strany dosahují lepších výsledků, když se středopravicové dostávají do centristických pozic. Díky tomu mají strany více prostoru k oslovení co největšího množství voličů. Empirické důkazy pro tyto dvě teorie nicméně nejsou zcela průkazné. Mezi výzkumníky panují dohady, zda sbližování hlavních stran nebo přesun stran na pravo-levé škále má skutečně vliv na postavení radikální pravice⁷⁷.

3.2.1.3 Kulturní kontext

Třetí a poslední ze struktury politických příležitostí populistických radikálně pravicových stran představuje kulturní kontext. V některých zemích můžeme najít příznivé prostředí pro volební úspěch radikální pravice. To je způsobeno elitou, jejíž názory se do značné míry překrývají s názory tohoto typu stran. Na druhou stranu existují i prostředí nepřátelská a nevhodná k podpoře a rozvoji radikálně pravicových stran⁷⁸.

Příkladem takového nevhodného prostředí je Německo. Německé národně socialistické dědictví vytvořilo politickou kulturu, která silně poznamenala krajní pravici. Pro každou politickou stranu je velmi nebezpečné, pokud by byla dávana do souvislosti s Hitlerem. Toto „historicky kontaminované“ prostředí ztížilo vznik krajně pravicových stran. Vzhledem k historii Třetí říše si všechny krajně pravicové strany nesou automaticky negativní označení jako dědicové národního socialismu. To má velký dopad na jejich mediální obraz a úspěch u voličů. Na rozdíl od pravicových stran v jiných zemích jsou politici z těchto stran v Německu stigmatizováni a mají výrazně horší výchozí pozici. Krajní pravice zde musí čelit problému s odkazem na ideologii, která přinesla smrt milionům lidí po celé Evropě. Renomé krajně pravicových stran rozhodně nevylepšila strana s názvem Národní socialistický underground (NSU), která zavraždila devět podnikatelů cizího etnického původu⁷⁹.

V porovnání s dalšími západoevropskými zeměmi je nedostatek krajní pravice a její slabá pozice ve stranickém systému anomální. Nedostatečné zastoupení krajní pravice je možno hodnověrně vysvětlit právě historickým vývojem v první polovině 20. století. Krajní

⁷⁷ GOLDER, Matt, 2016, s. 13.

⁷⁸ MUDDE, Cas, 2007, s. 244.

⁷⁹ BERBUIR, Nicole – LEWANDOWSKY, Marcel – SIRI, Jasmin, 2015, s. 160

část pravého politického spektra je poznamenána a stigmatizovaná národním socialismem. Odkazování k národnímu socialismu je považováno za trestný čin⁸⁰.

3.2.1.4 Média

Cas Mudde i další autoři do strany nabídky řadí i média. Několik studií došlo k závěru, že média hrají klíčovou roli při vzniku nových radikálně pravicových stran, protože se podílejí na tvorbě a vymezení agendy politických otázek. Rostoucí tendence personalizovat různá témata v médiích přináší profit stranám typu krajní pravice, protože tím získávají silnější hlas.

Rozsah, ve kterém mohou strany sdělovat veřejnosti své tematické pozice, závisí na povaze struktury příležitostí vytvořené médii. Ta mohou v tomto ohledu přijmout dvě strategie. První spočívá v ignorování a snaze omezit rozsah vlivu daného tématu, který strana upřednostňuje. Druhá zahrnuje pokrytí radikální pravice a jejího pozitivního nebo negativního zarámování. Obě tyto strategie zvyšují význam témat, která nastolila krajní pravice. Pozornost médií je pro nově založené krajně pravicové strany bezesporu výhodou. Mohou se díky (pozitivní i negativní) pozornosti dostat k širšímu okruhu potenciálních voličů, než by jim za normálních okolností jejich organizační nebo finanční zdroje umožnily. Pozitivní zarámování krajní pravice v médiích může být přínosem, protože to voličům signalizuje jejich politickou životaschopnost a legitimizaci agendy⁸¹.

V současné době neexistuje systematická studie role médií na vzestup radikální pravice. Přesto můžeme najít určité náznaky, které to dokazují. Rydgren tvrdí, že v minulosti ve Švédsku umožnila zviditelnění nově vzniklým stranám. Z toho profitovaly zejména krajně pravicové strany. Eatweel (2005) dodává, že francouzská Národní fronta dosáhla krátkodobého volebního úspěchu, když získala přístup do státní televize. Skutečnost, že noviny s vysokým počtem čtenářů mohou mít vliv na podporu krajní pravice, dokazuje příklad Haiderovy Strany svobodných (FPÖ)⁸². Rakouské noviny Neue Kronen Zeitung se během 90. let značně věnovaly FPÖ a prezentovaly ji jako politický hlas zdravého rozumu. Belgická média rovněž pomohla Vlámskému bloku, když se začala více věnovat problematice

---

⁸⁰ ARZHEIMER, Kai, 2015, s. 539.

⁸¹ GOLDER, Matt, 2016, s. 15.

⁸² RYDGREN, Jens, 2007, s. 255.

přistěhovalectví a kriminality. Jelikož je těmito tématy Vlámský blok spojen, přineslo mu to značnou podporu⁸³.

3.2.2 Vnitřní strana nabídky (internal supply-side)

3.2.2.1 Ideologie

Ideologie je pro krajní pravici důležitá. Studie ukázaly, že jejich příznivci nejsou jen protestní voliči. Z velké části jsou to osoby, které mají stejné ideologické postoje. To znamená, že krajní pravice má schopnost ovlivňovat své voliče skrze ideologii. Strany, které si udržují silnou extrémistickou (anti-demokratickou) ideologii, zůstávají slabé. Krajně pravicové strany jsou nejúspěšnější, když podporují tržní hospodářství a zároveň zastávají silnou autoritativní pozici v kulturní dimenzi. Pro ně je typická podpora protekcionismu a sociálního státu. Rydgren dodává, že úspěch krajní pravice spočívá v kombinaci etnonacionalismu s populistickou anti-establishmentovou rétorikou⁸⁴.

3.2.2.2 Vůdcovství

Mnozí autoři, včetně Muddeho, zdůrazňují, že volební a politický úspěch strany závisí na vůdcovství. Zvýšená centralizace moci a personalizace vůdcovství jsou typické prakticky pro všechny současné politické strany. V kontextu radikálních pravicově-populistických stran je to ale výraznější. Vůdce zde hraje významnou roli. Někteří autoři spojují tuto stranickou rodinu s „charismatickým vůdcem“ a „principem vůdcovství“. To z části odkazuje k předválečné extrémní pravici. Mudde stranické vůdcovství dělí na externí a interní. Tyto dvě orientace vůdcovství korespondují se dvěma základními funkcemi stran – voličskou a institucionální. Někteří vůdci mohou být úspěšní navenek a získávat hlasy voličů, jejich moc uvnitř strany ale nemusí být stejná⁸⁵.

Externí vůdcovství tedy spočívá ve volebním úspěchu a silnému ukotvení strany ve stranickém systému. Pro stranu je důležitý charismatický vůdce. To potvrzuje i literatura o populismu, která obecně zdůrazňuje důležitost role charismatických a výrazných vůdců. Volební úspěch často závisí na kvalitách předsedy strany. To ale neznamená, že charisma lídra je to nejdůležitější. Vyskytují se úspěšné radikální pravicově-populistické strany, které nejsou vedeny charismatickou osobou. Postava stranického vůdce si vždy v sobě nese jistou

---

⁸³ GOLDER, Matt, 2016, s. 16.

⁸⁴ Tamtéž, s. 18-19.

⁸⁵ MUDDE, Cas, 2007, s. 260.

polaritu. V praxi to znamená, že buď lidé vůdce nesnáší, nebo obdivují. Charizmatický vůdce je samozřejmě pro stranu výhodný, ale do jaké míry, to záleží na politické kultuře a politickém systému⁸⁶.

Stejně důležité je pro stranu i interní vůdcovství, které odkazuje k vnitřnímu fungování strany. V literatuře se objevuje názor, který zastává například Panebianco, že pokud má strana silného charizmatického lídra úspěšného v očích voličů, tak je slabým vůdcem uvnitř strany a oslabuje stranickou organizaci. Charizmatické vůdcovství a stranická institucionalizace jdou málokdy ruku v ruce. Proces institucionalizace je rozdělen do tří odlišných fází, jež každá požaduje odlišný typ vůdcovství. Za prvé je to „identifikace“, která je nejlépe dosažitelná skrze osobu charizmatického vůdce. Dále je to „organizace“ strany, která vyžaduje spíše praktického vůdce, jenž je schopen efektivně vybudovat stranickou infrastrukturu. Za třetí se jedná o „stabilizaci“, při níž by měl vůdce být schopen stabilizovat jak vnitřní organizaci, tak volební úspěch strany⁸⁷.

3.2.2.3 Organizace

Řada nedávných studií poukazuje na zásadní význam stranické organizace pro volební úspěch radikálních stran. Zkoumá se, do jaké míry má její podoba vliv na úspěch či neúspěch strany. Schopnost strany využít struktury politických příležitostí závisí na tom, jak dobře je vnitřně organizována. Proto organizace strany může ovlivňovat její vlastní volební zisky. Silná stranická organizace nemusí nutně vést k volebnímu průlomů strany, je však potřebná pro její setrvání v systému. Například holandská strana Pima Fortuyn zaznamenala ve volbách značný úspěch. Brzy po volbách ale zmizela, protože měla špatnou stranickou organizaci⁸⁸.

Organizační síla strany závisí na velikosti její členské základny, počtu aktivních podporovatelů, síti poboček a profesionalizaci centrální organizace. Strany s mnoha aktivními členy jsou efektivnější při mobilizaci voličů prostřednictvím kampaní. Síť místních poboček pomáhá stranám zapojit se do místní politiky. To jim umožňuje získat zkušenosti, které mohou později aplikovat na národní úrovni. Celkově to pomáhá straně zvyšovat vlastní viditelnost a možnost přesvědčovat voliče, že jsou stabilním aktérem v systému.

---

⁸⁶ MUDDE, Cas, 2007, s. 262-263.

⁸⁷ Tamtéž, s. 263-264.

⁸⁸ GOLDER, Matt, 2016, s. 17.

Profesionálové a stálí zaměstnanci pomáhají vytvářet obraz strany jako kompetentního, spolehlivého a předvídatelného hráče⁸⁹.

---

⁸⁹ GOLDER, Matt, 2016, s. 18.

4. Analýza Alternative für Deutschland

4.1 Zakladatelské období (2013-2015)

Vzniku AfD předcházela krize eurozóny, která nastala v roce 2010. V jejím důsledku téměř zbankrotovalo Řecko. Klima strachu a obav, které panovalo v německé společnosti, se snažila zmírnit vláda. Ta se držela své pro-evropské politiky a podporovala udržení eurozóny. Podle kancléřky Merkel byly mír a německá prosperita neoddělitelně spjaty s rozvojem evropské myšlenky. Německo proto podle ní nemělo jinou možnost než podpořit euro. V letech 2010 až 2013 došlo ke shodě v Bundestag na tom, že německou povinností je podpořit euro a členské státy, které se nacházely v krizi⁹⁰.

Atmosféru obav značně přižívovala německá média. V době vrcholící krize byl německý tisk přesycen titulky, které vyvolávaly paniku. Útočily na politiku Bundesbank v Německu i na Evropské centrální banky (ECB) kvůli nastalé inflaci. Mezi tyto deníky patřil i Spiegel, který přinesl na přední straně titulek „Pozor na inflaci, plíživé vyvlastnění Němců“. Konzervativní noviny Frankfurter Allgemeine Zeitung předeslaly otázku, zda současná měnová politika skutečně přináší, co zamýšlela, tedy inflaci. V Německu mezi roky 2011 a 2013 vrcholil strach, který se zde neobjevil od konce války. Němci se báli ohrožení stability kultury a národní prosperity. Vedle šíření obav se objevila i negativní kampaň deníku Bild Zeitung namířená proti Řecku. V novinách se objevovaly titulky jako „Proč by Němci měli platit na luxusní řecké důchody?“ Když Řecko přijalo řadu úsporných reforem, Bild Zeitung to nepocíťoval jako dostatečné opatření a žádal o vystoupení Řecka z eurozóny⁹¹.

Kritika měnové unie se v Německu objevila již v 90. letech. Podle některých odborníků neexistoval jediný přesvědčivý ekonomický argument podporující vznik společné evropské měny a měnové unie. Podle kritiků je výsledkem eurozóny ekonomické napětí kvůli velkým politickým nákladům. Většina kritiků pocházela z konzervativního prostředí a byli mezi nimi jak politici, tak přední ekonomové. Roku 2011 hlavní ekonom ECB Jürgen Stark odešel ze své pozice na protest proti programu banky v otázce řešení krize eurozóny. Další němečtí ekonomové vyjádřili své námitky vůči záchranné politice EU v otevřeném dopise iniciovaném Hansem Wernerem Sinnem, prezidentem vlivného Institutu pro ekonomický

---

⁹⁰ GRIMM, Robert, 2015, s. 267.

⁹¹ Tamtéž, s. 269-270.

výzkum. K ústavnímu soudu v Karlsruhe byla podána žádost na přezkoumání, zda účast Německa v záchranných akcích neodporuje právu⁹².

AfD přišla na politickou scénu v době, kdy byla činnost vlády ze strany předních ekonomů a profesorů pod palbou kritiky. Objevila se v reakci na požadavek po vhodné alternativě, která by byla schopná nabídnout voličům odlišný politický program a reprezentovat část populace nesouhlasící s podobou evropské integrace. Vznik AfD tak můžeme považovat za vyvrcholení společensko-politické krize v Německu.

AfD vstoupila do prostoru, kde chyběla silná euroskeptická strana. Euroskeptické strany nicméně do vzniku AfD neměly přílišný úspěch u německých voličů. Německý euroskepticismus byl prezentován single-issue party Pro-Deutschmark nebo krajně pravicovými republikány, DVU (Německá lidová unie) a NDP (Národní demokraté). Je to z toho důvodu, že Německo vždy bylo významným a vlivným propagátorem myšlenky evropské integrace. Podporovalo vytváření nových společných institucí a jejich politický vývoj. Podpora byla znatelná nejen v oblasti hospodářské politiky, ale i v zahraniční a bezpečnostní otázce. Německé politické elity vytvářely stabilní zázemí myšlenkám evropské jednoty. V Německu proto neměl euroskepticismus silné postavení. Vždy bylo považováno za výlučného podporovatele EU a evropské integrace. Mezi politickými elitami a veřejností panoval konsenzus v otázce společné evropské politiky. Ten byl ale narušen na počátku 90. let, kdy se otevřely dveře pro kritické hlasy. Na vině byl pád Berlínské zdi a sjednocení Německa. To přineslo výrazné ekonomické problémy, nezaměstnanost a napjaté vztahy na politické scéně. V této době se v Německu objevily euroskeptické strany, které by se daly označit za tvrdě euroskeptické. Byli to Republikáni, Německá lidová unie a Národnědemokratická strana Německa. Žádná z těchto stran však neměla výraznější volební zisky⁹³.

Voličům chyběla vhodná alternativa, která by nabízela odlišný program než ostatní zavedené strany a zároveň byla volitelná. Tato poptávka byla vyslyšena až založením AfD, která rozšířila možnost politické volby. AfD zahájila svůj politický život v září roku 2012, kdy skupina členů CDU tvořená Konradem Adamem, Alexanderem Gaulandem a Berndem Luckem založila politickou skupinu pojmenovanou *Wahlalternative 2013*. Tato skupina vznikla jako volební alternativa pro volby 2013. Ačkoliv nikdo ze zakládajících členů netvořil elitu v CDU, nebyli pro německou veřejnost zcela neznámí. Adam a Gauland již tehdy získali

---

⁹² GRIMM, Robert, 2015, s. 271.

⁹³ TAGGART, Paul – SZCZERBIAK, Aleks, 2009, s. 16-17.

renomé jako konzervativní novináři a Lucke byl známý jako přední profesor ekonomie. Důvodem k vystoupení z CDU byl otevřený nesouhlas s vládní politikou vůči zadluženému Řecku. Dalšími signatáři strany byli univerzitní profesori, podnikatelé, manažeři a rovněž i bývalý předseda FDP. AfD se představila manifestem, ve kterém se vymezila vůči společné evropské měně a odmítla, aby Německo platilo dluhy ostatních států v Eurozóně⁹⁴.

Ve svých počátcích byla strana koncipována jako nátlaková skupina, v lednu 2013 ale již představila seznam kandidátů pro volby v Dolním Sasku. Skupina získala něco málo přes 1 % hlasů. Z toho důvodu se vedení i členové strany rozhodli každý jít vlastní cestou. Zakládající členové se po neúspěšných volbách rozhodli změnit koncept a *Wahlalternative* se formálně přetavila do politické strany Alternative für Deutschland. Lucke, který stál za zrodem AfD spolu s Adamem, politický subjekt označil za stranu nového typu. AfD v první fázi její existence skutečně můžeme označit za stranu nového typu, protože její úspěch byl nebývalý⁹⁵.

Do čela se postavili Adam, Lucke a Petry. Strana založila své pobočky ve všech 16 spolkových zemích a její členská základna se výrazně rozrostla – před oficiálním založením strany měla 7 500 členů, o několik měsíců později více než 10 000. Strana slavila úspěchy díky výrazné medializaci a politické strategii. Několik měsíců po založení AfD získala 4, 7 % hlasů ve volbách 2013 do Bundestag, téměř tedy překročila volební práh⁹⁶. I když se nedostala do parlamentu, je tento zisk ve volbách považován za velký úspěch. Žádná nová strana od roku 1953 nezískala tolik hlasů tak krátce po svém založení⁹⁷.

V červenci 2013 AfD představila nový manifest, který byl založen na kritice měnové a fiskální politiky EU. Argumentovala, že euro rozdělilo Evropu mezi dárcovské a dlužnické země. Zároveň vytvořilo sociální a politické napětí uvnitř EU. Podle strany politika EU vede k větší koncentraci moci v evropských institucích. Hlavním cílem AfD bylo rozpuštění eurozóny a návrat ke zdravému ekonomickému uvažování, právnímu státu a větší participaci občanů. Kritika strany spočívala zejména na ordoliberalní ekonomické doktríně, která se z ideologického hlediska nachází mezi keynesiánskou podporou intervencí a neoliberalismem⁹⁸.

---

⁹⁴ ARZHEIMER, Kai, 2015, s. 540.

⁹⁵ WOLF, Tanja, 2016, s. 150.

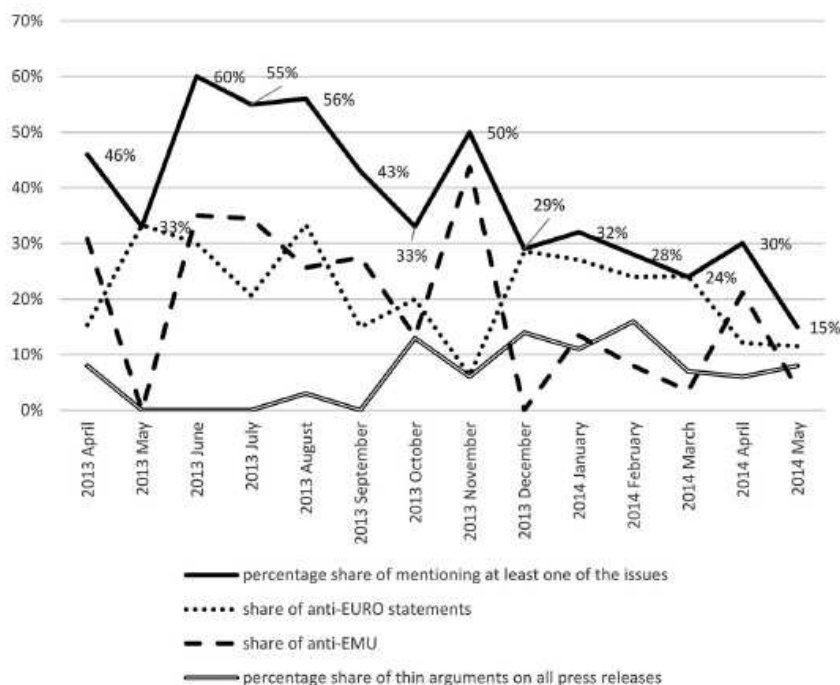
⁹⁶ Tamtéž, s. 151.

⁹⁷ ARZHEIMER, Kai, 2015, s. 542.

⁹⁸ GRIMM, Robert, 2015, s. 265.

Nejdůležitějším tématem v zakladatelském období se stal kritický postoj k měnové a fiskální politice EU. Konkrétně se kritika AfD soustředila zejména na společnou měnu euro. Argumentem strany bylo, že návrat k národním měnám ukončí nerovnováhu v konkurenceschopnosti, která způsobila nesprávné fungování měnové unie. Obecně lze říct, že AfD vykazovala skepsi k evropskému integračnímu procesu. Na následujícím grafu můžeme vidět, že kritika eura v roce 2013 dominovala. Bylo to zároveň hlavní téma AfD ve federálních volbách 2013 a volbách do EP 2014. Graf také znázorňuje klesající zájem o téma krize eurozóny v roce 2014.

Graf č. 3: Kritický postoj k evropské integraci a záchranné politice eura:

Zdroj: FRANZMANN, Simon T. *Calling the Ghost of Populism: The AfD's Strategic and Tactical Agendas until the EP Election 2014. German Politics. 2016, s. 457-479.*

4.1.1 Ideologie a program AfD v zakladatelském období

V této části práce se budeme snažit o zařazení AfD do konceptu euroskeptických a krajně pravicových stran. K tomu nám pomůžou zejména volební programy a politické postoje k určitým tématům. V předchozí části bylo již ideologické zařazení naznačené, když jsme popisovali vznik a vývoj strany. Stranu jsme v jejím zakladatelském období definovali jako měkce euroskeptickou. K definici jsme použili teoretický model Taggarta a Szczerbiaka.

Po změně stranického vedení došlo k posílení krajně pravicového křídla, které straně od roku 2015 dominuje. Díky tomu proběhla programová a ideologická proměna. AfD v současné podobě řadíme mezi krajně pravicové strany.

Ve svém zakladatelském období strana přijala euroskepticismus jako určující faktor. Období budování strany bylo spojeno zejména s její euroskeptickou identitou, která spočívala v kritice eurozóny a politiky EU. Svůj postoj nejvýrazněji promítla do programu z roku 2013. Ten byl založen na kritice měnové a fiskální politiky EU. Hlavním cílem strany se stalo rozpuštění eurozóny, popřípadě vystoupení Německa z ní. Kritika strany spočívala zejména v ordoliberalní ekonomické doktríně. Strana veřejně vždy podporovala existenci EU a projektu evropské integrace, požadovala jen jisté strukturální reformy. Na rozdíl od tvrdě euroskeptických pozic tedy nikdy neodmítala EU jako takovou. Zároveň politika AfD nebyla v rozporu s politikou Bruselu. Jelikož strana měla jen jisté výhrady k fungování a podobě EU a eurozóny, můžeme ji označit za měkkou euroskeptickou stranu.

Nejlépe vidíme euroskeptické pozice AfD v jejím programu. Vzhledem k zaměření práce se budeme věnovat jen vztahu strany k EU. První volební program strany byl velice stručný. Obsahoval základní body a krátkou definici pozic k jednotlivým tématům. V ekonomické oblasti však přinesl podrobný rozbor a představil jasné cíle AfD v této oblasti.

Pro stranický manifest 2013 byl charakteristický nacionalismus, který lze najít i v jeho samotném titulu „Mut zu Deutschland“ (Odvaha pro Německo). Stejný slogan strana použila i v kampani pro volby do EP 2013. Slogan odkazoval k německé národní hrdosti a měl za cíl zdůraznit postoj AfD k EU. Nacionalismus se však neprojevil v otázce přistěhovalectví, zde AfD vyjádřila spíše střízlivý tón⁹⁹. Problematice imigrace se AfD v tomto programu téměř nevěnovala. Program obsahoval poznámku, že Německo by se mělo v této oblasti řídit švýcarským modelem a pouštět do země jen kvalifikované pracovníky se snahou se integrovat¹⁰⁰.

AfD se v programu představila jako ochránkyně německých daňových poplatníků, kteří financují zadlužené státy měnové unie. Němečtí poplatníci nesmí být podle strany zatěžováni financováním záchranných balíčků pro jihoevropské státy. AfD upozorňovala voliče, že tehdejší způsob řešení krize byl protiústavní, protože narušil suverenitu států a

⁹⁹ ARZHEIMER, Kai, 2015, s. 546.

¹⁰⁰ AfD. *Wahlprogramm zur Bundestagswahl 2013* [online]. 2013 [cit. 8. 4. 2017]. Dostupný z WWW: <https://www.afd-goslar.de/archiv/wahlprogramm-zur-bundestagswahl-2013/>.

zdiskreditoval evropské právo. Kritizuje i vládní strany v Německu, protože vědomě klamaly občany, když jim neřekly o riziku politiky záchrany eura¹⁰¹.

Další část kritiky AfD směřovala k EU a její politice. Odmítla sdružení evropských suverénních států do jednotného vnitřního trhu a centralizované unie. Evropské rozhodovací struktury by podle strany měly být změněny, protože jsou ovládány lobisty. Politika je tak ve výsledku ovlivňována lidmi, kteří nebyli zvoleni, tudíž nemají žádný mandát ani legitimitu rozhodovat. V reakci na tento fakt AfD vyzvala, aby se legislativní pravomoci přenesly z Bruselu zpět do jednotlivých národních parlamentů¹⁰².

Vedle tvrdé kritiky EU a eura se AfD ve volebním programu 2013 vyjádřila například i k právnímu státu a demokracii. V této otázce strana požadovala nespécifikované omezení politických stran v účasti ve státním rozhodování. Vyjádřila zde obavu, že vládnoucí strany nejsou schopny naplňovat své sliby voličům a uvrhly Německo do politické krize. Tato krize se projevila v nedostatku respektu k vládnoucím elitám, rozmělnění moci a oddělení sil, jakož i v selhání regulační politiky v oblasti tržní ekonomiky. Jediné východisko je podle AfD důkladná a radikální politická obnova skrze občanskou participaci. Pravomoci by měly být delegovány přímo na občany, tedy nejnižší úroveň, nebo na jednotlivé národní vlády. Kromě toho AfD vyžadovala zavedení referenda na národní úrovni podle švýcarského modelu¹⁰³.

Téma uprchlíci, azyl a přistěhovalectví strana zařadila již do svého prvního programu. Manifest 2013 obsahoval jen krátkou zmínku o migraci, s následujícími lety téma postupně nabývalo na síle. V základním volebním programu AfD se účastníci kongresu dohodli, že strana bude podporovat kvalifikované imigranty s vysokou ochotou k integraci, zatímco počet přistěhovalců v podobě žadatelů o azyl hodlá regulovat. Zároveň všichni žadatelé o azyl budou umístěni pouze v předem určených azylových střediscích. Právo na azyl nesmí být vodítkem masové imigrace¹⁰⁴.

Strana v programu vykazovala nacionálně-liberální a populistické znaky. Populismus se nejvýrazněji projevila v jejím anti-establishmentovém postoji. Výrazná anti-establishmentová role ze strany činila protestní stranu namířenou proti politické třídě. AfD ve svém programu i v projevech kritizovala německou vládu a evropské orgány. Rovněž se silně

---

¹⁰¹ AfD. *Wahlprogramm zur Bundestagswahl 2013* [online]. 2013 [cit. 8. 4. 2017]. Dostupný z WWW: <https://www.afd-goslar.de/archiv/wahlprogramm-zur-bundestagswahl-2013/>.

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ Tamtéž.

¹⁰⁴ SCHOLTEN, Lisa, 2016, s. 18.

vymezila vůči vládnoucím stranám v Německu – prezentovala se jako alternativa, která přinese ukončení politické i finanční krize.

V práci jsme se rozhodli použít typologii Taggarta a Szczerbiaka, protože patří v politických vědách k nejrozšířenějším. Ti dělí euroskeptické strany na měkké a tvrdé. V některých případech může být obtížné určit, jestli se daná strana vyznačuje měkkým nebo tvrdým euroskepticismem. U AfD lze pochybnosti vyloučit, protože není zaměřena proti podstatě evropské integrace a projekt EU schvaluje a podporuje. Měkký euroskepticismus se vyskytuje u těch stran, které mají pouze určité námitky k procesu evropské integrace. Tvrdě euroskeptická AfD není, protože nesplňuje základní znaky definice. Tvrdý euroskepticismus je ve své kritice EU radikálnější a principálně odmítá evropskou integraci. Jeho politické postoje jsou v přímém rozporu s politikou Bruselu. Řešení vidí ve vystoupení země z EU. AfD sice kritizuje EU a eurozónu, avšak ne institucionální nastavení EU. Vyzdvihuje řadu problémů, kterými evropské instituce trpí, a požaduje strukturální reformy EU, eurozóny a evropských bankovních institucí. Dalším typickým rysem pro měkký euroskepticismus je odmítání snahy o těsnější unii. Této oblasti se AfD ve svých programech hojně věnuje. Upozorňuje, že větší centralizace EU povede k omezení pravomocí národních států a porušení principu subsidiarity. Značné kritice podléhá eurozóna a strana v této souvislosti navrhuje vystoupení Německa z jejích struktur.

Ve svých počátcích by se AfD dala charakterizovat jako konzervativní strana podporující ekonomický liberalismus, ale zahrnovala různé politické proudy, včetně klasického ordo-liberalismu, euroskepticismu, konzervatismu a několika druhů pravice. Uvnitř strany se již od založení nacházely frakce, které byly reprezentovány radikálně pravicovým a konzervativně-liberálním křídlem. Spor mezi nimi se týkal budoucího postoje strany k přistěhovalcům a islámu. Nejednalo se tak o stranu, kterou by šlo jednoduše zařadit na ideologickou škálu¹⁰⁵. Navíc sama strana odmítala jasné ideologické zařazení. To se projevilo například v roce 2014, kdy Bernd Lucke během volební kampaně bránil umístění AfD na pravo-levou škálu. „Jsme strana zdravého rozumu“, prohlásil na otázku ideologického zařazení. Odmítl tak nálepkou AfD coby konzervativní, liberální či dokonce pravicově-populistické strany. Lucke se snažil zamezit vytvoření definice AfD s jasným programem¹⁰⁶.

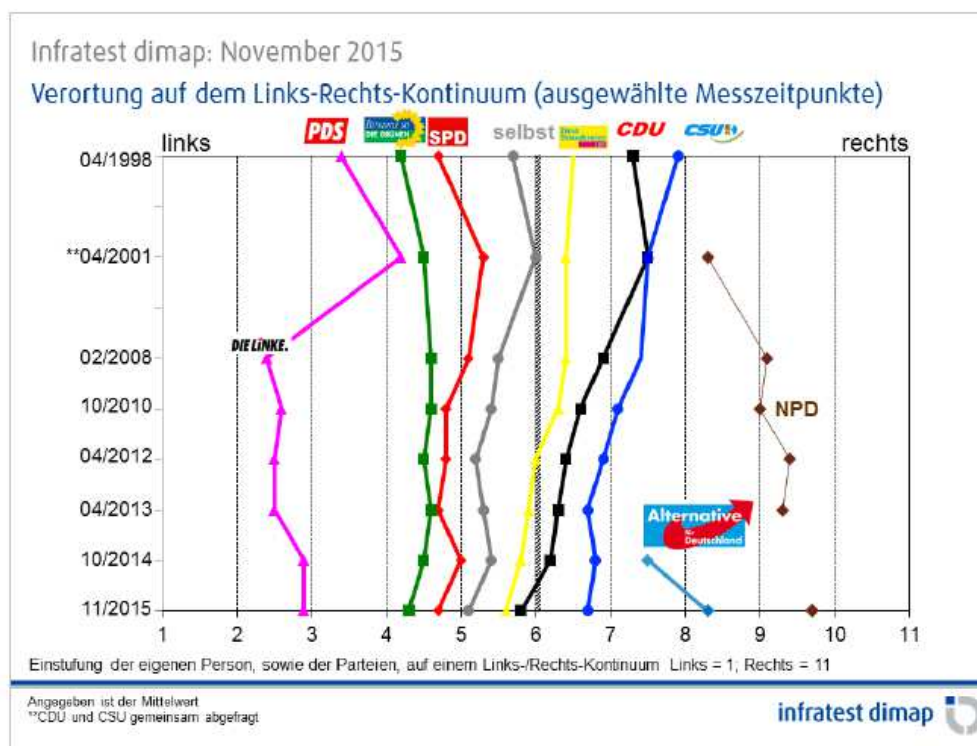
---

¹⁰⁵ LEWANDOWSKI, Marcel, 2013, s. 2.

¹⁰⁶LACHMANN, Günther. Warum die AfD sich plötzllich selbst zerfleischt. *Welt.de*. [online]. 23. 10. 2013 [cit. 8. 4. 2017]. Dostupný z WWW: <https://www.welt.de/politik/deutschland/article121123113/Warum-die-AfD-sich-ploetzlich-selbst-zerfleischt.html>.

Důležité je zohlednit, jak sami voliči vnímali stranu. AfD se sice odmítala jasně ideologicky vymezit, nicméně vykazovala rysy typické pro pravicové strany. Podle grafu převzatého od společnosti Infratest dimap, která prováděla reprezentativní průzkum populace, můžeme snadno vidět ideologické umístění AfD na pravo-levou škálu. Již od svého založení v roce 2013 vykazovala prvky, které jí posouvaly více doprava, než byly ostatní zavedené strany. V roce 2015 se o stupeň přiblížila k pravému kraji. Zajímavé je srovnání s umístěním NPD. Obě strany se nacházejí výrazně na pravém kraji. V říjnu 2014 AfD získala průměrné skóre 8, 3 bodů a byla tak o 0, 8 bodu více vpravo od doby, kdy byla založena. V roce 2015 se strana opět mírně posunula, a to díky změně politického vedení. Průzkum Infratest Dimap odhalil vzrůstající ideologickou mezeru mezi zakladatelským obdobím strany a pozdější vývojem.

Graf č. 4: Zařazení AfD na pravo-levou škálu voliči

Zdroj: GOTHE, Heiko. *AfD rekt nach reces, CDU nach links. Die Positionierung der politischen Parteien im Links-Rechts-Kontinuum*. Berlin: Infratest Dimap, 2015.

Díky pozici, jakou AfD zaujala na pravo-levé škále, a konzervativním postojům, se stala dostatečně atraktivní i pro voliče CDU a CSU. Zároveň AfD nebyla příliš u kraje jako NPD. AfD lze zařadit do mezery mezi CDU/CSU a NPD. Straně k úspěchu dopomohlo

nejenom její zastoupení mezery, ale také využití finanční krize eurozóny. V této době se objevila příležitost pro stranu, která by nabídla odlišný program. Euroskepticismus se tak stal klíčovým faktorem úspěchu strany. Průzkumy totiž ukázaly, že řada voličů dala hlas AfD, protože podporovala návrat k národní měně a nesouhlasila se směřování EU.

4.2 AfD po roce 2015

Již v době založení se ve straně vyskytovala vzájemně konkurenční křídla. Hlavní konzervativně liberální křídlo bylo reprezentováno Luckem a Henkelem. Díky některým dalším vedoucím členům, jako byli Gauland, Adam a Petry, začalo později sílit i křídlo, které by se dalo charakterizovat jako radikální pravicově-populistické. Konflikt mezi těmito dvěma zcela ideologicky a programově odlišnými křídly přišel po federálních volbách 2013¹⁰⁷.

Bernd Lucke byl nejen zakladatelem a jedním z mluvčích strany, ale na veřejnosti se prezentoval také jako skutečná tvář a jediný vůdce strany. Veřejnost ho vnímala jako hlavního představitele strany a stranu s ním ztotožňovala. Jeho sebevědomí coby vůdce AfD rostlo spolu s úspěchy strany v regionálních volbách. Během vedení Luckeho se strana programově koncentrovala zejména na kritiku eurozóny a EU. To se ukázalo být pro řadu členů příliš omezující. Podle nich by strana měla reagovat na další témata, po kterých byla ve společnosti poptávka, například trestní činnost v pohraničních oblastech, rodinná politika, genderová rovnost a ochrana národní identity. Důraz na nová témata však nebyl jediným důvodem vnitřních sporů a vzdálením se od podoby programu v zakladatelském období. Hlavními hybateli byli samotní členové AfD, kterým se stále více nelíbil autokratický styl vedení Luckeho. Počátkem roku 2015 během stranické konference v Brémách se kritici Luckeho neúspěšně pokusili o změnu stanov. To, že Lucke odolal tlaku, by se dalo označit za jeho poslední úspěch v AfD. Postupně se od Luckeho začaly odvracet jednotlivé regionální organizace, v řadě z nich měl ale stále své podporovatele. Jeho stranické opozici se podařilo zvrátit roztržičnost a vnitřně se stabilizovat. Toto křídlo pojil dohromady kritický postoj k Luckeho ekonomicky liberální politice. Nejvýraznějšími členy tohoto křídla byli Frauke Petry a Alexander Gauland. Připojila se k nim řada někdejších spojenců Luckeho. Předsednictví Luckeho v AfD skončilo v červenci 2015 na stranickém sjezdu v Essenu. Z voleb jako vítězka vyšla Frauke Petry a její radikálně pravicové křídlo. Petry sdílí vedení

---

¹⁰⁷ GRIMM, Robert, 2015, s. 272.

strany s Jörgem Meuthenem¹⁰⁸. Několik dní na to Lucke stranu opustil definitivně, protože nesouhlasil s jejím směřováním. Spolu s ním ze strany vystoupili i 4 europoslanci. AfD od té doby můžeme považovat za ekvivalent francouzské Národní fronty¹⁰⁹. AfD jako euroskeptická strana zmizela dřív, než stihla zanechat v systému hlubší stopu.

Mnoho členů ale nesouhlasilo s ideologickým posunem strany více doprava a snažili se zachovat důraz na ekonomický liberalismus. To se nepovedlo a ve straně převážil nový proud, který stál pevně za Petry. Důkazem se stala nová kampaň AfD, která byla spuštěna na podzim 2015. Ta byla založena na kritice azylu. Hned poté následoval nový program, který byl zaměřen na kritiku přistěhovalectví¹¹⁰. Příklon AfD ke krajní pravici nebyl tak nečekaný, pokud se blíže podíváme na její členy. Řada z nich jsou bývalí příslušníci krajně pravicových stran, například *Die Freiheit* nebo *Republikaner*. Jiní byli členy pravicových organizací a institucí, jako je *Konservativ-Freiheitlicher Kreis Hamburg* nebo *Institut für Staatspolitik*¹¹¹.

Petry patřila v zakladatelském období mezi nejvýraznější kritiky Luckeho. Od doby svého zvolení do čela strany byla považována členy strany i veřejností za dominantní postavu AfD. Nicméně se nedokázala vyhnout kritice, která mířila na její hlavu. Jedná se zejména o obranu některých více radikálních členů, jejich výroků, například když řekla, že je proti vystoupení Velké Británie z EU. Největší část kritiky Petry se objevuje v médiích. Přestože se kritika od roku 2016 prohloubila, nepředpokládá se úpadek vládnoucího křídla, ani odchod Petry z postu mluvčí¹¹². Nutno však podotknout, že Petry ztratila podporu některých významných členů strany v důsledku vnitrostranických sporů. Lze předpokládat, že čím více bude strana ve volbách úspěšnější, tím budou konflikty mezi členy narůstat. Petry se snaží utlumit sílící skupinu, jejíž pozice jsou mnohem extrémnější. Někteří komentátoři Petry kvůli její mírnosti a nedostatku nadání coby charizmatičké mluvčí nepovažují za demagoga, na rozdíl od lídrů řady krajně pravicových stran v západní Evropě, například Wilderse nebo Le Pen. Nicméně relativní mírnost Petry v komparaci s jinými členy AfD může vést v budoucnosti ke spolupráci s Linke nebo křesťanskými demokraty¹¹³.

¹⁰⁸ HÄUSLER, Alexander – ROESER, Rainer – SCHOLTEN, Lisa, 2016, s. 43.

¹⁰⁹The Economist. *A bad time to break up; Germany's Eurosceptics* [online]. 11. 7. 2015. [cit. 8. 4. 2017].

¹¹⁰ HÄUSLER, Alexander – ROESER, Rainer – SCHOLTEN, Lisa, 2016, s. 44.

¹¹¹ WOLF, Tanja, 2016, s. 151.

¹¹² Frankfurter Allgemeine. *Frauke Petry droht an sich selbst zu scheitern*. [online]. 25. 3. 2016 [cit. 8. 4. 2017]. Dostupný z WWW: http://www.faz.net/aktuell/politik/inland/kritik-aus-afd-frauke-petry-droht-an-sich-selbst-zu-scheitern-14145262-p2.html#pageIndex_2.

¹¹³ NEUMANN, Klaus. Germany: The rise of far-right Frauke Petry. *Australian Institute of International Affairs* [online]. 2016. Dostupné z WWW: https://researchbank.swinburne.edu.au/file/ca538cc8-815b-476c-9b59-af6cdda7cfa7/1/2016_Neumann_Germany%20the%20rise.pdf.

Se změnou vedení na podzim 2015 přišla i změna v programové orientaci. Z euroskeptické strany se stala strana anti-imigrační. Problematika krize eurozóny a kritika společné měnové unie ustoupila do pozadí, ačkoliv se euroskepticismu v programu stále věnuje. Do popředí se naopak dostaly otázky spojené s imigrací a azylem. Politické požadavky AfD na toto téma jsou založeny zejména na pravicovém populismu a xenofobii. Pilířem její migrační politiky je snaha o zachování kulturní identity a národního zájmu před islámem, který je představován jako nepřítel číslo jedna. Požadavky strany stojí na snížení počtu přistěhovalců a zpřísnění azylových zákonů. Zcela zřetelné je, že se AfD svým postojem snaží zcela distancovat od zavedených stran a politiky vládnoucích stran. Díky svým prohlášením se AfD daří plnit titulní strany novin a strhávat tak na sebe pozornost veřejnosti. AfD se chopila tématu přistěhovalectví a představila se jako anti-imigrační strana. Tím se výrazně odlišila od zavedených stran a přilákala řadu voličů¹¹⁴.

Migrační politika AfD je zaměřena jednoznačně na minimalizaci imigrace a zpřísnění azylové politiky Německa. Požadavky strany jsou založeny zejména na snaze o udržení německé identity a odmítnutí multikulturalismu. Později se přidala i ostrá kritika islámu. Velkou vlnu nevole také sklidil výrok strany ohledně islámu jako nepřítele Německa. Strana prohlásila, že rostoucí počet muslimských přistěhovalců je hrozbou pro celou Evropu. Evropská migrační politika je v současné době velmi otevřená a vstřícná, ve výsledku ale vlny imigrantů mohou ohrozit evropský model sociálního státu, který by byl příliš zatížen. AfD deklarovala, že ona si islám jako nepřítele nevybrala. AfD je první stranou v Německu, která jasně formulovala, že islám je pro západní společnost nepřítelem. Německá vstřícná kultura vůči uprchlíkům je předsedkyně strany Petry interpretována jako důsledek viny a komplex méněcennosti. Mnoho Němců se totiž domnívá, že Německo vzhledem k historii nemůže nepřijmout nebo diskriminovat jinou kulturu a náboženství. Ve skutečnosti se ale podle strany podřizuje cizí kultuře¹¹⁵.

V rámci nového programu strana rozjela sérii informačních akcí „Podzimní ofenziva“, která obsahovala celostátní veřejné debaty a přednášky zaměřené na problematiku přistěhovalectví. Cílem bylo jednak rozprout celostátní diskuzi o imigračních problémech, ale také blížeji prezentovat své představy občanům. Finální proběhla v listopadu 2015

---

¹¹⁴ SCHOLTEN, Lisa, 2016, s. 5.

¹¹⁵ Merkur.de. *AfD-Chefin Petry: Einwanderung bedroht Europa* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 4. 2017]. Dostupný z WWW: <https://www.merkur.de/politik/afd-chefin-petry-muslimische-einwanderung-bedroht-europa-zr-6505768.html>.

v Berlíně a nesla slogan „Azyl potřebuje hranice. Červená karta pro Merkel“. Pomocí těchto veřejných akcí chtěla strana zmobilizovat účastníky. Akce měly úspěch zejména ve východních spolkových zemích, kde se pravidelně konaly. Na východě Německa v té době propukaly pouliční nepokoje a demonstrace proti přistěhovalcům a migrační politice kancléřky Merkel. Vrcholná akce se konala v Durynsku a mezi mluvčími byl i Alexander Gauland. Ten vytvořil silně nacionalisticky laděná „Pravidla pro Německo“, která obsahovala hesla jako „Německo je naše země“, „Německo bylo vlastí našich předků a my ho musíme jako domov uchovat i pro naše děti“, „Německo je náš domov, naše země, náš národ“. Prohlášení bylo namířeno zejména proti žadatelům o azyl a vládní politice kancléřky Merkel. Veřejná prohlášení představitelů AfD byla na východě země výrazně xenofobně laděná, zatímco v západoněmeckých regionech strana sílu prohlášení krotila¹¹⁶.

Téma azylu patří k těm, kterým se strana v médiích veřejně vyjadřuje. V roce 2015 A. Gauland prohlásil, že AfD bude usilovat o omezení práva na azyl pro muslimské žadatele. Reagoval tak na nedávné teroristické útoky. Podle něj si Německo z bezpečnostních důvodů nemůže dovolit přijímat další muslimy, kteří přicházejí do země v nekontrolovatelných vlnách. Právo na azyl pro všechny muslimy by mělo být pozastaveno do doby, než budou registrováni a sledováni muslimové, kteří do Německa již dorazili. Federální vláda žádost AfD okamžitě zrušila a dodala, že žádost o azyl se neřídí ukazatelem, jakým je náboženská příslušnost¹¹⁷.

Později strana přišla se snahou o zrušení práva na azyl, což v Německu vyvolalo značný negativní ohlas. Petry uvedla, že její strana bude požadovat zrušení základního práva na azyl. Strana neodmítá všechny žadatele o azyl, chce pomoci lidem, kteří jsou politicky perzekuováni nebo prchají z válečných oblastí. Nicméně není spokojena se současnou podobou azylového systému, který je hojně zneužíván¹¹⁸.

Úspěch AfD je třeba chápat jako signál, že v Německu existuje velká skupina, která nesouhlasí se současnou politikou kancléřky. Tito lidé nesouhlasí nejenom s migrační a azylovou politikou, ale také sociální politikou. Je ale třeba si uvědomit, že AfD nevolí jen

¹¹⁶ SCHOLTEN, Lisa, 2016, s. 8.

¹¹⁷Welt. *Asylrecht für Muslime muss umgehend ausgesetzt werden*. [online]. 27. 7. 2016 [cit. 8. 4. 2017]. Dostupný z WWW: <https://www.welt.de/politik/deutschland/article157330586/Asylrecht-fuer-Muslime-muss-umgehend-ausgesetzt-werden.html>.

¹¹⁸ Zeit Online. *Petry will Grundrecht auf Asyl abschaffen* [online]. 25. 1. 2017 [cit. 8. 4. 2017]. Dostupný z WWW: <http://www.zeit.de/politik/deutschland/2017-01/alternative-fuer-deutschland-asylrecht-frauke-petry>.

radikálové a nezaměstnaní, ale ve velké míře i střední vrstva. AfD získává nové voliče i svými kampaněmi a iniciativami. Jednou z nejznámějších je kampaň „Dost“, která se snaží upozornit na problematiku sexuálního násilí ze strany muslimských mužů. AfD si klade za cíl prolomit politicko-mediální kartel mlčení o tomto tématu. Další kampaní je „Dost azylovému chaosu!“ odsuzující vstřícnou migrační politiku Merkel¹¹⁹.

4.2.1 Ideologie a program AfD po roce 2015

V souvislosti se změnou vedení a převládnutím radikálně pravicového křídla došlo ke změně v ideologické orientaci a programu strany. Z euroskeptické strany se stala strana anti-imigrační. Anti-imigrační rétorika, která se ve slabé míře ve straně objevovala již od počátku, překonala tehdejší dominantní euroskeptickou orientaci. Z analýzy programových dokumentů však vyplývá, že téma euroskepticismu strana doposud neopustila. Stále se věnuje kritice EU a eurozóny, i když jen ve velmi omezené míře v komparaci s předchozími léty. S odchodem zakládajících členů AfD odešla i veřejná euroskeptická rétorika. Anti-imigrační zaměření činí z AfD více radikální subjekt než kdysi, protože politické požadavky AfD jsou založeny na pravicovém populismu a xenofobii.

Programy po roce 2015 prošly výraznou proměnou. Strana sice obsáhle rozpracovává řadu témat, mezi nimi ale dominuje téma přistěhovalectví. Vztah k imigraci se stal pro stranu určujícím. Téma eurozóny a EU přestaly hrát dominantní roli, ačkoliv se její kritický postoj nezměnil. AfD poukazuje na to, že eurozóna byla vystavěna na nulové odpovědnosti členských států za dluhy jiných členů. Německo nemá povinnost platit dluhy jiných států, a proto by mělo z měnové unie okamžitě vystoupit. Kritikou nešetří ani ECB, která podle ní manipuluje s volným kapitálovým trhem. AfD vyzývá k prosazení smluvního zákazu státního financování a omezení pravomocí ECB. Poukazuje na to, že jednotná měna není vhodná pro oblasti lišící se úrovní ekonomického rozvoje. Projekt eura je naživu zejména díky odpovědnosti Německa a jeho snahy společnou měnu zachovat. Výsledkem chybně nastaveného systému je vysoká nezaměstnanost jihoevropských zemí. Požaduje zrušení bankovní unie a obnovení národní svrchovanosti nad bankovními a finančními službami. Chce znovu zavést německou národní měnu marku¹²⁰.

V další části programu představuje AfD německým voličům svůj postoj k přistěhovalectví a azylu. Nešetří kritikou vládních stran, které podle ní chovají

¹¹⁹ TROIANOVSKI, Anton, 2016.

¹²⁰ AfD. *Wahlprogramm der Alternative für Deutschland Baden-Württemberg zu den Landtagswahlen 2016* [online]. 2016 [cit. 8. 4. 2017]. Dostupný z WWW: <http://afd-bw.de/wahlprogramm/>.

nezodpovědně, když se rozhodly přijmout miliony uprchlíků za posledních několik let. Strana argumentuje tím, že v současné době jsme svědky úplného selhání azylové a přistěhovalecké politiky jak Německa, tak EU. Přistěhovalci jsou špatně integrováni a sílí negativní naladění vůči nim. AfD upozorňuje, že je na půdě EU úmyslně bráněno otevřené diskuzi o problematice přistěhovalectví a migrační krizi.

Podle AfD je potřeba okamžitého uzavření německých hranic neregulované masové imigraci. Stejně tak je nutná změna azylové a migrační politiky. Je nutno zastavit zneužívání systému neoprávněnými žadateli o azyl. Strana zdůrazňuje, že Německo by mělo mít právo rozhodovat, kdo do něj přichází. Žádost o azyl mohou podat pouze ti, kteří jsou schopni dokázat svou identitu. Všechny odmítnuté žadatele o azyl je nutno okamžitě navrátit do zemí jejich původu¹²¹.

AfD se domnívá, že mnoho žadatelů o azyl zneužívá štědrého sociálního systému. AfD chce poskytování sociálních příspěvků výrazně omezit a nastavit nové podmínky. Neregulovaná masová imigrace do Německa vede k obrovskému zneužívání práva na azyl. AfD požaduje změnu v Ženevské konvenci a dalších mezinárodních dohodách s ohledem na omezení migrace. Strana odmítá CEAS (Společný evropský azylový systém), jelikož by se evropská spolupráce měla zaměřit hlavně na ochranu vnějších hranic. Požaduje zavedení australského modelu ochrany hranic před nelegální migrací¹²².

AfD se v programu zavázala k omezení nelegální imigrace. Nejdůležitější jsou zájmy Německa a udržení německé kultury a ekonomického rozvoje. Proto AfD požaduje důslednou integraci, a to zejména vysoce kvalifikovaných přistěhovalců. Z této skupiny přistěhovalců musí být jasně vyděleni ti, kteří pouze zneužívají sociální systém a na udělení azylu nemají nárok. Kontrolované přistěhovalectví je jediným způsobem, jak regulovat počet imigrantů, a vyřešit tak migrační krizi¹²³.

Dále se strana zaměřuje na téma kriminálních činů spojených se zvýšenou mírou imigrace. AfD poukazuje na to, že mnoho přistěhovalců má tendenci sklouznout k trestné činnosti. Tato činnost je ale často zakrývána samotnou policií a médii bagatelizována. AfD

---

¹²¹ AfD. *Programm für die Wahl zum Deutschen Bundestag am 24. September 2017* [online]. 2017 [cit. 8. 4. 2017]. Dostupný z WWW: https://www.alternativefuer.de/wp-content/uploads/sites/111/2017/03/2017-03-08_afd_leitantrag-bpt-btw-programm_mit-zeilennummern-1.pdf.

¹²² Tamtéž.

¹²³ AfD. *Programm für Deutschland. Das Grundsatzprogramm der Alternative für Deutschland. 2016* [online]. 2016 [cit. 8. 4. 2017]. Dostupný z WWW: <https://www.alternativefuer.de/wp-content/uploads/sites/111/2016/03/Leitantrag-Grundsatzprogramm-AfD.pdf>.

proto usiluje o reformu kriminální statistiky, která by v plném rozsahu odhalila trestné činy spáchané přistěhovalci. Často je tento boj ztížen klany, kulturními strukturami a jazykovou bariérou. AfD prosazuje, aby přistěhovalci, u nichž byla prokázána trestná činnost, byli okamžitě vyhoštěni z Německa¹²⁴.

V reakci na eskalaci společensko-politické situace a rostoucích obav občanů strana zařadila do programu i téma islámu. Vůči existenci muslimských komunit na území Německa se ostře vymezuje a její postoj hraničí až s xenofobií. AfD tvrdí, že islám nepatří do Německa, protože je v přímém rozporu se svobodným a demokratickým nastavením země. Upozorňuje, že dnes v Německu žije více než 5 milionů muslimů a jejich počet neustále roste. AfD v tom vidí ohrožení jak německého státu, tak i společnosti a systému hodnot. Islám podle strany nerespektuje německý právní systém a muslimové vytváří uzavřené komunity, kde funguje jejich vlastní právní řád šaría¹²⁵.

AfD požaduje zákaz výstavby a provozu mešit, kde údajně dochází k radikalizaci muslimů. Odmítá také, aby provoz mešit byl financován zahraničními dárci. AfD v tom vidí snahu islámských států šířit v Německu své náboženství. Strana požaduje, aby imámové vedli svá kázání výhradně v němčině. Odmítá existenci islámských organizací coby veřejných institucí. Požaduje zákaz zahalování obličeje z náboženských důvodů ve veřejných prostorách a ve veřejné službě. Nikáb a burku vnímá jako nábožensko-politický nástroj, který by měl být z veřejných míst odstraněn¹²⁶.

V mnoha ohledech se současná podoba AfD přiblížila zavedeným krajně pravicovým stranám v západní Evropě. Stejně jako francouzská Národní fronta nebo nizozemská Strana pro svobodu vykazuje znaky pravicového populismu v otázce EU, imigrace, muslimských přistěhovalců a kritice vládních stran. Z kritiky přistěhovalců si AfD dokázala udělat hlavní téma, když spustila v roce 2015 kampaně namířené proti imigrantům. Tyto kampaně měly výrazný rasistický a xenofobní podtón. Přestože se strana díky převaze radikálně pravicového křídla přesunula více k pravému okraji pravo-levé škály, dokázala si získat větší volební podporu.

---

¹²⁴ AfD. *Programm für Deutschland. Das Grundsatzprogramm der Alternative für Deutschland. 2016* [online]. 2016 [cit. 8. 4. 2017]. Dostupný z WWW: <https://www.alternativefuer.de/wp-content/uploads/sites/111/2016/03/Leitantrag-Grundsatzprogramm-AfD.pdf>.

¹²⁵ AfD. *Programm für die Wahl zum Deutschen Bundestag am 24. September 2017* [online]. 2017 [cit. 8. 4. 2017]. Dostupný z WWW: https://www.alternativefuer.de/wp-content/uploads/sites/111/2017/03/2017-03-08_afd_leitantrag-bpt-btw-programm_mit-zeilennummern-1.pdf.

¹²⁶ Tamtéž.

V této části text vychází z výše uvedeného ideologického základu krajní pravice. Pokud se budeme držet teoretického vymezení C. Muddeho, tak se jedná o populistickou radikálně pravicovou stranu. AfD vykazuje znaky nacionalismu, který podle Muddeho u těchto stran zahrnuje xenofobii a rasismus. V případě AfD můžeme hovořit i o islamofobii, protože do své programatiky strana zapojila anti-islámský sentiment. Výše uvedené postoje a názory strany dokazují, že v otázkách imigrace a xenofobie zapadá do definice krajní pravice.

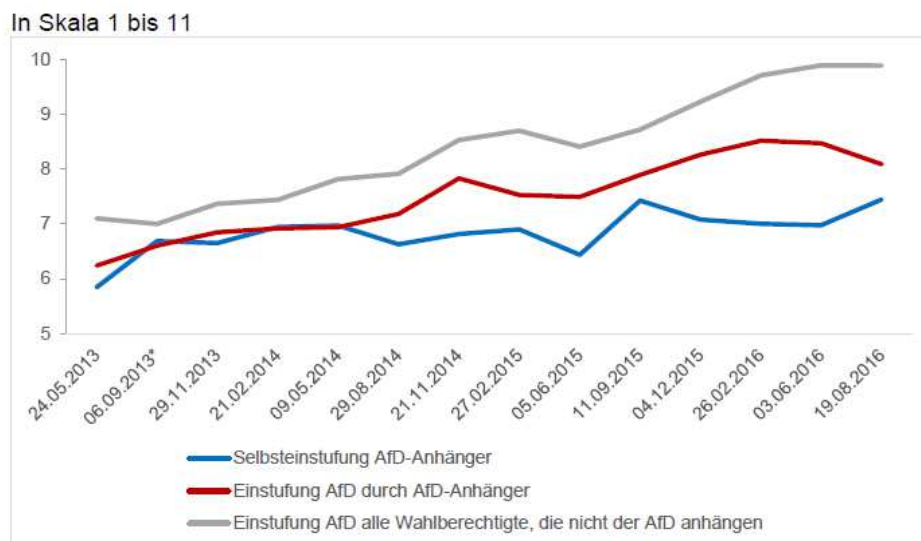
K otázkám imigrace se AfD vyjadřovala již od svého založení. Ve svém zakladatelském období to však bylo ve velmi omezené míře, protože hlavním tématem strany byla kritika eurozóny. Později kritický postoj k imigrantům vzrostl až do té míry, že se stal pro stranu určujícím. Průzkumy odhalily, že většina voličů vnímá AfD jako anti-imigrační. V programových dokumentech vydaných od roku 2015 se strana tématu imigrace výrazně věnuje. Proti imigrantům přinesla ekonomické i kulturní argumenty. Rovněž u strany vzrostlo anti-islámské naladění. Rostoucí počet muslimů strana vnímá jako hrozbu pro stát, ale i pro systém hodnot. Postoje AfD k imigrantům, zejména muslimům, můžeme hodnotit jako velmi kontroverzní.

Nacionalismus tvoří jádro ideologie krajní pravice. AfD klade důraz na ochranu vlastní kultury a identity, což představuje v současnosti jednu z hlavních charakteristik krajní pravice. Podle ní dochází k ohrožení národní identity v souvislosti s příchodem imigrantů, zejména těch z muslimských zemí. Apeluje na nutnost obrany německé identity a varuje před vytvářením paralelních společností, které vznikají špatnou integrací a zneužíváním azylu. Strana rozděluje společnost na dvě skupiny „my“ a „oni“. Do skupiny „oni“ řadí uprchlíky, které vykresluje jako hrozbu pro německý národ a jeho kulturu. K tomu používá argumenty, že přistěhovalci jsou hlavní příčinou zvýšené kriminality, nezaměstnanosti, sociálního napětí a zneužívají sociální dávky. Strana klade důraz na boj proti multikulturalismu a posílení identity.

Pro stranu nadále zůstal typický anti-establishment postoj a protestní charakter, který je patrný zejména ve veřejné komunikaci a kampaních. AfD čerpá z široce rozšířené obavy z nekontrolovatelné imigrace a zvýšené kriminální činnosti. Prezentuje se jako strana, která jediná je schopná zamezit imigraci. V tomto ohledu kritizuje ostatní strany, protože podle ní neberou obavy občanů vážně. Snaží se působit na voliče jako alternativa, která si je vědoma strachu z přistěhovalců a rizik, které s sebou přinášejí. Podle ní vládní strany v integraci uprchlíků selhaly. Pomocí kritiky establishmentu se prezentují jako subjekt, který bojuje proti převládajícím modelům politiky a dominanci stran.

Posun strany na pravo-levé ose můžeme sledovat na následujícím grafu. Znárodnuje vlastní hodnocení příznivci AfD (*Selbsteinstufung AfD-Anhänger*), klasifikaci podle příznivců AfD (*Einstufung AfD durch AfD-Anhänger*) a klasifikaci všemi oprávněnými voliči, kteří nejsou příznivci AfD (*Einstufung AfD alle Wahlberechtigten, die nicht der AfD anhängen*). Hodnocení AfD bylo od počátku roku 2014 do poloviny roku 2015 téměř beze změny. K výrazné proměně došlo v červenci 2015, kdy bylo na stranickém sjezdu zvoleno nové vedení. Strana se v hodnocení na pravo-levé škále posunula více k pravému kraji. Rozdíl v klasifikaci podporovali AfD a příznivci jiných stran se značně zvětšil na začátku roku 2016. Vzhledem k rostoucí radikalizaci vedení AfD se podle příznivců jiných stran dostala výrazně k pravému kraji. To potvrdily i průzkumy veřejného mínění, které ukázaly hodnotu strany na škále 9,9/11 v roce 2016. Příznivci a voliči AfD stranu nepovažují za tolik radikální, ve veřejném diskursu však panuje opačný názor¹²⁷.

Graf č. 5: Umístění AfD na pravo-levou škálu podle příznivců AfD a příznivců ostatních stran

Zdroj: BERGMANN, Knut – DIERMEIER, Matthias. *Die AfD: Eine unterschätzte Partei Soziale Erwünschtheit als Erklärung für fehlerhafte Prognosen*. Köln: Institut der deutschen Wirtschaft Köln, 2017.

Další průzkumy veřejného mínění z roku 2017 ukázaly, že 64 % Němců považuje AfD za extremistickou. Dále si 25 % dotázaných myslí, že strana sleduje protiústavní cíle a 43 % se domnívá, že alespoň část sledovaných cílů má protiústavní charakter. Průzkumy rovněž odhalily, že část voličů AfD se nedomnívá, že by strana dostatečně opustila extrémně

¹²⁷ BERGMANN, Knut – DIERMEIER, Matthias, 2017, s. 10.

pravicové pozice. Voliči je považována za krajně pravicovou zejména díky své tvrdé anti-imigrační politice a občasným „provokacím jejích členů“. Díky svému charakteru a pozici na škále byla schopna přebírat část voličů krajně pravicové NPD¹²⁸.

Graf č. 6: AfD jako extrémistická strana podle voličů

Zdroj: NIER, Hedda. *Die Mehrheit der Deutschen hält die AfD für rechtsextrem*. Statista. [online] 2017. Dostupné z WWW: <https://de.statista.com/infografik/7928/mehrheit-der-deutschen-haelt-die-afd-fuer-rechtsextrem/>.

Až do etablování AfD jako pravicově-populistické strany se žádnému podobně orientovanému subjektu nepodařilo získat širší volební podporu. V 80. letech zaznamenali úspěch Republikáni, kteří byli založeni skupinou přeběhlíků z CSU. Získali křesla ve třech státních parlamentech. Další poměrně úspěšnou krajně pravicovou stranou byla Lidová unie (DVU) a Národní demokratická strana (NDP). Později se ale NDP radikalizovala a stala vedoucí stranou v krajní pravici. Krajní pravice však nikdy nezaznamenala průlom, kterým by se dostala do Bundestag. Podobný neúspěch stihl i populistické strany, o které voliči neměli zájem. Změna přišla až s rokem 2013 a vznikem AfD. AfD konečně zaplnila mezeru v německém stranickém systému a byla první úspěšnou pravicově-populistickou stranou¹²⁹.

¹²⁸ NIER, Hedda. *Die Mehrheit der Deutschen hält die AfD für rechtsextrem*. Statista. [online] 2017. Dostupné z WWW: <https://de.statista.com/infografik/7928/mehrheit-der-deutschen-haelt-die-afd-fuer-rechtsextrem/>.

¹²⁹ DECKER, Frank, 2014, s. 28.

5. Volby a voličská podpora AfD

V této části práce budou představeny volby, kterých se AfD účastnila. Jedná se o parlamentní volby v roce 2013, volby do EP v roce 2014 a zemské volby mezi lety 2013 až 2017. Zaměříme se na volební výsledky strany, hlavní témata voleb, analýzu voličů a jejich jednání. Kapitola má za cíl zmapovat na základě průzkumů chování voličů v jednotlivých volbách a zjistit tak jejich volební motivace a preference. Zaměřili jsme se zejména na postoj voličů k imigraci, protože to je v současné době určující téma pro AfD.

V práci jsme čerpali z povolebních průzkumů, které byly provedeny v letech 2013-2017. Data jsou získána z Exit Polls ve vybraných volebních místnostech. Na základě průzkumu byla zjištěna data o volebním chování, věku a pohlaví oslovených voličů. Díky tomuto reprezentativnímu vzorku mohly být vyvozeny závěry o voličích a jejich jednání. Byly odhaleny důvody úspěchu strany u voličů a daly nám přesný obrázek toho, jak voliči stranu vnímají a hodnotí. Ukázaly rovněž mírné rozdíly mezi voliči v jednotlivých státech.

5.1 Analýza voličské podpory AfD ve federálních volbách v roce 2013

Volby proběhly 22. 9. 2013 a přinesly vítězství CDU/CSU. AfD do federálních voleb 2013 vstupovala jako nově založená politická strana, která se objevila na pozadí dluhové krize. Strana skončila těsně pod požadovanou hranicí, když získala 4, 7 % hlasů. To znamenalo mimořádný úspěch, protože žádné jiné nové straně od roku 1953 se nepovedlo obdržet tolik hlasů tak krátce po svém založení. Dobré volební zisky jí zajistil zejména její kritický postoj k EU a eurozóně. Značný vliv měla i tehdejší krize eurozóny, v jejímž důsledku téměř zbankrotovalo Řecko. AfD vstoupila do prostoru, kde nebyla silná euroskeptická strana. Voličům chyběla vhodná alternativa, která by nabízela odlišný program než ostatní strany a zároveň byla volitelná. AfD vstupem na politickou scénu rozšířila možnost volby. Dokázala oslovit voliče, kteří nesouhlasili se směřováním EU, stejně tak i protestní a zklamané voliče nebo nevoliče.

Určujícím se pro stranu stala kritika měnové a fiskální politiky EU. AfD se soustředila zejména na společnou měnu euro. Hlavním cílem strany se stalo rozpuštění eurozóny nebo odchod Německa z ní. Podporovala znovuzavedení německé marky. Strana se prezentovala jako ochránkyně německých daňových poplatníků, kteří jsou nuceni financovat zadlužené

státy měnové unie. AfD upozorňovala voliče, že tehdejší způsob řešení krize je protiústavní, protože narušuje suverenitu jednotlivých členských států.

AfD slavila úspěchy díky výrazné medializaci a politické strategii, která byla založena na kritice EU a eurozóny. Stala se atraktivní pro voliče nespokojené s politikou EU a společnou měnou euro. Straně se podařilo získat voliče z odlišných volebních táborů. Největší skupinu tvořili někdejší voliči Unie, FDP a Linke. Výrazný byl podíl nevoličů, kteří představovali čtvrtou nejpočetnější skupinu. Strana se stala atraktivní zejména pro zklamané voliče a více než polovina z nich se rozhodla pro AfD. Počet zklamaných voličů byl ve srovnání s ostatními stranami výrazně vyšší u AfD. 37 % voličů uvedlo, že je strana vhodnou alternativou pro ty, kteří by si jinak žádnou stranu nevybrali¹³⁰.

Průzkumy ukázaly, že v těchto federálních volbách byla dominantní ekonomická oblast. Voliči považovali za nejdůležitější téma pracovní mzdy a pracovní podmínky. Stejný počet dotázaných voličů se vyslovil, že pro ně hrálo hlavní roli dobré zajištění ve stáří. Na třetím místě následovala otázka eura. 37 % voličů uvedlo, že budoucnost eura je pro ně určující. Je to z toho důvodu, že krize eurozóny vzbudila v řadě voličů velké obavy. Více než polovina dotázaných se obávalo o své úspory. Domnívali se také, že nejhorší část krize teprve přijde. Prokázalo se, že kvůli strachu z dopadů krize eurozóny se část voličů se rozhodla dát hlas AfD. Vnímali ji jako politický subjekt, který je schopen se s krizí vypořádat. Celých 21 % dotázaných ocenilo, že strana vystupuje proti euru¹³¹.

5.2 Analýza voličské podpory AfD ve volbách do Evropského parlamentu 2014

Volby do EP se konaly 25. 5. 2014. AfD jako euroskeptická strana v nich získala 7, 1 %. Hlavním tématem v těchto volbách byla pro stranu kritika společné měny eura. Stejně jako ve federálních volbách 2013 pro ni byla určující snaha o zrušení eurozóny a zastavení financování zadlužených členských států. Díky svému postoji dokázala oslovit voliče z různých stranických táborů. Stejně tak byla atraktivní pro zklamané voliče. 60 % voličů

---

¹³⁰ Wahl.tagesschau.de. *Umfragen Aktuelle Themen* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2013-09-22-BT-DE/umfrage-aktuellethemen.shtml>.

¹³¹ Wahl.tagesschau.de. *Umfragen Wahlentscheidende Themen* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2013-09-22-BT-DE/umfrage-wahlentscheidend.shtml>.

uvedlo, že je zklamala vlastní strana. 37 % se domnívalo, že AfD je alternativou pro každého, kdo by jinak žádnou stranu nevolil.

Pro voliče AfD bylo určujícím tématem krize eurozóny. Více než polovina voličů AfD měla značné obavy z vývoje krize a jejích dopadů na Německo. 92 % voličů AfD se vyjádřilo, že krize bude stát Německo mnohem víc, než se předpokládalo. 76 % voličů AfD se domnívalo, že nejhorší část krize teprve přijde. Podobné množství uvedlo, že má strach o své úspory. Podle 39 % by se měla navrátit německá marka. Většina voličů AfD zastávala kritický postoj k EU. Podle nich by se měly jednotlivé členské státy EU více osamostatnit a posílit vlastní kompetence. Voliči ostatních stran naopak zastávali názor, že země EU by měly působit více společně. Průzkum rovněž ukázal, že polovina dotázaných voličů AfD si myslí, že členství Německa v EU přináší nevýhody¹³².

Zcela opačný přístup k euru měli voliči ostatních stran. Většina z nich se domnívala, že zachování stabilního eura je v zájmu německého státu. Vláda by podle nich měla udělat vše, co je v jejích silách, aby zachránila euro. Zároveň si i uvědomují finanční zátěž, kterou s sebou záchranu eura nese. Podobné rozpory mezi voliči ostatních stran a voliči AfD panovaly i v otázce krize eurozóny. Voliči ostatních stran se domnívají, že by Německo mělo (finančně) pomoci ostatním členským státům EU, které se ocitnou v krizi. Naopak voliči AfD jsou zcela proti. Německo by podle nich nemělo doplácet na členy EU v krizi¹³³.

Téma přistěhovalectví hrálo ve volbách do EP důležitou roli pro značnou část voličů AfD. Voliči ostatních stran toto téma považovali spíše za druhotné, jak ukazuje průzkum. Již v době před vypuknutím migrační krize se voliči AfD zajímali o imigraci a považovali toto téma za podstatné. 40 % z nich uvedlo, že v těchto volbách považují za důležitá témata imigrace a stabilní měny. Pro ostatní voliče byly nejdůležitějšími tématy sociální bezpečnost, mír a stabilita měny. Přistěhovalectví se umístilo až na šestém místě¹³⁴.

---

¹³² Wahl.tagesschau.de. *AfD im Europaparlament* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2014-05-25-EP-DE/afd-im-europaparlament.shtml>.

¹³³ Wahl.tagesschau.de. *Ansichten zum Euro* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2014-05-25-EP-DE/ansichten-euro.shtml>.

¹³⁴ Wahl.tagesschau.de. *AfD im Europaparlament* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2014-05-25-EP-DE/afd-im-europaparlament.shtml>.

5.3 Analýza voličské podpory a výsledků voleb v jednotlivých státech federace

Následující kapitola pojednávající o volebních výsledcích a voličích AfD čerpá z povolebních průzkumů, které byly provedeny v letech 2013-2017. Data získaná z Exit Polls ve vybraných volebních místnostech v daných státech federace nám poskytla jasné informace o voličích a jejich chování. Na základě toho bylo možné udělat souhrnnou analýzu voličů AfD ve všech spolkových státech, kde proběhly volby za účasti AfD v letech 2013 až 2017. Průzkumy také odhalily důvody úspěchu strany u voličů a daly nám přesný obrázek toho, jak voliči stranu vnímají a hodnotí. Tuto podkapitolu jsme doplnili tabulkami s odpověďmi dotázaných na jednotlivé otázky a procenty, v jakém na ně odpovídali. Cílem je názorně ukázat mnohdy velmi výrazné rozdíly v postojích voličů AfD a voličů ostatních stran.

V této části jsme se zaměřili zejména na postoj voličů k uprchlíkům. Z průzkumů je patrné, že se AfD začala zaměřovat na téma uprchlíků výrazněji až během voleb roku 2015. AfD uspěla zejména prostřednictvím vyvolání drastického pocitu ohrožení, když začala vykreslovat uprchlíky a islám jako nebezpečí. Výroky o ohrožení uprchlíky doplnila tvrzením, že jejich příliv s sebou do Německa přinese omezení bezpečnosti a zvýšenou kriminalitu. Protože se ostatní strany tématu přistěhovalectví spíše vyhýbaly nebo se mu nevěnovaly v takovém rozsahu, se řada voličů rozhodla pro volbu AfD. Zejména příchod uprchlíků z muslimských zemí vedl ke vzniku celospolečenské diskuze na toto téma. Vzhledem k teroristickým útokům 2001 v USA je islám často předestírán jako vnější nepřítel, který se snaží narušit západní systém hodnot. Obavy z rostoucího vlivu islámu v Německu a strach z ohrožení kultury a hodnot vedly k nespokojenosti s migrační a azylovou politikou země. Objevila se zde poptávka po straně, která by nabízela řešení vypořádání se s imigrací z muslimských zemí.

Tabulka č. 1: Celkové zisky AfD ve volbách v jednotlivých státech federace

Země	Datum voleb	Zisk v %	Hlasy
Hesensko	22. 9. 2013	4, 1 %	126 906
Sasko	31. 8. 2014	9, 7 %	159 611
Braniborsko	14. 9. 2014	12, 2 %	120 077
Durynsko	14. 9. 2014	10, 6 %	99 545
Hamburk	15. 2. 2015	6,1 %	214 833
Brémy	10. 5. 2015	5,5 %	64 368
Bádensko-Württembersko	13. 3. 2016	15,1 %	809 564
Sasko-Anhaltsko	13. 3. 2016	24, 3 %	272 496
Porýní-Falc	13. 3. 2016	12, 6 %	268 628
Meklenbursko-Přední Pomořansko	4. 9. 2016	20, 8 %	167 852
Berlín	18. 9. 2016	14, 2 %	231 325
Sársko	26. 3. 2017	6, 2 %	32 971
Šlesvicko-Holštýnsko	7. 5. 2017	5, 9 %	86 711
Severní Porýní-Vestfálsko	14. 5. 2017	7, 4 %	626 756

Zdroj: Data: wahl.tagesschau.de. Tabulka: vlastní.

5.3.1 Hesensko

Strana ve volbách v Hesensku, které se konaly v roce 2013, získala jen 4,1 % hlasů. Tento výsledek však nestačil k překročení volebního prahu. Podle průzkumů téma krize eurozóny nebylo pro voliče v této době aktuální, pro značnou část voličů bylo důležitější postavení Hesenska a jeho politika. Pro voliče ve volbách v Hesensku dominovaly oblasti školství a pracovního trhu. Straně se dostatečně nepovedlo zmobilizovat nevoliče nebo zklamané voliče¹³⁵.

5.3.2 Sasko

Ve volbách v roce 2014 obdržela AfD celkem 9, 7 % hlasů. Se 14 mandáty se jednalo o čtvrtou nejsilnější stranu v Sasku. Mezi voliči AfD jednoznačně převažovali někdejší voliči CDU. Výraznou skupinou byli nevoliči. Žádná jiná strana v těchto volbách nevoliče v takovém množství nedokázala oslovit. Značná část voličů se také rozhodla pro volbu AfD z důvodu, že je vlastní strany zklamaly¹³⁶. V těchto volbách byla pro většinu voličů

¹³⁵ Wahl.tagesschau.de. *Landtagswahl Hessen 2013* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2013-09-22-LT-DE-HE/index.shtml>.

¹³⁶ Wahl.tagesschau.de. *Landtagswahl Sachsen 2014* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2014-08-31-LT-DE-SN/index.shtml>.

nejdůležitější témata školství a hospodářství. Pro voliče AfD bylo podstatné i téma eura a krize eurozóny.

Tabulka č. 2: Voliči v Sasku

Otázka	Celkem	Voliči AfD
„Myslím, že je dobře, že strana vystupuje proti euru.“	22 %	75 %

Zdroj: *Wahl.tagesschau.de. Umfrage [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2014-08-31-LT-DE-SN/umfrage-aussagen.shtml>.*

5.3.3 Braniborsko

Strana do zemských parlamentních voleb v Braniborsku v roce 2014 vstupovala jako nově založený subjekt. Ve volbách měla 12, 2 % hlasů, což je na nový politický subjekt relativně dobré číslo. Podle průzkumu většina voličů shledala, že AfD je vhodnou alternativou pro ty, kteří jsou zklamáni CDU. Stejný názor vyslovilo 91 % dotázaných voličů AfD. Největší podíl voličů AfD tvořili nevoliči. Straně se také podařilo oslovit voliče z odlišných volebních táborů. Po nevoličích největší skupinu voličů tvořili bývalí podporovatelé Linke a CDU¹³⁷.

Nejdůležitějším tématem voleb byl podle průzkumu trh práce a školství. Pro voliče AfD to byla zahraniční politika. 49 % voličů AfD stranu volilo kvůli jejím postojům v oblasti zahraniční politiky¹³⁸. Počet cizinců v zemi, ani vzrůstající vliv islámu, nebyl v průzkumu reflektován. Souvisí to s rokem 2014, kdy se konaly v Braniborsku volby. Migrační krize propukla až o rok později. Právě v tomto roce přišlo do Německa téměř milion uprchlíků. Průzkumy voličského chování v reakci na migrační krizi a zvýšenou obavu německého obyvatelstva začaly zahrnovat i otázky týkající se problematiky přistěhovalectví až později.

Pro všechny voliče bylo důležité i téma EU. K tomu obecně měli voliči AfD poměrně pozitivní vztah. Více než polovina všech voličů AfD se vyjádřila, že díky členství v EU si Německo vede ekonomicky lépe. Na druhou stranu 94 % voličů AfD zastávalo názor, že krize eurozóny bude Německo stát více peněz než se očekávalo. 63 % preferovalo znovuzavedení

¹³⁷ *Wahl.tagesschau.de. Landtagswahl Brandenburg 2014 [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2014-09-14-LT-DE-BB/index.shtml>.*

¹³⁸ *Wahl.tagesschau.de. Umfragen Aktuelle Themen [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2014-09-14-LT-DE-BB/umfrage-aktuellethemen.shtml>.*

německé marky místo eura. Pro 47 % voličů AfD mělo členství Německa v EU spíše nevýhody než výhody¹³⁹.

Tabulka č. 3: Voliči v Braniborsku

Otázky ohledně EU	Celkem	Voliči AfD
„Díky členství v EU si Německo vede ekonomicky lépe.“	68 %	51 %
„Díky EU žijeme bezpečněji.“	61 %	38 %

Zdroj: Wahl.tagesschau.de. Umfragen zur AfD [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2014-09-14-LT-DE-BB/umfrage-afd.shtml>.

5.3.4 Durynsko

Strana v zemských parlamentních volbách v Durynsku, které proběhly v roce 2014, získala 10,6 % hlasů. Straně se podařilo získat voliče z odlišných volebních táborů. Největší skupinu voličů tvořili bývalí voliči Linke a CDU. Výrazný byl podíl nevoličů, kteří tvořili třetí nejpočetnější skupinu¹⁴⁰. Strana se stala atraktivní zejména pro zklamané voliče. Průzkum dokázal, že 93 % voličů AfD se domnívalo, že strana je vhodnou alternativou pro všechny, které zklamala CDU. Řada voličů byla toho názoru, že CDU ztratila příliš ze svých konzervativních pozic. Kladně také hodnotili snahu AfD o snížení počtu přistěhovalců. 87 % dotázaných voličů AfD hodnotí kladně, že se zabývala problematikou přistěhovalectví výrazněji než ostatní strany. Podle voličů dokáže zabránit imigraci lépe než ostatní. AfD se stala přitažlivou díky tomu, že ji viděli jako vhodnou alternativu k zavedeným stranám¹⁴¹.

Voliči v Durynsku považovali za nejdůležitější témata vytváření nových pracovních míst, školství a boj proti pravicovému extremismu. Pro voliče AfD byla nejpodstatnější témata sociální otázky, kriminality a zahraniční politiky. Tedy stejná témata, která dominovala u voličů AfD v Braniborsku téhož roku. Pro všechny voliče bylo důležité i téma EU. Kladně hodnotili členství Německa, protože má pozitivní dopad na ekonomiku a vnitřní bezpečnost. Nicméně voliči AfD měli spíše kritický postoj. 92 % voličů AfD očekávalo, že

¹³⁹ Wahl.tagesschau.de. Umfragen zur AfD [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2014-09-14-LT-DE-BB/umfrage-afd.shtml>.

¹⁴⁰ Wahl.tagesschau.de. Landtagswahl Thüringen 2014 [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2014-09-14-LT-DE-TH/index.shtml>.

¹⁴¹ Wahl.tagesschau.de. Umfragen zur AfD [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2014-09-14-LT-DE-TH/umfrage-afd.shtml>.

krize eurozóny bude stát více, než byly původní odhady. 45 % podporovalo návrat německé marky¹⁴².

Tabulka č. 4: Voliči v Durynsku

Otázky ohledně EU	Celkem	Voliči AfD
„Díky členství v EU si Německo vede ekonomicky lépe.“	69 %	33 %
„Díky EU žijeme bezpečněji.“	63 %	35 %

Zdroj: Wahl.tagesschau.de. Umfragen zur AfD [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2014-09-14-LT-DE-TH/umfrage-afd.shtml>.

5.3.5 Hamburk

Ve volbách, které se konaly roku 2015, obdržela AfD celkem 6, 1 % hlasů. Využila mírně vzrostlé volební účasti a výrazné podpory někdejších nevoličů. Sice se jí podařilo překročit volební práh, o výrazném úspěchu však mluvit nelze. Největší skupinu voličů tvořili bývalí voliči CDU. Stejně vysoký počet hlasů získala od nevoličů. Žádná jiná strana v těchto volbách nevoliče v takovém množství nedokázala oslovit. Můžeme za tím najít několik faktorů. Část voličů se cítila nezastoupena jinými stranami. Domnívala se, že ostatní strany neberou vážně jejich obavy. 71 % voličů AfD stranu volilo, protože byli zklamáni stávajícími stranami¹⁴³.

V těchto volbách byly pro většinu voličů nejdůležitější školství a hospodářství. Přistěhovalectví nepovažovali za důležité. Výjimku tvořili voliči AfD, pro něž téma uprchlíků hrálo dominantní roli. Z výsledků vyplývá, že voliči AfD trpěli obavami z vysokého počtu uprchlíků¹⁴⁴.

¹⁴² Wahl.tagesschau.de. Umfragen zur AfD [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2014-09-14-LT-DE-TH/umfrage-afd.shtml>.

¹⁴³ Wahl.tagesschau.de. Bürgerschaftswahl 2015 Hamburg [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2015-02-15-LT-DE-HH/umfrage-afd.shtml>.

¹⁴⁴ Wahl.tagesschau.de. Umfragen zur AfD [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2015-02-15-LT-DE-HH/umfrage-afd.shtml>.

Tabulka č. 5: Voliči v Hamburku

Téma uprchlíci	Celkem	Voliči AfD
„Hamburk má příliš mnoho uprchlíků.“	23 %	59 %
„Vnímám uprchlíky jako problém v každodenním životě.“	11 %	42 %

Zdroj: *Wahl.tagesschau.de. Umfragen zur AfD [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2015-02-15-LT-DE-HH/umfrage-afd.shtml>.*

5.3.6 Brémy

Ve volbách roku 2015 získala AfD 5,5 % hlasů. Po Hesensku se jednalo o nejhorší výsledek. AfD se podařilo oslovit velké množství zklamaných voličů. 66 % voličů AfD pocíťovalo zklamání nad ostatními stranami. Strana dokázala zmobilizovat voliče různých volebních táborů, nejvíce hlasů získala od bývalých voličů CDU. Stejně vysoký počet obdržela i od nevoličů. Strana se stala atraktivní díky svému odlišnému přístupu k euru a migrační krizi. 93 % voličů AfD ji kladně hodnotilo díky jejímu alternativnímu postoji k euru¹⁴⁵.

Nejdůležitějšími body v těchto volbách bylo podle voličů školství, hospodářství a sociální oblast. Otázka uprchlíků nebyla pro většinu voličů prioritní. Nicméně více jak polovina voličů AfD označila za nejdůležitější otázku přistěhovalectví. Voliči AfD věřili, že strana dokáže omezit počet cizinců a uprchlíků v zemi. Podle 84 % voličů AfD bylo v Brémách příliš mnoho uprchlíků a to v nich vzbuzovalo příliš velké obavy¹⁴⁶.

Tabulka č. 6: Voliči v Brémách

Téma uprchlíci	Celkem	Voliči AfD
„Brémy mají příliš mnoho uprchlíků.“	34 %	84 %
„Vnímám uprchlíky jako problém v každodenním životě.“	16 %	59 %

Zdroj: *Wahl.tagesschau.de. Umfragen zur AfD [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2015-05-10-LT-DE-HB/umfrage-afd.shtml>.*

¹⁴⁵ *Wahl.tagesschau.de. Bürgerschaftswahl 2015 Bremen [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2015-05-10-LT-DE-HB/index.shtml>.*

¹⁴⁶ *Wahl.tagesschau.de. Umfragen zur AfD [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2015-05-10-LT-DE-HB/umfrage-afd.shtml>.*

5.3.7 Bádensko-Württembersko

Ve volbách 2016 získala AfD 15, 1 % hlasů a 23 mandátů. Výsledek v Bádensku-Württembersku byl po Sasku-Anhaltsku a Meklenbursku-Předním Pomořansku třetí nejlepší v Německu¹⁴⁷. Během volební kampaně AfD použila jasně odlišný postoj k přijímání uprchlíků. Zaměření strany na uprchlíky a strach z šíření islámu představovaly hlavní body, které straně přilákaly voliče. Volební zisk vypovídá o úspěšné mobilizaci politicky vzdálených voličů a notorických nevoličů. Největší skupinu tvořili nevoliči.

AfD se podařilo oslovit velké množství voličů, kteří se cítili zklamáni svými stranami. Rovněž měli pocit, že ostatní strany neberou vážně jejich strach z přistěhovalců. V AfD viděli stranu, která se dokáže vypořádat s problémem uprchlické krize. Voliči AfD považovali téma uprchlíci za velmi důležité. Z výsledků vyplývá, že voliči AfD trpěli strachem z vysokého počtu uprchlíků z mimoevropských okruhů a vzrůstajícího vlivu islámu v Německu. Jisté obavy z přistěhovalců můžeme vidět i mezi voliči jiných stran. Nikde ale nebyly tak výrazné jako u voličů AfD.

Tabulka č. 7: Voliči v Bádensku-Württembersku I.

Otázky ohledně AfD	Celkem	Voliči AfD
„AfD rozumí více než ostatní strany, že se lidé již necítí v bezpečí.“	46 %	99 %
„Myslím, že je dobře, že strana zdůrazňuje problému integrace muslimů.“	35 %	96 %

Zdroj: *Wahl.tagesschau.de. Umfragen Aussagen zu den Parteien [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2016-03-13-LT-DE-BW/umfrage-aussagen.shtml>.*

V těchto volbách byla pro většinu voličů nejdůležitější témata sociálního zabezpečení, hospodářství a pracovního trhu. Téma uprchlíci skončilo až na třetím místě, ale voliči AfD ho považovali za stěžejní. Pro lidi volící AfD je typický strach z přistěhovalců a vzrůstajícího vlivu islámu. AfD se jim jevila jako vhodný politický subjekt, kterému se podaří změnit migrační a azylový systém Německa. Voliči AfD vyslovili obavu, že v důsledku příliš silné migrace z muslimských zemí vzroste vliv islámu a kriminalita v Německu. Podobný strach měli rovněž voliči ostatních stran, jen v menším měřítku.

¹⁴⁷ *Wahl.tagesschau.de. Landtagswahlen 2016 Baden-Württemberg [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2016-03-13-LT-DE-BW/index.shtml>.*

Tabulka č. 8: Voliči v Bádensku-Württembersku II.

Otázky ohledně uprchlíků	Celkem	Voliči AfD
„Islám se stane v Německu příliš vlivným.“	52 %	90 %
„Kriminalita v Německu vzroste.“	53 %	94 %

Zdroj: *Wahl.tagesschau.de. Umfragen Aussagen zu den Parteien [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2016-03-13-LT-DE-BW/umfrage-aussagen.shtml>.*

5.3.8 Sasko-Anhaltsko

Volby v Sasku-Anhaltsku se uskutečnily v roce 2016, AfD v nich získala 24, 3 % hlasů. Stala se tak druhou nejsilnější stranou v zemi hned po CDU. Celkem AfD obsadila 25 křesel v zemském parlamentu. AfD v Sasku-Anhaltsku dosáhla nejlepšího výsledku ze všech voleb. Podobně vysoké zisky zaznamenala v Meklenbursku-Předním Pomořansku a Bádensku-Württembersku. Strach z šíření islámu a vysokého počtu uprchlíků straně zajistil relativně vysokou podporu voličů z různých táborů. Podařilo se jí zaujmout bývalé voliče CDU i Linke. Ovšem největší podíl hlasů AfD získala od nevoličů. V porovnání s ostatními stranami největší procento nevoličů volilo AfD. Žádná jiná strana v těchto volbách nevoliče v takovém množství nedokázala oslovit. Můžeme za tím najít několik faktorů. Část voličů se cítila nezastoupena jinými stranami. Domnívala se, že ostatní strany neberou vážně jejich obavy. Značná část voličů se také rozhodla pro volbu AfD z důvodu, že je vlastní strany zklamaly¹⁴⁸.

AfD dokázala v tak širokém měřítku oslovit nevoliče i voliče zavedených stran právě díky rozdílné programatice a politickým postojům k migrační a azylové politice Německa. Z průzkumů je znatelné, že jiné strany nedokázaly podle voličů zastoupit oblast přistěhovalectví tak jako AfD. Tato strana přinesla program, ve kterém se jasně zavázala k omezení počtu uprchlíků a vlivu islámu v zemi. Průzkum odhalil, že u všech voličů dominovala témata pracovního trhu a migrační krize. Nejen voliči AfD byli znepokojeni přílivem uprchlíků do Německa. Velká část voličů vyjádřila obavy z rostoucího počtu cizinců a vlivu islámu, jak můžeme vidět v následující tabulce. To, že stejný názor na AfD sdíleli její voliči i voliči jiných stran, vykresluje stranu jako anti-imigrační ještě silněji. Více než

¹⁴⁸ *Wahl.tagesschau.de. 2016 Sachsen-Anhalt [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2016-03-13-LT-DE-ST/index.shtml>.*

polovina všech voličů měla strach z rostoucího množství uprchlíků. Stejný počet dotázaných uvedl, že si nepřeje příchod dalších uprchlíků.

Tabulka č. 9: Voliči v Sasku-Anhaltsku

Otázky ohledně AfD	Celkem	Voliči AfD
„AfD rozumí více než ostatní strany, že se mnoho lidí cítí méně bezpečně.“	66 %	99 %
„Myslím, že je dobře, že strana řeší problémy s integrací muslimských uprchlíků.“	46 %	98 %
„Myslím, že je dobře, že strana chce omezit počet cizinců a uprchlíků v Německu.“	48 %	99 %

Zdroj: *Wahl.tagesschau.de. Umfragen zur AfD [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2016-03-13-LT-DE-ST/umfrage-afd.shtml>.*

5.3.9 Porýní-Falc

Ve volbách, které se konaly v roce 2016, obdržela AfD celkem 12,6 % hlasů. Stala se tak třetí nejsilnější stranou v zemi po SPD a CDU. V porovnání se zisky v ostatních státech se jedná o relativně dobrý výsledek. Strach z šíření islámu a vysokého počtu uprchlíků straně zajistil poměrně dobrou podporu voličů z různých táborů. Podařilo se jí oslovit ve vysoké míře bývalé voliče CDU i SPD. Největší množství hlasů AfD získala od nevoličů. Můžeme za tím vidět několik faktorů. Část voličů se cítila nezastoupena jinými stranami, protože podle nich ostatní strany nebraly vážně jejich obavy. Značný počet voličů se také rozhodl pro volbu AfD proto, že je vlastní strany zklamaly¹⁴⁹.

Z průzkumů je znatelné, že jiné strany nedokázaly podle voličů zastoupit oblast přistěhovalců tak jako AfD. 99 % voličů AfD uvedlo, že strana rozumí více než ostatní, že se lidé již necítí bezpečně. Rovněž uvítali, že usiluje o snížení počtu uprchlíků v zemi. Nejen voliči AfD byli znepokojeni příchodem uprchlíků do Německa. Velká část voličů vyjádřila obavy z rostoucího počtu cizinců a vlivu islámu, jak můžeme vidět v následujících tabulkách. Více než polovina všech voličů měla strach z rostoucího vlivu islámu. Stejný počet dotázaných uvedl, že se obává i vyšší kriminality v souvislosti s uprchlíky.

¹⁴⁹ *Wahl.tagesschau.de. 2016 Rheinland-Pfalz [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2016-03-13-LT-DE-RP/index.shtml>.*

V těchto volbách byly pro voliče nejdůležitější otázky sociální zabezpečení, hospodářství a práce. Uprchlíci byli až na třetím místě. Voliči AfD nicméně považovali uprchlíky za dominantní téma¹⁵⁰.

Tabulka č. 10: Voliči v Porýní-Falcu I.

Otázky ohledně uprchlíků	Celkem	Voliči AfD
„Mám obavy, že se islám stane v Německu příliš vlivným.“	53 %	95 %
„Mám obavy, že kriminalita v Německu vzroste.“	52 %	91 %

Zdroj: Wahl.tagesschau.de. Umfragen zur Flüchtlingspolitik [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2016-03-13-LT-DE-RP/umfrage-fluechtlingspolitik.shtml>.

Tabulka č. 11: Voliči v Porýní-Falcu II.

Otázky ohledně AfD	Celkem	
„AfD rozumí více než ostatní strany, že se lidé již necítí bezpečně.“	42 %	99%
„Myslím, že je dobře, že strana chce omezit počet migrantů v Německu.“	31 %	96 %

Zdroj: Wahl.tagesschau.de. Umfrage zur AfD [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2016-03-13-LT-DE-RP/umfrage-afd.shtml>.

5.3.10 Meklenbursko-Přední Pomořansko

Ve volbách konaných v roce 2016 získala AfD 20, 8 % hlasů a 18 mandátů. Volební zisk odpovídá ziskům jiných zavedených stran v zemi. Vypovídá také o úspěšné mobilizaci politicky vzdálených voličů a notorických nevoličů. Vzhledem k tomu, že se ostatní strany tématu přistěhovalců spíše vyhýbaly nebo se mu nevěnovaly v takovém rozsahu, se řada voličů rozhodla pro volbu AfD. Nespokojenost řady občanů a nabídka odlišného politického programu, včetně řešení problému vysokého počtu uprchlíků, stojí z velké části za volebním úspěchem strany v některých spolkových zemích. Nicméně to, že se volební úspěch AfD napříč zeměmi lišil, vypovídá o rozdílném vnímání přistěhovalců a celkové náladě ve společnosti. V Meklenbursku-Předním Pomořansku nicméně strana zaznamenala druhý nejvyšší výsledek ze všech spolkových zemí.

¹⁵⁰ Wahl.tagesschau.de. Umfragen Wahlentscheidende Themen [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2016-03-13-LT-DE-RP/umfrage-wahlentscheidend.shtml>.

AfD se podařilo oslovit velké množství voličů, včetně někdejších nevoličů. Více než polovina voličů AfD měla pocit, že ostatní strany neberou vážně jejich strach z přistěhovalců. Stejně vysoký počet všech dotázaných voličů uvedl, že se cítí být znepokojeni současnou situací v Meklenbursku-Předním Pomořansku. 67 % voličů AfD se pro tuto stranu rozhodlo, protože byli zklamáni svými stranami. AfD podle nich mluví nahlas o věcech, o kterých ostatní strany mlčí. Voliči AfD se také domnívali, že strana rozumí jejich obavám více než ostatní. Lidé se podle průzkumu pro volbu AfD rozhodli, protože věří, že dokáže výrazně omezit příliv cizinců a uprchlíků do Německa. 75 % voličů vnímá AfD jako odlišnou od ostatních zavedených stran¹⁵¹.

U voličů AfD dominovala otázka přistěhovalectví a problematika vysokého počtu uprchlíků v zemi. O jak důležité téma se pro tyto voliče jednalo, můžeme vidět v následující tabulce. Je patrné, že voliči AfD trpí obavami z uprchlíků více než voliči jiných stran. Strach z imigrantů byl jedním z faktorů, proč se lidé v těchto volbách rozhodli dát svůj hlas AfD.

Tabulka č. 12: Voliči v Meklenbursku-Předním Pomořansku I.

„Mám obavy, že ...“	Celkem	Voliči AfD
... vliv islámu v Německu příliš roste.“	59 %	96 %
... kriminalita příliš vzroste.“	56 %	91 %
... se život v Německu velmi změní.“	51 %	93 %

Zdroj: *Wahl.tagesschau.de. Umfragen zur Flüchtlingspolitik [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2016-09-04-LT-DE-MV/umfrage-fluechtlingspolitik.shtml>.*

I přes klesající počet uprchlíků v roce 2016 byly obavy související s uprchlickou krizí stále rozšířené. U voličů AfD dominovaly obavy z možných kulturních změn, rostoucí kriminality i vlivu islámu. 96 % voličů AfD se domnívalo, že zvýšený počet uprchlíků z muslimských zemí bude mít vliv na postavení islámu v Německu. I voliči ostatních stran vyjádřili svůj strach ze vzrůstajícího vlivu islámu. Lze tedy konstatovat, že voliči AfD i ostatních stran trpěli strachem z možných kulturních a bezpečnostních problémů, které byly spojeny s příchodem imigrantů z kulturně a nábožensky odlišných okruhů. V těchto volbách

¹⁵¹Wahl.tagesschau.de. *Umfragen zur AfD [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2016-09-04-LT-DE-MV/umfrage-afd.shtml>.*

bylo pro 54 % voličů AfD nejdůležitějším tématem přistěhovalectví, integrace a přijímání uprchlíků. Pro většinu voličů v zemi to však byly sociální otázky, hospodářství a práce¹⁵².

Tabulka č. 13: Voliči v Meklenbursku-Předním Pomořansku II.

Otázky ohledně uprchlíků	Celkem	Voliči AfD
„Islám se stane v Německu příliš vlivným.“	62 %	96 %
„Kriminalita v Německu vzroste.“	59 %	91 %

Zdroj: Wahl.tagesschau.de. Umfragen zur AfD [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2016-09-04-LT-DE-MV/umfrage-afd.shtml>.

5.3.11 Berlín

V Berlíně se volby uskutečnily roku 2016. AfD v nich získala 14, 2 % hlasů. Strach z šíření islámu a vysokého počtu uprchlíků straně zajistil poměrně dobrou podporu voličů z různých táborů. Podařilo se jí oslovit ve vysoké míře bývalé voliče CDU i SPD. Ovšem největší podíl hlasů AfD získala od nevoličů. Žádné jiné straně se v těchto volbách nepodařilo dostat tak výraznou podporu někdejších nevoličů. Můžeme za tím najít několik faktorů. Část voličů se cítila nezastoupena jinými stranami. Domnívala se, že ostatní strany dostatečně nereflktují jejich obavy. Značný počet voličů se také rozhodl pro volbu AfD z toho důvodu, že je vlastní strany zklamaly¹⁵³.

V těchto volbách byla pro voliče nejdůležitější otázka sociálního zabezpečení, hospodářství a práce. Uprchlíci byli až na čtvrtém místě. Voliči AfD nicméně považovali uprchlíky za dominantní téma¹⁵⁴. Z výsledků vyplývá, že voliči AfD trpěli obavami z vysokého počtu uprchlíků z mimoevropských okruhů, kteří přišli do Německa. Voliči AfD uvedli, že vláda toho dělá více pro uprchlíky než pro ně. Rovněž se domnívali, že rozumí jejich obavám více než ostatní strany. To jsou faktory, které vedly voliče k tomu, aby v těchto volbách dali hlas AfD.

¹⁵² Wahl.tagesschau.de. Umfragen zur Flüchtlingspolitik [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2016-09-04-LT-DE-MV/umfrage-fluechtlingspolitik.shtml>.

¹⁵³ Wahl.tagesschau.de. 2016 Berlin [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2016-09-18-LT-DE-BE/index.shtml>.

¹⁵⁴ Wahl.tagesschau.de. Wahlscheidende Themen [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2016-09-18-LT-DE-BE/umfrage-wahlscheidend.shtml>.

Tabulka č. 14: Voliči v Berlíně

Téma uprchlíci	Celkem	Voliči AfD
„Počet uprchlíků měl být v dlouhodobém horizontu omezen.“	62 %	98 %
„Pro uprchlíky toho vláda dělá více než pro německé občany.“	33 %	83 %
„Mám obavy, že přišlo příliš mnoho uprchlíků.“	32 %	83 %

Zdroj: *Wahl.tagesschau.de. Umfragen zur AfD [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2016-09-18-LT-DE-BE/umfrage-afd.shtml>.*

5.3.12 Sársko

V Sársku volby proběhly roku 2017 a AfD v nich získala 6, 2 % hlasů a 3 mandáty. V těchto volbách došlo ke zvýšení volební účasti, za kterou z části stála úspěšná mobilizace nevoličů AfD¹⁵⁵. Strana sice skončila jako čtvrtá nejúspěšnější v Sársku, nicméně ve srovnání s volebním úspěchem v jiných státech se nejednalo o příliš dobrý výsledek. Po úspěšných volbách v roce 2016 v jednotlivých státech federace strana zaznamenala následujícího roku propad. Podobně špatný výsledek měla AfD i ve Šlesvicko-Holštýnsku, kde se volby konaly později než v Sársku.

Většina dotázaných voličů se rozhodla ve volbách podle svého přesvědčení, stranická identifikace u nich hrála důležitou roli. Pouze u voličů AfD převažovalo zklamání ostatními stranami. Podle zjištěných dat se 71 % voličů AfD cítilo zklamáno svými stranami. V porovnání ostatními stranami volilo AfD největší množství zklamanych voličů. Zároveň 92 % voličů AfD vyslovilo názor, že je potřeba změny. Tu podle nich může přinést AfD¹⁵⁶.

U všech voličů dominovala témata sociální spravedlnosti, hospodářství a práce. Pro voliče AfD byly hlavními body uprchlíci a vnitřní bezpečnost. Voliči ostatních stran nepovažovali toto za podstatné. Pro voliče AfD byl důležitý pocit, že jim strana rozumí více než ostatní. Že dokáže lépe zareagovat na migrační krizi a s ní spojené sociální problémy. Pro lidi volící AfD je typický strach z přistěhovalců a vzrůstajícího vlivu islámu. AfD se jim jevila jako vhodný politický subjekt, kterému se podaří změnit migrační a azylový systém Německa. Následující tabulka odhaluje postoj a obavy této skupiny k přistěhovalectví.

¹⁵⁵ Wahl.Tagesschau.de. *2017 Saarland* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2017-03-26-LT-DE-SL/index.shtml>.

¹⁵⁶ Wahl.tagesschau.de. *Umfrage Wahlentscheide Themen* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2017-03-26-LT-DE-SL/umfrage-wahlentscheidend.shtml>.

Tabulka č. 15: Voliči v Sársku

Otázky ohledně AfD	Celkem	Voliči AfD
„AfD rozumí obavám voličů více než ostatní strany.“	38 %	99 %
„Myslím, že je dobře, že strana chce omezit vliv islámu v Německu.“	35 %	97 %
„Myslím, že je dobře, že strana chce omezit počet cizinců v Německu.“	27 %	100 %
„Myslím, že příliv uprchlíků posiluje vliv islámu v Německu.“	35 %	97 %

Zdroj: Wahl.tagesschau.de. *Umfrage Aussagen zu den Parteien* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2017-03-26-LT-DE-SL/umfrage-aussagen.shtml>.

5.3.13 Šlesvicko-Holštýnsko

Ve volbách 2017 obdržela AfD celkem 5,9 % hlasů, což jí zajistilo 5 křesel v zemském parlamentu¹⁵⁷. Využila mírně vzrostlé volební účasti a výrazné podpory někdejších nevoličů. Sice se jí podařilo překročit volební práh, o výrazném úspěchu však mluvit nelze. Ve Šlesvicku-Holštýnsku získala nejhorší výsledek ze všech parlamentních voleb v Německu. Je tomu tak proto, že v této době strana postrádala vhodnou „příležitost“ k rozdmýchání hněvu a pobouření vůči ostatním politikům. Do nedávna jí kritika vládní migrační a azylové politiky vynášela významné volební zisky v řadě spolkových zemí, nicméně dynamický růst AfD začal na jaře roku 2017 ochabovat.

Téma uprchlíků, které ovládlo všechny volby v letech 2015 a 2016, hrálo pro voliče ve Šlesvicku-Holštýnsku pouze vedlejší roli. U voličů AfD však toto téma dominovalo. Možná ale díky tomu, že se přistěhovalectví dotýká také otázky vnitřní bezpečnosti a kriminality, to bylo důležité i pro některé voliče CDU a FDP. Pro většinu voličů existovaly důležitější problémy, jako hospodářské nebo sociální otázky, nicméně i u nich panovaly obavy z možných negativních dopadů vysoké imigrace. V téměř všech případech se více než polovina voličů daných stran vyslovila pro omezení počtu uprchlíků v zemi¹⁵⁸.

¹⁵⁷ Wahl.tagesschau.de. *Landtagswahl Schleswig-Holstein 2017* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2017-05-07-LT-DE-SH/index.shtml>.

¹⁵⁸ Wahl.Tagesschau.de. *Umfragen Wahlentscheidende Themen* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2017-05-07-LT-DE-SH/umfrage-wahlentscheidend.shtml>.

Tabulka č. 16: Voliči v Šlesvicku-Holštýnsku I.

„Počty uprchlíků by měly být omezeny“		
	Souhlasím	Nesouhlasím
Celkem	62 %	36 %
CDU	77 %	21 %
SPD	51 %	47 %
Grüne	41 %	57 %
FDP	78 %	21 %
AfD	94 %	6 %

Zdroj: Wahl.Tagesschau.de. Umfragen zur Flüchtlingspolitik [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2017-05-07-LT-DE-SH/umfrage-fluechtlingspolitik.shtml>.

Většina voličů v průzkumu uvedla, že se pro volbu dané strany rozhodla na základě dlouhodobé stranické identifikace, důvěry v kandidáty a stranický program. Menší část voličů dala ve volbách hlas jiné straně, protože se cítila být zklamána svou stranou. Výjimku tvoří voliči AfD, u níž bylo číslo zklamáných voličů relativně vysoké. 31 % voličů AfD stranu volilo, protože byli zklamáni svými stranami. Významný podíl voličů AfD tvořili i nevoliči. I když je počet zklamáných voličů i někdejších nevoličů poměrně vysoký, průzkumy ukazují, že se lidé pro volbu AfD rozhodli z vlastního přesvědčení a důvěry ve stranu.

Pro voliče AfD bylo téma uprchlíci velmi důležité. Z výsledků vyplývá, že voliči AfD trpěli obavami z vysokého počtu uprchlíků z mimoevropských okruhů a vzrůstajícího vlivu islámu v Německu. Voliči AfD vítali, že chce strana omezit vliv islámu v zemi a stejně tak počet cizinců. Rovněž se domnívali, že rozumí jejich obavám více než ostatní strany. To jsou faktory, které vedly voliče k tomu, aby v těchto volbách dali hlas AfD.

Tabulka č. 17: Voliči v Šlesvicku-Holštýnsku II.

Otázky ohledně AfD	Celkem	Voliči AfD
„AfD rozumí obavám voličů více než ostatní strany.“	35 %	97 %
„Myslím, že je dobře, že strana chce omezit vliv islámu v Německu.“	31 %	90 %
„Myslím, že je dobře, že strana chce omezit počet cizinců v Německu.“	25 %	97 %

Zdroj: Wahl.Tagesschau.de. Umfragen Aussagen zu den Parteien [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2017-05-07-LT-DE-SH/umfrage-aussagen.shtml>.

5.3.14 Severní Porýní-Vestfálsko

Ve volbách, které se konaly roku 2017, obdržela AfD celkem 7, 4 % hlasů. Ve srovnání s volbami v jiných zemích se jedná o velmi nízký zisk. Výsledek vypovídá o úspěšné mobilizaci politicky vzdálených voličů a notorických nevoličů. AfD se podařilo oslovit velké množství voličů, včetně někdejších nevoličů. Mezi voliči AfD převládali nevoliči, dále někdejší voliči CDU¹⁵⁹.

Nejdůležitějšími tématy v těchto volbách byly sociální spravedlnost, hospodářství a pracovní trh. Pro 61 % voličů AfD to bylo téma uprchlíků a přistěhovalců¹⁶⁰. Nespokojenost řady občanů a nabídka odlišného politického programu, včetně řešení problému vysokého počtu uprchlíků, stála z velké části za volebním úspěchem strany. U většiny voličů AfD je typický strach přistěhovalců, mezi voliči ostatních strach se vyskytuje méně. To ukazuje následující tabulka.

Tabulka č. 18: Voliči v Severním Porýní-Vestfálsku

Otázky ohledně AfD	Celkem
„AfD rozumí více než ostatní strany, že se lidé již necítí bezpečně.“	40 %
„Myslím, že je dobře, že strana chce omezit vliv islámu v Německu.“	29 %
„Myslím, že je dobře, že strana chce omezit počet uprchlíků v Německu.“	25 %

Zdroj: Wahl.tagesschau.de. Unfragen Aussagen zu den Parteien [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017].
Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2017-05-14-LT-DE-NW/umfrage-aussagen.shtml>.

5.3.15 Shrnutí

Strana do zemských parlamentních voleb v Hesensku, Sasku, Braniborsku a Durynsku vstupovala jako nově založený politický subjekt. Volby v těchto státech se konaly v roce 2013 a 2014. V této době pro voliče AfD byla podstatná témata zahraniční politiky, hospodářství a sociální oblasti. Voliči ostatních stran v průzkumu označili za nejdůležitější témata hospodářství a školství. Pro řadu voličů bylo důležité i téma eura a krize eurozóny. Díky kritice EU a eurozóny AfD získala relativně širokou voličskou podporu v předcházejících celostátních parlamentních volbách. Dalo by se říct, že hlavním tematickým pilířem strany byl její kritický postoj k EU. Pokud se podíváme na průzkumy voličského chování na nižší

¹⁵⁹ Wahl.tagesschau.de. Landtagswahl Nordrhein-Westfalen 2017 [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2017-05-14-LT-DE-NW/index.shtml>.

¹⁶⁰ Wahl.Tagesschau.de. Umfragen Wahlentscheidende Themen [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2017-05-07-LT-DE-SH/umfrage-wahlentscheidend.shtml>.

úrovni, tedy na úrovni jednotlivých spolkových států, tak zjistíme, že téma kritiky eura hrálo pro voliče AfD poměrně důležitou roli. Průzkumy ukázaly nesouhlas s existencí eura. Voliči AfD kladně hodnotili snahu o odchod Německa z eurozóny a znovuzavedení německé marky. Odhalily také obavy z finanční náročnosti vypořádání se s krizí eurozóny. Velká část voličů AfD se nedomnívala, že by se Německu díky členství v EU dařilo po ekonomické stránce výrazně lépe. Strana zabodovala u voličů, kteří měli spíše kritický postoj k EU a zároveň byli znepokojeni krizí eurozóny.

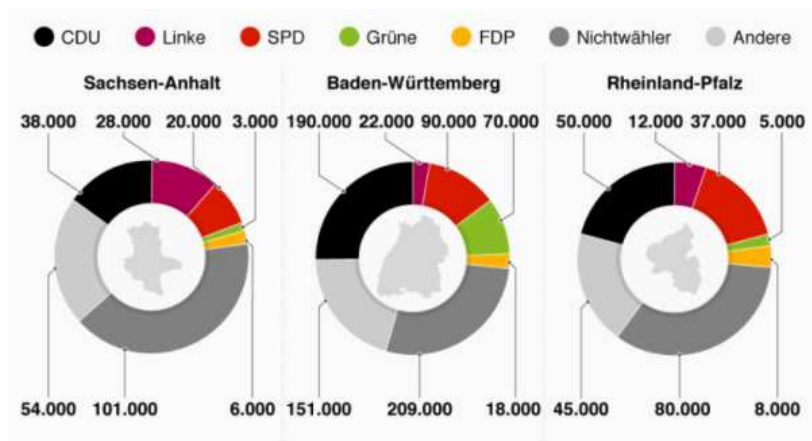
Počet uprchlíků v zemi ani vzrůstající vliv islámu nebyly v těchto průzkumech z let 2013 a 2014 téměř reflektovány. Migrační krize totiž v Německu propukla až o rok později. Právě v tomto roce přišel do země téměř milion uprchlíků. Průzkumy voličského chování, ze kterých jsme čerpali, v reakci na migrační krizi a zvýšenou obavu německého obyvatelstva začaly zahrnovat výrazně otázky týkající se problematiky přistěhovalectví až od roku 2015. Bylo zjištěno, že nejen pro voliče AfD, ale i pro voliče ostatních stran, se jednalo v mnoha zemích o důležité téma. Z toho důvodu se výzkumy v takovém rozsahu zabývaly názory voličů na uprchlíky a vnitřní bezpečnost. Průzkumy rovněž ukázaly, že většina voličů AfD se pro ni rozhodla díky migrační krizi. Viděli v ní subjekt, který podle nich je schopen omezit počet uprchlíků a vzrůstající vliv islámu v Německu.

V době vrcholící migrační krize, tedy v letech 2015 a 2016, se konaly volby v Hamburku, Brémách, Bádensku-Württembersku, Sasku-Anhaltsku, Porýní-Falcu, Meklenbursku-Předním Pomořansku a Berlíně. V roce 2017 proběhly volby v Sársku, ve Šlesvicku-Holštýnsku a v Severním Porýní-Vestfálsku. Mezi roky 2015 a 2016 dosáhla AfD svých nejlepších volebních výsledků. Největší úspěch zaznamenala v Sasku-Anhaltsku, kde získala 24,3 % hlasů, a stala se druhou nejsilnější stranou v zemi. Strana se tak dobrému výsledku mohla těšit díky mírně vzrostlé volební účasti a výrazné podpory někdejších notorických nevoličů. AfD se podařil nevídaný úspěch, když zmobilizovala značný počet nevoličů. V některých státech jejich počet zdaleka převyšoval počty voličů z jiných stran. Ve všech státech hlasy od nevoličů tvořily významný podíl z celkového zisku. V Sasku-Anhaltsku, Bádensku-Württembersku a Porýní-Falcu strana získala nejvíce hlasů od nevoličů. O jak významné zisky se jedná, dokládá následující obrázek. Volby v těchto státech proběhly v roce 2016. Tedy v době, kdy Německo zažívalo uprchlickou krizi. AfD dokázala oslovit nevoliče v tak širokém měřítku díky rozdílné programatice a politickým postojům k migrační a azylové politice. Průzkumy ukázaly, že řada voličů měla obavy z uprchlíků, které podle nich ostatní strany nebraly dostatečně vážně. Vedle toho, že se voliči AfD cítili nespokojeni a

zklamání ostatními stranami, u nich převládl pocit nezastoupení. AfD zaplnila tento prostor, když se nabídla jako vhodná alternativa.

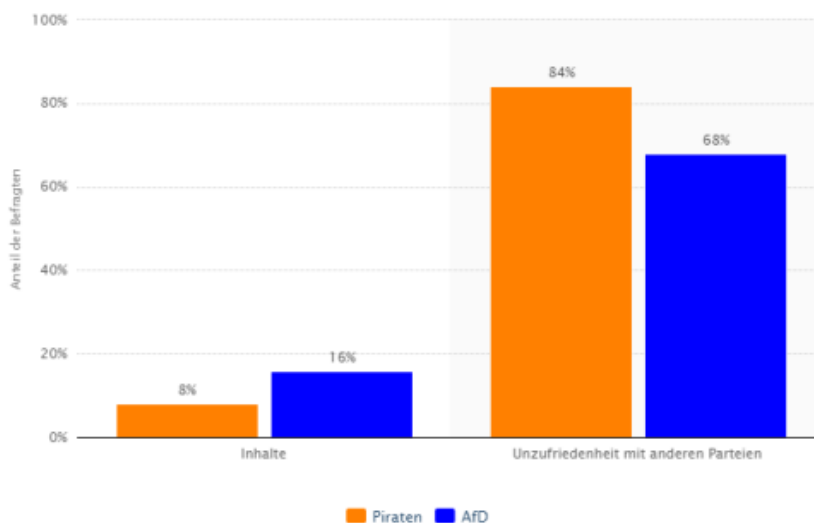
Graf č. 7: Mobilizace nevoličů AfD

Zdroj: Statista. AfD mobilisiert Nicht-Wähler [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://de.statista.com/infografik/4493/afd-mobilisiert-nicht-waehler/>.

Vedle nevoličů tvořili značný podíl z celkového množství voličů AfD i zklamání voliči. 68 % dotázaných uvedlo, že AfD si vybrali kvůli nespokojenosti s ostatními stranami. Pokud se blíže podíváme na průzkumy voličského chování na úrovni jednotlivých spolkových států, zjistíme, že řada voličů se rozhodla pro volbu AfD kvůli nespokojenosti s vlastní stranou. Podle průzkumů velká část dotázaných voličů shledala, že AfD je vhodnou alternativou pro ty, kteří jsou zklamání CDU. Stejný názor vyslovila i většina voličů AfD. V téměř všech státech tvořily hlasy od někdejších voličů CDU významný podíl z celkového počtu. Data dokládají, že AfD se stala jasnou volbou pro nespokojené a zklamane voliče. Straně se díky odlišnému programu a kritickému apelu podařilo získat významný počet hlasů od této skupiny voličů.

Graf č. 8: Zklamání voliči AfD

Zdroj: Statista. *Umfrage zu den Motiven der Wähler von Piratenpartei und AfD* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/258826/umfrage/umfrage-zu-den-motiven-der-waehler-von-piratenpartei-und-afd/>.

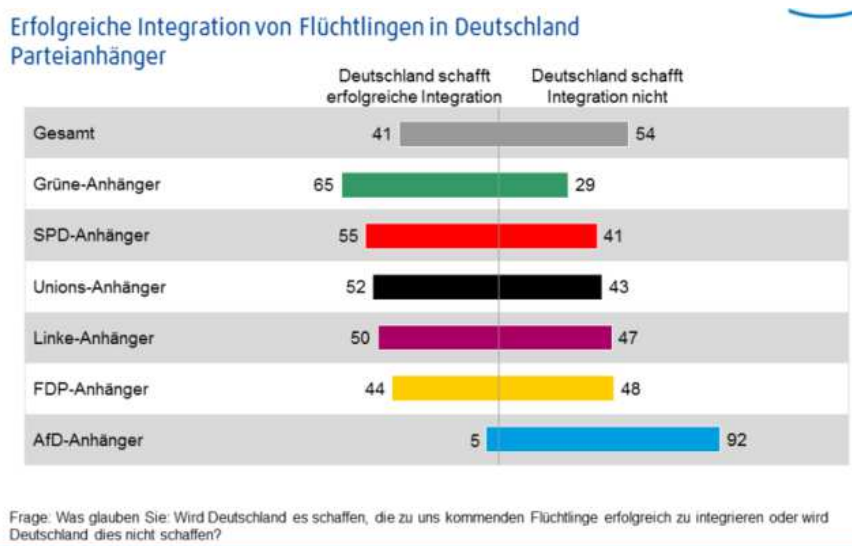
Vzhledem k tomu, že se ostatní strany tématu přistěhovalectví spíše vyhýbaly nebo se mu nevěnovaly v takovém rozsahu, se řada voličů rozhodla pro volbu AfD. Průzkumy odhalily, že více jak polovina voličů AfD měla pocit, že ostatní strany neberou vážně jejich strach z přistěhovalců. Stejně vysoký počet všech dotázaných voličů uvedl, že se cítí být znepokojen současnou situací. Také se domnívali, že strana rozumí jejich obavám více než ostatní. Uprchlíká krize spolu s vstřícnou migrační politikou Angely Merkel působily jako katalyzátor na vzrůstající nespokojenost německých občanů s vládní politikou, která byla nejpatrnější u voličů AfD. Nespokojenost řady občanů a nabídka odlišného politického programu, včetně řešení problému vysokého počtu uprchlíků, stála z velké části za volebním úspěchem strany. Nicméně to, že se volební úspěch AfD napříč zeměmi lišil, vypovídal o rozdílném vnímání přistěhovalectví a celkové náladě ve společnosti.

U voličů AfD dominovalo téma přistěhovalectví a problematika vysokého počtu uprchlíků v zemi. Je patrné, že voliči AfD trpěli obavami z uprchlíků více než voliči jiných stran. Strach z imigrantů byl jedním z faktorů, proč se lidé v těchto volbách rozhodli dát svůj hlas AfD. Tyto obavy ale můžeme nalézt i u voličů ostatních stran, i když v omezeném měřítku. Ačkoliv pro ně byla dominantními tématy hospodářství a školství, mnoho z nich

reflektovalo i problém vysokého počtu uprchlíků. V průzkumech se vyjádřili, že by uvítali omezení množství uprchlíků a vzrůstajícího vlivu islámu.

Průzkum z roku 2016 se zabýval názory příznivců několika politických stran ohledně uprchlíků. Dotazovaným bylo kladeno několik otázek s cílem zjistit, jestli se postoje a názory na uprchlíky nějakým způsobem liší napříč skupinami příznivců daných stran. Vybrané osoby byly dotazovány, jestli věří, že Německo úspěšně integruje přichozí uprchlíky, nebo ne. Průzkum odhalil, že i u voličů ostatních stran panují jisté obavy z uprchlíků a nedostatečné integrace. Z grafu jasně vystupují příznivci AfD, z nichž většina udala nesouhlasnou odpověď na otázku. 92 % myslí, že Německo v integraci uprchlíků selhává. Další otázkou v průzkumu bylo, zda lidé pocítují strach z vysokého počtu uprchlíků, kteří se dostali do Německa. Příznivci ostatních zavedených stran se ve více než v polovině případů vyjádřili, že obavy z vysokého počtu uprchlíků nemají. 79 % voličů AfD uvedlo opak. Mezi příznivci strany výrazně dominuje strach z přistěhovalců, který s sebou může nést zvýšenou kriminalitu a tlak na trhy s bydlením a prací. Tito voliči nesouhlasí s migrační a azylovou politikou německé vlády, včetně podoby integračního procesu. Podle nich je současná integrace zcela nedostačující a povede k posílení vlivu islámu v Německu.

Graf č. 9: Názor na integraci uprchlíků v Německu

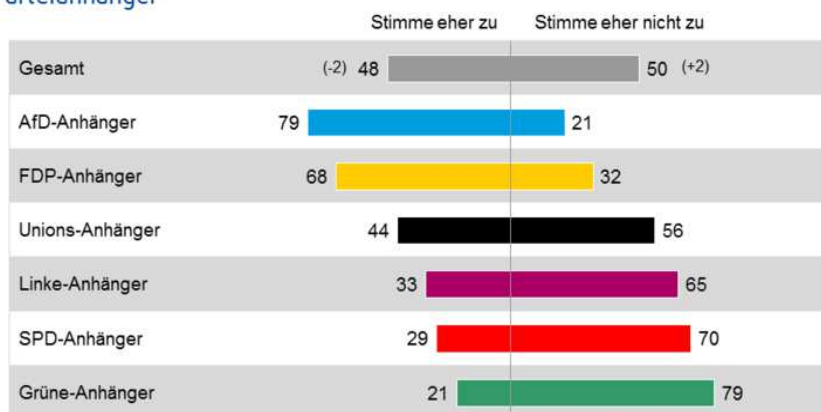
Zdroj: Infratest Dimap. Weitere bundesweite Umfragen [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://www.infratest-dimap.de/umfragen-analysen/bundesweit/umfragen/aktuell/54-prozent-der-bevoelkerung-meinen-wir-schaffen-es-nicht-die-fluechtlinge-erfolgreich-zu-integrieren/>.

Graf č. 10: Obavy z uprchlíků

Flüchtlingskrise II:

„Es macht mir Angst, dass viele Flüchtlinge zu uns kommen“

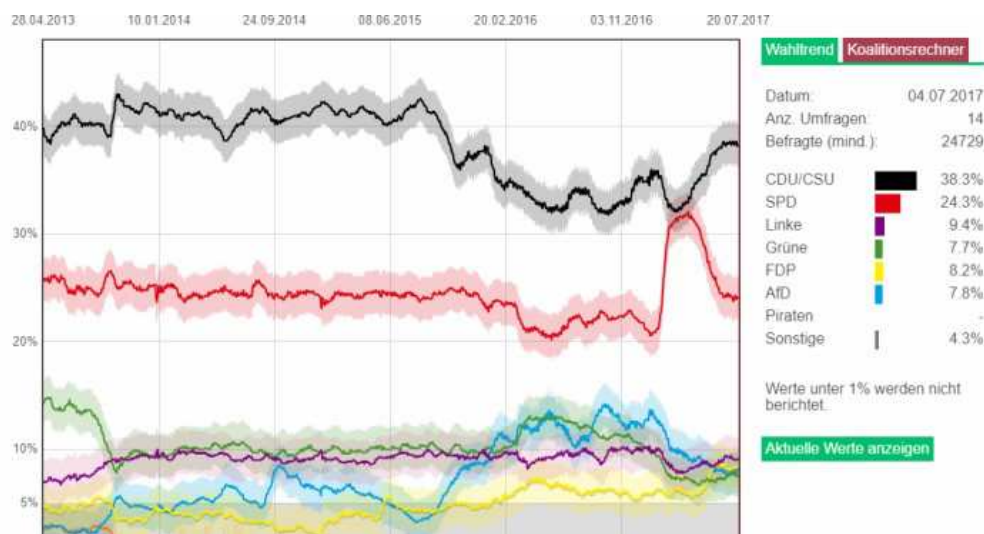
Parteianhänger

Zdroj: Infratest Dimap. Weitere bundesweite Umfragen [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://www.infratest-dimap.de/umfragen-analysen/bundesweit/umfragen/aktuell/54-prozent-der-bevoelkerung-meinen-wir-schaffen-es-nicht-die-fluechtlinge-erfolgreich-zu-integrieren/>.

V roce 2017 se konaly volby v Sársku, ve Šlesvicku-Holštýnsku a v Severním Porýní-Vestfálsku. V nich AfD obdržela nízký počet hlasů. Ve Šlesvicku-Holštýnsku získala nejhorší výsledek ze všech parlamentních voleb v Německu. Donedávna jí kritika vládní migrační a azylové politiky vynášela významné volební zisky, nicméně dynamický růst AfD začal počátkem roku 2017 ochabovat. Můžeme za tím vidět několik faktorů. Za prvé, příliv imigrantů do Německa se výrazně snížil. Za druhé, strana se vyčerpala, protože svůj úspěch stavěla zejména na kritice přistěhovalectví.

Klesající podporu AfD dokládá následující graf. Můžeme vidět, že na počátku 2017 došlo k výraznému poklesu voličské podpory AfD, která je znázorněna světle modrou barvou. V této době se konaly volby v Sársku, ve Šlesvicku-Holštýnsku a v Severním Porýní-Vestfálsku, kde strana dosáhla velmi nízkých výsledků. Strana zažila nejvyšší podporu v roce 2016, tedy v době kdy vrcholila migrační krize. K červenci 2017 její podpora dosahovala 7,8 %.

Graf č. 11: Volební trendy v letech 2013-2017

Zdroj: Pollytix. Wahlrend [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://pollytix.de/wahlrend/>.

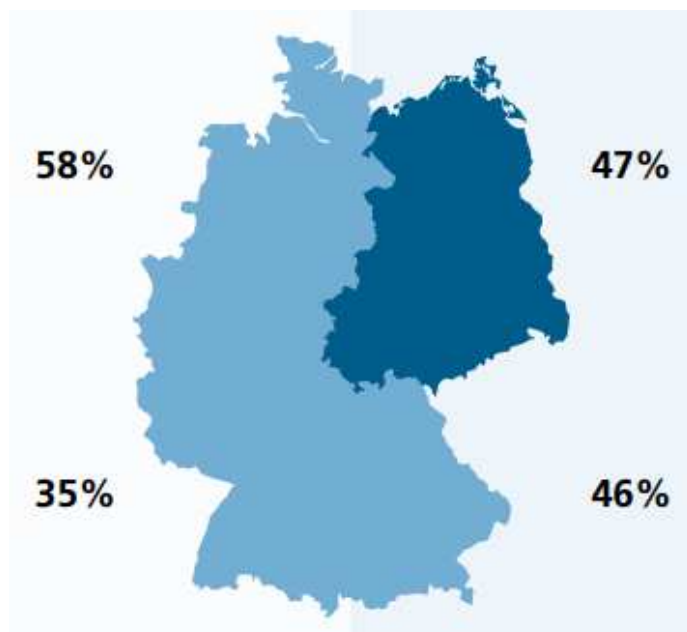
5.4 Rozdíl mezi západním a východním Německem v podpoře AfD

Na voličskou podporu AfD v jednotlivých zemích měl do jisté míry vliv přetrvávající rozdíl mezi západem a východem Německa. I tři dekády po sjednocení státu můžeme v mnoha oblastech nalézt výrazné odlišnosti. Pro účely této práce se však budeme zaměřovat jen na rozdíly ve voličském chování a názorech na uprchlíky a EU. V práci budeme využívat výsledky sociologické studie provedené v roce 2017 autory Felicitas Belok a Rainerem Fausem. Doplněna bude analýzou agentury Infratest Dimap, která zkoumala odlišný postoj k uprchlíkům v západním a východním Německu.

Výše zmíněná sociologická analýza se snažila objasnit politický zájem, ochotu účastnit se politického života a postoje ke zvoleným stranám. Předchozí studie ukázaly, že v obou částech země převládá vysoký stupeň politického zájmu. Ten existuje nezávisle na regionu. Rozdíly nejsou ani ve volební účasti – na západě Německa uvedlo 68 % dotázaných, že půjde k příštím parlamentním volbám, na východě to bylo 67 %. Rozdíl mezi východem a západem se nicméně projevil v otázce přístupu k EU. 51 % západoněmeckých občanů se domnívalo, že členství v EU má pro Německo více výhod než nevýhod. Na východě země tenhle postoj zastávalo jen 43 % dotázaných. Na východě se projevila poněkud euroskeptická nálada.

Mnohem výraznější rozdíl panuje v oblasti přistěhovalectví, jak můžeme vidět na následujícím obrázku. Západní Německo se projevovalo spíše jako kosmopolitní a tolerantní oblast, když 58 % dotázaných uvedlo, že podporuje současnou migrační a azylovou politiku. Na východě to bylo jen 47 %. 46 % dotázaných z východního Německa a 35 % ze západního se domnívalo, že by se mělo Německo vrátit zpět ke svým tradičním hodnotám. V průzkumu se 58 % východních Němců vyjádřilo, že by jim nevadilo mít uprchlíky ve svém blízkém sousedství. U západních Němců to bylo 71 %¹⁶¹.

Obrázek č. 2: Postoj k uprchlíkům ve východním a západním Německu

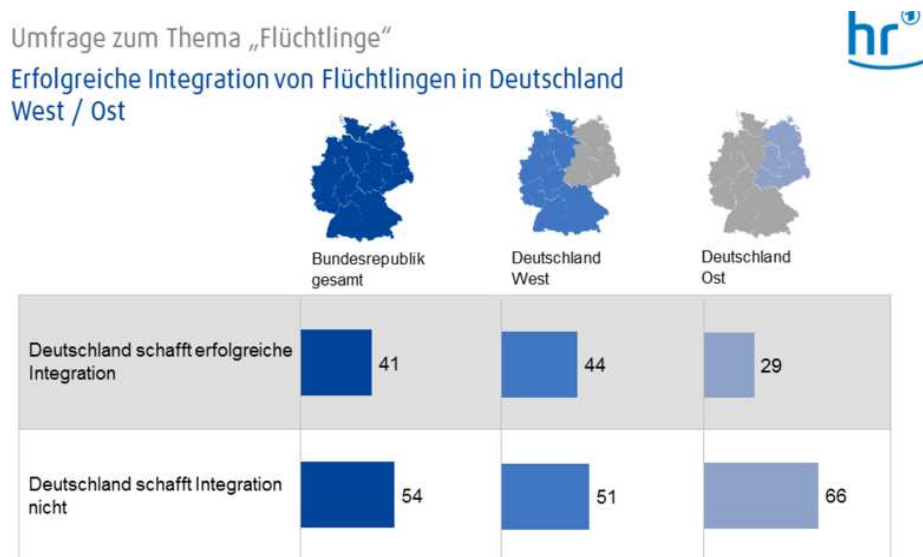

Zdroj: BELOK, Felicitas – FAUS, Rainer. *Kartografie der politischen Landschaft in Deutschland*. Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung, 2017.

Rozdílnost v názoru na uprchlíky panovala i v oblasti jejich integrace. V průzkumu byla dotázaným osobám položena otázka, jestli si myslí, že Německo úspěšně integruje příchozí uprchlíky, nebo ne. Celkem 41 % dotázaných si domnívalo, že mají úspěšnou integrační politiku. 54 % uvedlo, že Německo uprchlíky úspěšně neintegruje. Pokud Německo rozdělíme na západní a východní část, zjistíme, že názory na integraci uprchlíků se lišily. V západním Německu 41 % lidí zastávalo názor, že jejich země vytváří úspěšnou integrační politiku, zatímco 51 % nesouhlasí. Lidé ve východní části Německa se v 66 % domnívali, že integrace není úspěšná. Pouze 29 % dotázaných východních Němců integraci příchozích uprchlíků hodnotilo kladně.

¹⁶¹ BELOK, Felicitas – FAUS, 2017, s. 9-10.

Obrázek č. 3: Názor na integraci uprchlíků v západním a východním Německu

Zdroj: Infratest Dimap. Weitere bundesweite Umfragen [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://www.infratest-dimap.de/umfragen-analysen/bundesweit/umfragen/aktuell/54-prozent-der-bevoelkerung-meinen-wir-schaffen-es-nicht-die-fluechtlinge-erfolgreich-zu-integrieren/>.

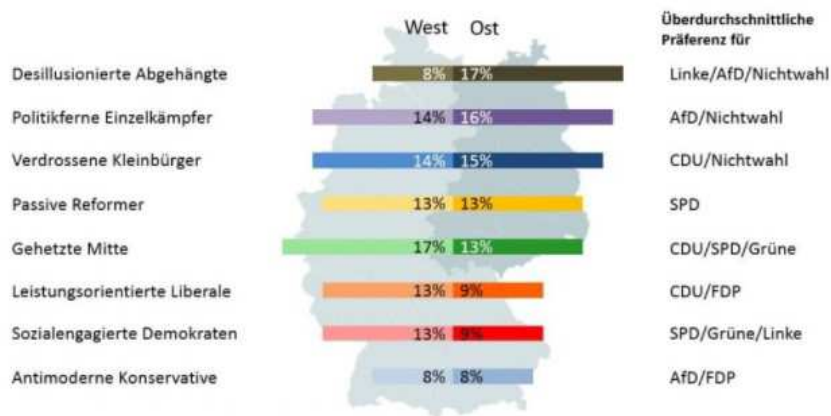
Průzkumy voličského jednání odhalily, že mezi voliči AfD převažují zklamaní voliči. 68 % dotázaných voličů uvedlo, že AfD si vybrali kvůli nespokojenosti s ostatními stranami. Množství zklamaných voličů ve východním a západním Německu se podařilo zachytit ve studii Belok a Fausovi. K tomuto účelu rozdělili společnost na celkem osm skupin, které se navzájem liší v názorech na vládu a politiku a postoji ke společnosti a ekonomice. V některých případech můžeme vidět rozdíly mezi segmenty na východě a západě. Na východě jednoznačně převažují rozčarování voliči. Tvoří celkem 17 %. Na západě je toto číslo výrazně nižší, představuje 8 %. V grafu můžeme vidět, že tato skupina preferuje Linke, AfD nebo se jedná o nevoliče¹⁶². Východní Němci se vyznačují negativním pohledem na politiku, stejně tak i kritickým přístupem k přistěhovalectví, jak lze vidět na předchozích obrázcích. Již ostatní studie ukázaly, že lidé jsou s politickou situací a demokratickým vývojem spokojenější více na západě než na východě. Z tohoto pohledu není pesimistická nálada na východě země překvapující. Pokud se ve společnosti vyskytuje větší množství politicky neloajálních lidí a zklamaných voličů, lze očekávat negativní hodnocení vlády i politických stran.

¹⁶² BELOK, Felicitas – FAUS, 2017, s. 14.

Rozdělení společnosti na jednotlivé segmenty může být použito částečně pro vysvětlení hlasování ve východním a západním Německu. Voliči ze skupin rozčarovaných a apolitických osob mají často tendenci přiklonit se k pravicově-populistickým stranám, například AfD. Zde skutečně můžeme najít jeden z důvodů vyššího volebního úspěchu ve východních státech federace. Další průzkumy potvrdily, že mezi voliči AfD jasně dominují zklamaní voliči a lidé nespokojení s vládní politikou, zejména v oblasti přistěhovalectví.

Graf č. 12: Výsledky osmi segmentů populace

Zdroj: *Horizont.net. Ost- und Westdeutsche: Vereint, aber nicht gleich [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017].*
 Dostupný z WWW: <http://www.horizont.net/planung-analyse/nachrichten/Online-Special-Wahlforschung-Ost--und-Westdeutsche-Vereint-aber-nicht-gleich--159143>.

6. Aplikace modelu strana poptávky a strana nabídky na případ Německa a AfD

V této části práce budeme aplikovat teoretický rámec předestřený v předchozí kapitole na příklad Německa a AfD. Na základě tohoto rámce a analýzy voličského jednání se pokusíme identifikovat důvody úspěchu AfD. Vzhledem k povaze teoretického rámce, který je obsažen v díle C. Muddeho, se budeme zabývat faktory úspěchu strany až jako krajně pravicového politického subjektu po roce 2015. Ve volbách mezi lety 2015 a 2016 totiž AfD dosáhla svých nejlepších výsledků. Budeme se snažit určit, zda v Německu byla vytvořena poptávka po straně tohoto typu a co voličům dokázala nabídnout. K tomu nám pomůžou zejména povolební průzkumy, analýza voleb ve smyslu určení hlavních témat, motivací a preferencí voličů.

V předchozích kapitolách jsme pracovali s termíny euroskepticismu a krajní pravice. Teoretické vymezení jsme poté aplikovali na případ AfD v obou jejích vývojových obdobích. V zakladatelském období jsme stranu charakterizovali jako měkce euroskeptickou za použití typologie Taggarta a Szczerbiaka (2008). K identifikaci nám pomohl program strany a její postoj k EU a eurozóně. To, že strana byla veřejností vnímána jako čistě euroskeptická, potvrdily průzkumy voličů. Úspěch AfD coby euroskeptického subjektu můžeme vysvětlit na základě absence vhodné euroskeptické strany v německém prostředí, tehdejší krizi eurozóny, odlišnému programu a postoji, obavám voličů z dopadů krize a atraktivitě strany pro zklamané voliče a někdejší nevoliče. Volební úspěchy však nebyly tak výrazné jako po roce 2015, proto jsme se rozhodli věnovat zejména jejímu vývoji po změně stranického vedení. AfD od roku 2015 považujeme za krajně pravicovou, protože splňuje definiční znaky, které jsme uvedli v teoretické části textu. Pomocí aplikace tohoto konceptu na AfD jsme ji mohli jasně určit jako krajně pravicovou. Na základě ideologického vymezení strany jsme použili teoretický přístup Muddeho, jež shrnul ve své publikaci s názvem *Populist Radical Right Parties in Europe* z roku 2007. Mudde se zabýval úspěchy krajní pravice a řadu možných vysvětlujících příčin shrnul do dvou skupin. První skupina představuje stranu poptávky (*demand-side*) a druhá stranu nabídky (*supply-side*). S tímto konceptem budeme dále pracovat při aplikaci na případ Německa a AfD.

V mnoha studiích se můžeme setkat s názorem, že nezaměstnanost a úroveň HDP mají vliv na úspěch krajní pravice. Nicméně stále panuje mezi autory rozkol, jestli tomu tak skutečně je. Řada autorů uvádí, že korelaci mezi úspěchem těchto stran a nezaměstnaností

nelze jednoznačně prokázat. Podle Norris (2005) nelze tento vztah určit ve všech zemích, které mají vysokou nezaměstnanost. Ve své studii uvedla příklad Švýcarska a Rakouska, kde panuje nižší nezaměstnanost, přesto zde má krajní pravice vysokou voličskou podporu. Stejný postoj zastává i Mudde (2007). Mudde napsal, že téma ekonomické krize nebo nezaměstnanosti se dostává do popředí debat všech politických stran, a profitují z něj zejména levicové nebo opoziční subjekty. Golder (2003) naopak předpokládá, že pokud si voliči myslí, že je nezaměstnanost způsobena vysokým počtem přistěhovalců, tak se spíše rozhodnou pro volbu krajní pravice. Golder své tvrzení podepřel empirickým průzkumem ve vybraných státech. Podle něj voliči reagovali na tvrzení krajní pravice, že nezaměstnanost je důsledkem vysoké míry imigrace, pokud v daném státě žilo dostatečné množství cizinců.

Na základě tohoto zjištění bychom mohli říct, že nezaměstnanost by nemusela mít vliv na zvýšenou podporu AfD. Strana dosáhla nejlepších výsledků ve většině východoněmeckých zemí, v nichž některé regiony trpí nižší ekonomickou úrovní a vyšší mírou nezaměstnanosti. V tomto případě lze předpokládat obavu voličů z tlaku imigrantů na pracovní trh a sociální systém. Zároveň ale byla úspěšná i na západě Německa, konkrétně v Bádensku-Württembersku získala jeden ze svých nejlepších volebních výsledků. Stejný úspěch zaznamenala strana v dalším západoněmeckém státě Porýní-Falcu. Nicméně v obou státech je relativně nízká nezaměstnanost¹⁶³. Pokud bychom tedy hledali čistě vztah mezi nezaměstnaností a podporou krajní pravice v jednotlivých státech federace, nenalezli bychom mnoho souvislostí. To platí i v případě, když se zaměříme na Golderovu teorii ohledně úspěchu krajní pravice v souvislosti s mírou nezaměstnanosti a vysokým počtem uprchlíků. V Bádensku-Württembersku je sice podle údajů velké množství uprchlíků¹⁶⁴, nicméně nezaměstnanost není vysoká. Průzkumy v tomto státě navíc ukázaly, že voliči mají obavu z uprchlíků hlavně v souvislosti se silícím vlivem islámu a rostoucí kriminalitou. Úspěch strany nelze zcela jasně podložit ani podporou nezaměstnanými. Data z povolebních průzkumů sice ukázala, že v některých zemích významnou část voličů AfD tvořili nezaměstnaní, ale zdaleka ne ve všech volbách dominovali. V řadě zemí se naopak ukázalo, že nezaměstnaní preferují jiné strany. Míru nezaměstnanosti nelze jednoznačně považovat za faktor vysvětlující poptávku po krajní pravici v Německu.

---

¹⁶³Bundesagentur für Arbeit. *Statistik nach Regionen* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://statistik.arbeitsagentur.de/Navigation/Statistik/Statistik-nach-Regionen/Politische-Gebietsstruktur/Ost-West-Nav.html>.

¹⁶⁴ *Flüchtlinge Deutschland* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <http://www.fluechtlingskrise.net/fluechtlinge/index.php>.

Krajně pravicové strany mají tendenci zdůrazňovat (údajnou) neslučitelnost jejich kultury s kulturou přistěhovalců. Někteří autoři dokonce uvádějí, že anti-imigrační rétorika je podmínkou úspěchu této stranické skupiny. Kritika přistěhovalectví sice není jediným faktorem úspěchu, ale je bezesporu nejdůležitějším. To potvrdily i průzkumy voličského jednání, které ukázaly strach voličů z uprchlíků. Řada voličů volila AfD, protože podle nich byla schopná se vypořádat s přílivem uprchlíků. Je patrné, že voliči AfD trpěli obavami z uprchlíků více než voliči jiných stran. Strach z imigrantů byl jedním z faktorů, proč se lidé rozhodli dát svůj hlas AfD. Voliči strany uvedli, že AfD reflektuje jejich obavy na rozdíl od ostatních stran. Je však důležité si uvědomit, že negativní postoje vůči imigrantům se automaticky netransportují na negativní chování vůči nim. Průzkumy ukázaly, že řada dotázaných voličů má obavy z imigrantů (úroveň obav se v jednotlivých státech lišila), ale zdaleka ne všichni z nich se rozhodli dát hlas AfD. I přesto, že se obávali negativních dopadů zvýšené míry imigrace, volili jiné strany. Golder (2016) v této souvislosti zdůrazňuje, že ve skutečnosti individuální motivace a kontext ovlivňují, zda anti-imigrační postoj skutečně vede jedince k volbě krajní pravice. Zároveň ne všichni voliči, kteří se rozhodnou pro volbu této strany, jsou odpůrci imigrace. To můžeme vidět v analýze voličského chování, která ukázala, že AfD se stala atraktivní pro zklamané voliče a nevoliče. Voliči rovněž ocenili, že AfD pro ně byla vhodnou alternativou k CDU, která je zklamala.

Nicméně se autoři doposud neshodli, zda kulturní kontext má vliv na volbu krajní pravice. Zatímco některé studie zjistily, že počet cizinců v zemi měl dopad na podporu, jiné došly k závěru, že velikost přistěhovalčeských skupin nemá žádný vliv. Nicméně podle Goldera (2016) bylo zjištěno, že vnímaná hrozba z přistěhovalců se úměrně zvětšuje v závislosti na velikosti komunit imigrantů. Průzkumy ukázaly, že obavy z uprchlíků a rostoucího vlivu islámu jsou u voličů AfD vysoké ve všech zkoumaných státech. Reálný počet uprchlíků má v některých státech federace bezesporu vliv na míru strachu, tedy i podpory AfD.

Eatwel (2000) uvádí, že pravděpodobně nejčastější teorií úspěchu krajní pravice jsou protestní hlasy. Voliči podle něj stranu volí, protože tím vyjadřují nespokojenost s mainstreamovými stranami. Krajní pravice dokáže využít rozčarování voličů stávajícími stranami a jejich klesající důvěru v politické instituce. Mudde (2007) v této souvislosti dodává, že jednou z největších debat v oblasti výzkumu této stranické rodiny je, zda její volba je vyjádřením podpory nebo protestu. Predominance xenofobie značí podporu, politický odpor zase protest. Protestní volič si může vybrat stranu, která podporuje jeho politický

postoj, aby demonstroval svůj názor mainstreamovým stranám. Tohoto voliče lze tedy chápat jako někoho, kdo chce potrestat vládní strany. Mezi voliči AfD panuje hluboký nesouhlas se současnou podobou migrační a azylové politiky Německa. Podle nich má příliv imigrantů přímý vliv na zvýšenou míru kriminality, rostoucí tlak na pracovní trh a zvyšující se vliv islámu v Německu. Cítí se být německou vládou „podvedeni“ a mají pocit nezastoupení ostatními stranami. Průzkumy ukázaly, že více jak polovina voličů AfD měla pocit, že ostatní strany neberou vážně jejich obavy z přistěhovalců. Také se domnívali, že AfD jim rozumí více než ostatní. Uprchlíká krize spolu se vstřícnou migrační politikou Angely Merkel působily jako katalyzátor na vzrůstající nespokojenost německých občanů s vládní politikou. Zásadní roli ale hrál i faktor podpory, který je založen na sdílení stejné ideologie voličem a stranou. To se ukázalo opět ve vztahu k imigrantům.

Důležitým tématem pro krajní pravici je „issue ownership“, tedy vlastnictví určitých témat. Pokud je krajně pravicová strana schopna přesvědčit voliče o tom, že právě ona nabízí lepší řešení dané problematiky než ostatní strany, vzroste její atraktivita (Mudde, 2007: 242). Při pohledu na program AfD zjistíme, že u AfD představuje „issue ownership“ v současné době téma kritiky přistěhovalectví. Není to sice v německém kontextu nic zcela nového, ale teprve AfD se výrazně podílela na jeho medializaci. Toto téma nelze nazvat vlastnictvím AfD, protože s ním pracovaly i jiné krajně pravicové strany. Nicméně díky kampani a medializaci si voliči začali spojovat tuto problematiku zejména s AfD. Kritika imigrace se stala pro AfD určující. Dalším „issue ownership“ strana disponovala ve svém zakladatelském období, kdy se profilovala jako euroskeptická strana. V době, kdy vstoupila do politiky, chyběla v Německu vhodná euroskeptická alternativa. Voliči si opět dokázali spojit téma kritiky EU a eurozóny s AfD, což prokázaly povolební průzkumy.

AfD k úspěchu dopomohla výrazná medializace. Pozornost médií (pozitivní i negativní) je pro krajně pravicové strany výhodou, protože se tak díky ní mohou dostat k širšímu okruhu potenciálních voličů. AfD se v médiích vyskytuje v různých škatulkách, výsledný dojem je převážně takový, že jejím jediným cílem je boj proti imigraci. Je tedy jen na čtenářích, jaký úhel pohledu budou preferovat. Straně rovněž hraje do karet zájem médií o samotné téma přistěhovalectví.

Ideologie je pro krajní pravici důležitá. V případě AfD však dochází k odlišné charakteristice stranou samotnou, jejími voliči a voliči ostatních stran. V průzkumech bylo zjištěno, že voliči jiných stran vnímají AfD mnohem více jako extremistickou, než ona sama

nebo její voliči. Strana se dokonce dlouho odmítala jasně ideologicky vymezit. Současná podoba AfD odpovídá definici Muddeho, lze ji tak jednoznačně považovat za krajně pravicovou stranu. Otázkou ale zůstává její umístění na pravo-levé škále. Rozdíl v klasifikaci voliči strany a voliči z jiných táborů se značně zvětšil v roce 2016. Příznivci a voliči AfD nepovažují stranu za tolik radikální, ve veřejném diskursu však panuje opačný názor. Strana může být vnímána jako extremistická kvůli jejímu tvrdému postoji k přistěhovalcům.

Mudde (2007) zdůrazňuje, že pro volební a politický úspěch strany je důležitý silný a charizmatický vůdce. V případě AfD lze potvrdit, že strana disponovala silným a charizmatickým vůdcem po celou dobu své dosavadní existence. Bernd Lucke byl nejen zakladatelem a jedním z mluvčích strany, ale na veřejnosti se prezentoval také jako skutečná tvář a jediný vůdce strany. Veřejnost ho vnímala jako hlavního představitele strany a stranu s ním ztotožňovala. Do doby než začaly výrazné vnitrostranické rozpory a pokus o změnu stanov, by se dal Lucke považovat za silného lídra. Jeho nástupkyně v pozici mluvčí Petry již od založení strany patřila k výrazným členům a je současnou hlavní tváří AfD. Nicméně někteří komentátoři Petry kvůli její „mírnosti“ a nedostatku nadání coby charizmatické mluvčí nepovažují za demagoga. Na rozdíl od lídrů řady krajně pravicových stran v západní Evropě, například Wilderse nebo Le Pen.

7. Závěr

Předložená diplomová práce se zabývala krajně pravicovou *Alternative für Deutschland*. Prostřednictvím analýzy strany jsme se snažili zodpovědět výzkumnou otázku *Jaké jsou faktory úspěchu AfD?*

V zakladatelském období se strana profilovala jako euroskeptická, po roce 2015 jako krajně pravicová. Z tohoto důvodu je vhodné pracovat v textu s termíny euroskepticismus a krajní pravice. Teoretické vymezení bylo aplikováno na případ AfD v obou jejích vývojových obdobích. V zakladatelském období lze stranu charakterizovat jako měkce euroskeptickou za použití typologie Taggarta a Szczerbiaka (2008). K identifikaci pomohl program strany a její postoj k EU a eurozóně. Úspěch euroskeptické AfD je možné vysvětlit na základě absence vhodné strany tohoto typu v německém prostředí. Strana nabídla voličům odlišný program a postoj. Vliv rovněž měla tehdejší krize eurozóny, která způsobila u voličů značné obavy. V neposlední řadě byla AfD atraktivní pro zklamané voliče a někdejší nevoliče. Volební úspěchy však nebyly tak výrazné jako po roce 2015, proto jsme se rozhodli věnovat se zejména jejímu vývoji po změně stranického vedení. AfD od roku 2015 je krajně pravicovou stranou, protože splňuje definiční znaky uvedené v teoretické části textu.

Na základě ideologického vymezení strany byl použit Muddeho teoretický přístup. Mudde se ve své publikaci s názvem *Populist Radical Right Parties in Europe* z roku 2007 zabýval úspěchy krajní pravice a řadu možných vysvětlujících příčin shrnul do dvou skupin. První skupina představuje stranu poptávky (*demand-side*) a druhá stranu nabídky (*supply-side*). Tato analýza byla použita jako teoretický rámec pro určení možných faktorů úspěchu AfD.

Pomocí aplikace teoretického rámce na případ Německa a AfD lze konstatovat, že témata, která strana předestřela ve svých programech, byla pro německého voliče velmi aktuální. AfD se v zakladatelském období zaměřovala na kritiku EU. Jejím cílem se stalo zrušení eurozóny nebo alespoň vystoupení Německa. AfD přinesla argumenty, na které voliči slyšeli. Vzhledem k tomu, že v té době probíhala krize měnové unie, obavy mezi voliči rostly. V atmosféře těchto obav vznikla AfD, která reagovala na poptávku vytvořenou německými voliči. Zastoupila mezeru a stala se vhodnou volitelnou alternativou s euroskeptickou

rétorikou. Navíc se pro ni stal euroskepticismus „issue ownership“. Voliči byli schopni stranu ztotožnit s kritikou eurozóny.

Průzkumy ukázaly, že kvůli strachu z dopadů krize eurozóny se část voličů rozhodla dát hlas AfD. Vnímali ji jako politický subjekt, který je schopen se s krizí vypořádat. Dotázaní kladně hodnotili snahu o odchod Německa z eurozóny a znovuzavedení německé marky. Velká část voličů AfD se nedomnívala, že by se Německu díky členství v EU dařilo po ekonomické stránce výrazně lépe. Strana byla atraktivní pro voliče, kteří měli spíše kritický postoj k EU a zároveň byli znepokojeni krizí eurozóny.

Po změně vedení v roce 2015 došlo k programovému a ideologickému posunu AfD. Strana se začala výrazně orientovat na téma přistěhovalectví. V roce 2015 Německo zažilo uprchlickou krizi. Podle některých zdrojů do země přišel až milion uprchlíků. Objevily se obavy z tak velkého množství přistěhovalců. AfD se v této době profilovala jako anti-imigrační subjekt a dokázala reagovat na poptávku voličů po straně tohoto typu.

Významnou podporu AfD získala od nespokojených a zklamaných voličů. Řada voličů vnímala volbu AfD jako protest proti mainstreamovým stranám, které je zklamaly. Průzkumy odhalily vysoké procento zklamaných voličů. Jejich počet byl největší ve východní části země. Zklamání a rozčarování voliči zde dávají podle studie Beloka a Rainera (2017) nejčastěji přednost AfD, Linke nebo nejdou volit vůbec. Východní Němci se vyznačují negativním pohledem na politiku, stejně tak i kritickým přístupem k přistěhovalectví a EU. Již předchozí studie ukázaly, že lidé jsou s politickou situací spokojenější více na západě země než na východě. Rozčarování voliči mají často tendenci se přiklonit k volbě krajní pravice, což data v případě AfD skutečně potvrdila. V nespokojenosti, zklamání a rozčarování voličů je možné najít jeden z faktorů úspěchu AfD. Nesmíme ale opomenout i nevoliče, kteří v mnoha volbách tvořili největší podíl z celkového počtu voličů AfD. Úspěch strana slavila díky jejich mobilizaci.

V případě AfD došlo k významnému volebnímu průniku, strana dosáhla vysokých zisků na zemské úrovni. Úspěchem byly i federální volby a volby do EP. Dalšími body, které AfD ve straně nabídky naplnila, je charismatický a silný vůdce, jehož role byla pro stranu vždy důležitá. Nejdříve tuto pozici zastával Lucke, později ho vystřídala Petry. U obou vůdců lze říct, že je voliči se stranou identifikovali.

Na základě výše uvedených skutečností se domníváme, že odpovědí na výzkumnou otázku *Jaké jsou faktory úspěchu AfD?* je průnik strany poptávky a strany nabídky. V Německu se objevila poptávka po straně, která by nabízela odlišný program v oblasti EU a přistěhovalectví. Rovněž zde panovala nespokojenost s vládní politikou a zavedenými stranami. AfD toho dokázala využít, proto mezi jejími voliči dominují zklamaní voliči a nevoliči. Značný vliv měly tehdejší měnová krize a uprchlická krize, které vzbudily ve voličích obavy. Naopak nelze zcela prokázat vliv nezaměstnanosti na úspěch AfD ve všech státech federace. Straně k úspěchu dopomohla nejen výrazná medializace jí samotné, ale i tématu migrační krize. AfD se prezentovala jako politický subjekt, který má silného a charismatického vůdce, dobrou stranickou organizaci, širokou členskou základnu, atraktivní program. Byla úspěšná v propagaci svých programových cílů, tedy zrušení eurozóny a zastavení přistěhovalecké krize.

Summary

The thesis aimed to present the German political party Alternative für Deutschland. AfD was established as an eurosceptic party in 2013. The AfD's original members and supporters were the prominent economists, business leaders and journalists in Germany. AfD became the first eurosceptic party in Germany which has attracted substantial electoral support in local, national and European elections. Party has turned its focus to immigration and Islam and became far right party in 2015.

Along with the presentation of the theory of euroscepticism and right-wing parties, I focused on politics and ideology of AfD. The aim of this thesis is to find out which factors and conditions were relevant for the emergence and success of AfD.

The thesis uses Mudde theoretical approach. Mudde published *Populist Radical Right Parties in Europe* in 2007. It deals with the success of the far right parties. Demand in Germany has emerged for the party with different programs about EU and immigration. This demand has also risen because of continued dissatisfaction with government and established parties. The considerable impact had monetary crisis and refugee crisis at that time. It caused fears among people and AfD used that situation. The party's success in media led to significant expansion of its popularity. The promotion of AfD was successful because of their attractive program goals.

Použitá literatura

Monografie, skripta a seriálové publikace:

ARZHEIMER, Kai. The AfD: Finally a Successful Right-Wing Populist Eurosceptic Party for Germany? *West European Politics*. 2015, s. 535-556.

BERBUIR, Nicole – LEWANDOWSKY, Marcel – SIRI, Jasmin. The AfD and its Sympathisers: Finally a Right-Wing Populist Movement in Germany? *German Politics*. 2015, vol. 24, no. 2, s. 154–178.

BERGMANN, Knut – DIERMEIER, Matthias. *Die AfD: Eine unterschätzte Partei Soziale Erwünschtheit als Erklärung für fehlerhafte Prognosen*. Köln: Institut der deutschen Wirtschaft Köln, 2017.

BELOK, Felicitas – FAUS, Rainer. Kartografie der politischen Landschaft in Deutschland. Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung, 2017.

BERGSDORF, Harald. *Extrémisté bez masky*. Občanský institut, 2004.

BETZ, Hans-Georg. *Radical Right-Wing Populism in Western Europe*. New York: St. Martin's Press, 1994.

BRUNCLÍK, Miloš. Příčiny vzestupu radikální populistické pravice ve Švédsku. *Politologický časopis*. 2011, Vol. 2/2011, s. 111-132.

DECKER, Frank. Follow-up to the Grand Coalition. The German Party System before and after the 2013 Federal Election. *German Politics and Society*. 2014, issue 111, vol. 32, no. 2, s. 19-40.

DOBRESCU, Paul. Historical Patterns of Euroscepticism: An Analysis of the Romanian's Confidence in the EU in the Context of the Schengen Affair. *Transylvanian Review* 19 (1), 2012, s. 81–100.

EATWELL, Rodger. The Rebirth of the Extreme Right in Western Europe? *Hansard Parliamentary Affairs*. 2000, vol. 53, s. 407-425.

FRANZMANN, Simon T. Calling the Ghost of Populism: The AfD's Strategic and Tactical Agendas until the EP Election 2014. *German Politics*. 2016, s. 457-479.

GOLDER, Matt. Explaining Variation in the Success of Extreme Right Parties in Western Europe. *Comparative Political Studies*. 2003, vol. 36, no. 4, s. 432-466.

GOLDER, Matt. Far Right Parties in Europe. *Annual Review of Political Science*. 2016, vol. 19, s. 477-497.

GRIMM, Robert. The rise of the German Eurosceptic party Alternative für Deutschland, between ordoliberal critique and popular anxiety. *International Political Science Review*. 2015, vol. 36(3), s. 264–278.

HÄUSLER, Alexander – ROESER, Rainer – SCHOLTEN, Lisa. *Programmatik, Themensetzung und politische Praxis der Partei „Alternative für Deutschland“ (AfD)*. Dresden: Heinrich Böll Stiftung, 2016.

CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portal, 2007.

KANIOK, Petr, Stranický euroskepticismus: Teoretické modely klasifikace politických stran podle opozičních postojů k evropské integraci, in *Euroskepticismus a země střední a východní Evropy*, eds. Vlastimil Havlík, Petr Kaniok (Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006), 9-21.

KOPECKY, Peter – MUDDE, Cas. Two Sides of Euroscepticism. *European Union Politics*. 2002, vol. 3, no. 3, s. 297-336.

LECONTE, Cécile. *Understanding Euroscepticism*. New York: Palgrave Macmillan, 2010.

LEWANDOWSKI, Marcel. *Alternative für Deutschland. A New Actor in the German Party System*. Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung, 2014.

MCGOWAN, Lee. *Radikální pravice v Německu. Od roku 1870 po současnost*. Praha: Prostor, 2004.

MUDDE, Cas. *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007.

POLYAKOVA, Alina. *Explaining Support for Radical Right Parties in New Democracies: The Limits of Structural Determinants and the Potentiality of Civil Society*. Berkeley: University of Berkeley, 2012.

RYDGREN, Jens. The Sociology of the Radical Right. *Annual Review of Sociology*. 2007, vol. 33, s. 1-25.

SZCZERBIAK, Aleks – TAGGART, Paul. *Theorising Party-Based Euroscepticism: Problems of Definition, Measurement and Causality* Sussex European Institute. SEI Working Paper No 69, 2009.

SZCZERBIAK, Aleks – TAGGART, Paul. *Opposing Europe? The Comparative Party Politics of Euroscepticism*. Oxford: Oxford University Press, 2008.

SCHOLTEN, Lisa. *Die Einwanderungs-, Flucht- und Asylpolitik der Alternative für Deutschland (AfD)*. Weiterdenken: Heinrich-Böll-Stiftung Sachsen, 2016.

STARTIN, N. – USHERWOOD, S. Euroscepticism as a Persistent Phenomenon. *Journal of Common Market Studies*. 2013, vol. 51 (1), s. 1–16.

TAGGART, Paul – SZCZERBIAK, Aleks. *The Party Politics of Euroscepticism in EU Member and Candidate States*. SEI Working Paper, no. 51. Brighton: University of Sussex, 2002, s. 45.

TAGGART, Paul. *Populism*. Buckingham: Open University Press, 2000.

TOPALOFF, Liubomir K. *Political Parties and Euroscepticism*. New York: Palgrave Macmillan, 2012.

TROIANOVSKI, Anton. German Voters Punish Angela Merkel Over Migrant Policy in State Elections; Populist, anti-immigrant party AfD makes historic gains in regional elections. *Wall Street Journal* (Online), 2016.

TROIANOVSKI, Anton. Migrant Crisis Fuels Support for German Right-Wing Populist Upstart AfD; Three-year-old party is poised to make resounding gains in three state elections Sunday. *Wall Street Journal*, 2016.

VASILOPOULOU, Sofia. Varieties of Euroscepticism: The Right Case of the European Extrême Right. *Journal of Common Market Studies*, 2009, vol. 5 (1), s. 3–23.

WOLF, Tanja. Is the Alternative for Germany Really Right-Wing Populist? *Czech Journal of Political Science*. 2016, s. 149-163.

Elektronické zdroje:

AfD. *Wahlprogramm zur Bundestagswahl 2013* [online]. 2013 [cit. 8. 4. 2017]. Dostupný z WWW: <https://www.afd-goslar.de/archiv/wahlprogramm-zur-bundestagswahl-2013/>.

AfD. *Wahlprogramm der Alternative für Deutschland Baden-Württemberg zu den Landtagswahlen 2016* [online]. 2016 [cit. 8. 4. 2017]. Dostupný z WWW: <http://afd-bw.de/wahlprogramm/>.

AfD. *Wahlprogramm der Alternative für Deutschland Sachsen zu den Landtagswahlen 2014* [online]. 2014 [cit. 8. 4. 2017]. Dostupný z WWW: <http://afd-fraktion-sachsen.de/audiowahlprogramm.html>.

AfD. *Programm für Deutschland. Das Grundsatzprogramm der Alternative für Deutschland. 2016* [online]. 2016 [cit. 8. 4. 2017]. Dostupný z WWW: <https://www.alternativefuer.de/wp-content/uploads/sites/111/2016/03/Leitantrag-Grundsatzprogramm-AfD.pdf>.

AfD. *Programm für die Wahl zum Deutschen Bundestag am 24. September 2017* [online]. 2017 [cit. 8. 4. 2017]. Dostupný z WWW: https://www.alternativefuer.de/wp-content/uploads/sites/111/2017/03/2017-03-08_afd_leitantrag-bpt-btw-programm_mit-zeilennummern-1.pdf.

BBC. *Thatcher's Bruges sérech 'not anti-EU' – formel aid* [online] [nedatováno] [cit. 8. 4. 2017]. Dostupný z WWW: <http://www.bbc.com/news/world-europe-24301837>.

Bundesagentur für Arbeit. *Statistik nach Regionen* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://statistik.arbeitsagentur.de/Navigation/Statistik/Statistik-nach-Regionen/Politische-Gebietsstruktur/Ost-West-Nav.html>.

Flüchtlinge Deutschland [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <http://www.fluechtlingskrise.net/fluechtlinge/index.php>.

Frankfurter Allgemeine. *Frauke Petry droht an sich selbst zu scheitern.* [online]. 25. 3. 2016 [cit. 8. 4. 2017]. Dostupný z WWW: http://www.faz.net/aktuell/politik/inland/kritik-aus-afd-frauke-petry-droht-an-sich-selbst-zu-scheitern-14145262-p2.html#pageIndex_2.

GOTHE, Heiko. *AfD rekt nach reces, CDU nach links. Die Positionierung der politischen Parteien im Links-Rechts-Kontinuum.* Berlin: Infratest Dimap, 2015.

Horizont.net. *Ost- und Westdeutsche: Vereint, aber nicht gleich* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <http://www.horizont.net/planung-analyse/nachrichten/Online-Special-Wahlforschung-Ost--und-Westdeutsche-Vereint-aber-nicht-gleich--159143>.

Infratest Dimap. *Weitere bundesweite Umfragen* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://www.infratest-dimap.de/umfragen-analysen/bundesweit/umfragen/aktuell/54-prozent-der-bevoelkerung-meinen-wir-schaffen-es-nicht-die-fluechtlinge-erfolgreich-zu-integrieren/>.

LACHMANN, Günther. *Warum die AfD sich plötzlich selbst zerfleischt.* *Welt.de.* [online]. 23. 10. 2013 [cit. 8. 4. 2017]. Dostupný z WWW:

<https://www.welt.de/politik/deutschland/article121123113/Warum-die-AfD-sich-ploetzlich-selbst-zerfleischt.html>.

Merkur.de. *AfD-Chefin Petry: Einwanderung bedroht Europa* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 4. 2017]. Dostupný z WWW: <https://www.merkur.de/politik/afd-chefin-petry-muslimische-einwanderung-bedroht-europa-zr-6505768.html>.

NEUMANN, Klaus. Germany: The rise of far-right Frauke Petry. *Australian Institute of International Affairs* [online]. 2016. Dostupné z WWW: https://researchbank.swinburne.edu.au/file/ca538cc8-815b-476c-9b59-af6cdda7cfa7/1/2016_Neumann_Germany%20the%20rise.pdf.

NIER, Hedda. *Die Mehrheit der Deutschen hält die AfD für rechtsextrem*. Statista. [online] 2017. Dostupné z WWW: <https://de.statista.com/infografik/7928/mehrheit-der-deutschen-haelt-die-afd-fuer-rechtsextrem/>.

Oxford Dictionary [online]. [cit. 8. 4. 2017]. Dostupné z WWW: <https://en.oxforddictionaries.com/definition/eurosceptic>.

Pollytix. *Wahlrend* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://pollytix.de/wahlrend/>.

Statista. *AfD mobilisiert Nicht-Wähler* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://de.statista.com/infografik/4493/afd-mobilisiert-nicht-waehler/>.

Statista. *Umfrage zu den Motiven der Wähler von Piratenpartei und AfD* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/258826/umfrage/umfrage-zu-den-motiven-der-waehler-von-piratenpartei-und-afd/>.

THATCHER, Margaret. *Speech to the College of Europe ("The Bruges Speech")* [online]. [nedatováno] [cit. 8. 4. 2017]. Dostupný z WWW: <http://www.margaretthatcher.org/document/107332>.

The Economist. *A bad time to break up; Germany's Eurosceptics* [online]. 11. 7. 2015. [cit. 8. 4. 2017].

Welt. *Asylrecht für Muslime muss umgehend ausgesetzt werden*. [online]. 27. 7. 2016 [cit. 8. 4. 2017]. Dostupný z WWW: <https://www.welt.de/politik/deutschland/article157330586/Asylrecht-fuer-Muslime-muss-umgehend-ausgesetzt-werden.html>.

Wahl.tagesschau.de. *Umfragen Aktuelle Themen* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2013-09-22-BT-DE/umfrage-aktuellethemen.shtml>.

Wahl.tagesschau.de. *Umfragen Wahlentscheidende Themen* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2013-09-22-BT-DE/umfrage-wahlentscheidend.shtml>.

Wahl.tagesschau.de. *AfD im Europaparlament* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2014-05-25-EP-DE/afd-im-europaparlament.shtml>.

Wahl.tagesschau.de. *Ansichten zum Euro* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2014-05-25-EP-DE/ansichten-euro.shtml>.

Wahl.tagesschau.de. *Landtagswahl Hessen 2013* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2013-09-22-LT-DE-HE/index.shtml>.

Wahl.tagesschau.de. *Umfrage* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2014-08-31-LT-DE-SN/umfrage-aussagen.shtml>.

Wahl.tagesschau.de. *Landtagswahl Sachsen 2014* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2014-08-31-LT-DE-SN/index.shtml>.

Wahl.tagesschau.de. *Landtagswahl Brandenburg 2014* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2014-09-14-LT-DE-BB/index.shtml>.

Wahl.tagesschau.de. *Umfragen Aktuelle Themen* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2014-09-14-LT-DE-BB/umfrage-aktuellethemen.shtml>.

Wahl.tagesschau.de. *Umfragen zur AfD* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2014-09-14-LT-DE-BB/umfrage-afd.shtml>.

Wahl.tagesschau.de. *Landtagswahl Thüringen 2014* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2014-09-14-LT-DE-TH/index.shtml>.

Wahl.tagesschau.de. *Umfragen zur AfD* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2014-09-14-LT-DE-TH/umfrage-afd.shtml>.

Wahl.tagesschau.de. *Umfragen zur AfD* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2014-09-14-LT-DE-TH/umfrage-afd.shtml>.

Wahl.tagesschau.de. *Bürgerschaftswahl 2015 Hamburg* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2015-02-15-LT-DE-HH/umfrage-afd.shtml>.

Wahl.tagesschau.de. *Umfragen zur AfD* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2015-02-15-LT-DE-HH/umfrage-afd.shtml>.

Wahl.tagesschau.de. *Umfragen zur AfD* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2015-02-15-LT-DE-HH/umfrage-afd.shtml>.

Wahl.tagesschau.de. *Umfragen zur AfD* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2015-05-10-LT-DE-HB/umfrage-afd.shtml>.

Wahl.tagesschau.de. *Bürgerschaftswahl 2015 Bremen* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2015-05-10-LT-DE-HB/index.shtml>.

Wahl.tagesschau.de. *Umfragen Aussagen zu den Parteien* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2016-03-13-LT-DE-BW/umfrage-aussagen.shtml>.

Wahl.tagesschau.de. *Landtagswahlen 2016 Baden-Württemberg* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2016-03-13-LT-DE-BW/index.shtml>.

Wahl.tagesschau.de. *Umfragen Aussagen zu den Parteien* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2016-03-13-LT-DE-BW/umfrage-aussagen.shtml>.

Wahl.tagesschau.de. *2016 Sachsen-Anhalt* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2016-03-13-LT-DE-ST/index.shtml>.

Wahl.tagesschau.de. *Umfragen zur AfD* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2016-03-13-LT-DE-ST/umfrage-afd.shtml>.

Wahl.tagesschau.de. *2016 Rheinland-Pfalz* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2016-03-13-LT-DE-RP/index.shtml>.

Wahl.tagesschau.de. *Umfrage zur AfD* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2016-03-13-LT-DE-RP/umfrage-afd.shtml>.

Wahl.tagesschau.de. *Umfragen zur Flüchtlingspolitik* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2016-03-13-LT-DE-RP/umfrage-fluechtlingspolitik.shtml>.

Wahl.tagesschau.de. *Umfragen Wahlentscheidende Themen* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2016-03-13-LT-DE-RP/umfrage-wahlentscheidend.shtml>.

Wahl.tagesschau.de. *Umfragen zur Flüchtlingspolitik* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2016-09-04-LT-DE-MV/umfrage-fluechtlingspolitik.shtml>.

Wahl.tagesschau.de. *Umfragen zur AfD* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2016-09-04-LT-DE-MV/umfrage-afd.shtml>.

Wahl.tagesschau.de. *Umfragen zur Flüchtlingspolitik* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2016-09-04-LT-DE-MV/umfrage-fluechtlingspolitik.shtml>.

Wahl.tagesschau.de. *2016 Berlin* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2016-09-18-LT-DE-BE/index.shtml>.

Wahl.tagesschau.de. *Wahlentscheidende Themen* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2016-09-18-LT-DE-BE/umfrage-wahlentscheidend.shtml>.

Wahl.tagesschau.de. *Umfragen zur AfD* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2016-09-18-LT-DE-BE/umfrage-afd.shtml>.

Wahl.Tagesschau.de. *2017 Saarland* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2017-03-26-LT-DE-SL/index.shtml>.

Wahl.tagesschau.de. *Umfrage Wahlentscheide Themen* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2017-03-26-LT-DE-SL/umfrage-wahlentscheidend.shtml>.

Wahl.tagesschau.de. *Umfrage Aussagen zu den Parteien* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2017-03-26-LT-DE-SL/umfrage-aussagen.shtml>.

Wahl.tagesschau.de. *Landtagswahl Schleswig-Holstein 2017* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2017-05-07-LT-DE-SH/index.shtml>.

Wahl.Tagesschau.de. *Umfragen zur Flüchtlingspolitik* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2017-05-07-LT-DE-SH/umfrage-fluechtlingspolitik.shtml>.

Wahl.Tagesschau.de. *Umfragen Wahlentscheidende Themen* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2017-05-07-LT-DE-SH/umfrage-wahlentscheidend.shtml>.

Wahl.Tagesschau.de. *Umfragen Aussagen zu den Parteien* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2017-05-07-LT-DE-SH/umfrage-aussagen.shtml>.

Wahl.tagesschau.de. *Unfragen Aussagen zu den Parteien* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2017-05-14-LT-DE-NW/umfrage-aussagen.shtml>.

Wahl.tagesschau.de. *Landtagswahl Nordrhein-Westfalen 2017* [online]. [nedatováno]. [cit. 8. 7. 2017]. Dostupný z WWW: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2017-05-14-LT-DE-NW/index.shtml>.

Zeit Online. *Petry will Grundrecht auf Asyl abschaffen* [online]. 25. 1. 2017 [cit. 8. 4. 2017]. Dostupný z WWW: <http://www.zeit.de/politik/deutschland/2017-01/alternative-fuer-deutschland-asylrecht-frauke-petry>.

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Celkové zisky AfD ve volbách v jednotlivých státech federace	53
Tabulka č. 2: Voliči v Sasku	54
Tabulka č. 3: Voliči v Braniborsku	55
Tabulka č. 4: Voliči v Durynsku	56
Tabulka č. 5: Voliči v Hamburku	57
Tabulka č. 6: Voliči v Brémách	57
Tabulka č. 7: Voliči v Bádensku-Württembersku I.	58
Tabulka č. 8: Voliči v Bádensku-Württembersku II.	59
Tabulka č. 9: Voliči v Sasku-Anhaltsku	60
Tabulka č. 10: Voliči v Porýní-Falcu I.	61
Tabulka č. 11: Voliči v Porýní-Falcu II.	61
Tabulka č. 12: Voliči v Meklenbursku-Předním Pomořansku I.	62
Tabulka č. 13: Voliči v Meklenbursku-Předním Pomořansku II.	63
Tabulka č. 14: Voliči v Berlíně	64
Tabulka č. 15: Voliči v Sársku	65
Tabulka č. 16: Voliči v Šlesvicku-Holštýnsku I.	66
Tabulka č. 17: Voliči v Šlesvicku-Holštýnsku II.	66
Tabulka č. 18: Voliči v Severním Porýní-Vestfálsku	67

Seznam grafů

Graf č. 1: Vliv nezaměstnanosti na úspěch populistických stran v souvislosti s počtem cizinců.	18
Graf č. 2: Změny v ne-participaci a podpoře krajní pravice v zemích střední Evropy v letech 1991-2008.	21
Graf č. 3: Kritický postoj k evropské integraci a záchranné politice eura:	34
Graf č. 4: Zařazení AfD na pravo-levou škálu voliči	38
Graf č. 5: Umístění AfD na pravo-levou škálu podle příznivců AfD a příznivců ostatních stran	47
Graf č. 6: AfD jako extrémistická strana podle voličů	48
Graf č. 7: Mobilizace nevoličů AfD	69
Graf č. 8: Zklamání voliči AfD	70
Graf č. 9: Názor na integraci uprchlíků v Německu	71
Graf č. 10: Obavy z uprchlíků	72
Graf č. 11: Volební trendy v letech 2013-2017	73
Graf č. 12: Výsledky osmi segmentů populace	76

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Průnik strany poptávky a strany nabídky	16
Obrázek č. 2: Postoj k uprchlíkům ve východním a západním Německu	74